

*Omvang van
identiteitsfraude &
maatschappelijke
schade in
Nederland*



Bij PwC in Nederland werken ruim 4.500 mensen met elkaar samen vanuit 12 vestigingen en drie verschillende invalshoeken: Assurance, Tax & HRS en Advisory. We leveren sectorspecifieke diensten en zoeken verrassende oplossingen, niet alleen voor nationale en internationale ondernemingen, maar ook voor overheden en maatschappelijke organisaties.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderzoek berust bij de auteurs. De inhoud vormt niet per definitie een weergave van het standpunt van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het onderzoek is uitgevoerd tussen maart en juli 2011. Op 27 juli 2011 heeft de opdrachtgever goedkeuring verleend voor het opleveren van de eindrapportage.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
1 <i>Introductie</i>	9
2 <i>Begripsbepaling</i>	11
2.1. Definitie van identiteitsfraude	12
2.2. Typologie en verschijningsvormen	13
3 <i>Onderzoeksopzet</i>	17
3.1. Doel	18
3.2. Opzet van het onderzoek	18
3.3. Nationaal beeld is altijd een ‘educated guess’	19
3.4. Presentatie van de resultaten	20
4 <i>Omvang identiteitsfraude in de private sector</i>	23
4.1. Banken	24
4.2. Zorgverzekeraars	27
4.3. Thuiswinkels	29
4.4. Voertuigenbranche	30
4.5. Telecom	32
4.6. Energie	33
4.7. Kamer van Koophandel	36
4.8. Overige organisaties binnen de private sector	36
4.9. Samenvatting private sector	38
5 <i>Omvang identiteitsfraude in de publieke sector</i>	39
5.1. Korps landelijke politiediensten, regionale politiekorpsen, Koninklijke Marechaussee en Expertise Centrum Identiteitsfraude & Documenten	40
5.2. Openbaar ministerie, Justitiële Informatiedienst & de Matchingsautoriteit	42
5.3. Immigratie- en Naturalisatiedienst	43
5.4. RDW	45
5.5. Belastingdienst	47
5.6. Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst	48
5.7. Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen	51
5.8. Sociale Verzekeringsbank	52
5.9. Gemeenten	53
5.10. Overige publieke organisaties	56
5.11. Concluderende opmerkingen betreffende omvang van identiteitsfraude en schade binnen de publieke sector	57

6	<i>Omvang identiteitsfraude onder burgers</i>	59
6.1.	Indicaties uit eerder onderzoek	60
6.2.	Meldingen van burgers bij het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten	60
6.3.	Internetpoll	61
6.4.	Uitgebreide internetenquête	62
6.5.	Concluderende opmerkingen betreffende omvang van gevallen van identiteitsfraude onder burgers en schade	68
7	<i>Algemene concluderende opmerkingen over omvang en schade van identiteitsfraude</i>	71
8	<i>Management summary</i>	75
	<i>Bijlagen</i>	81
A.	Respondenten	82
B.	Analyse CMI-meldingen	84
C.	Burgerpoll vragen	85
D.	Enquête – slachtoffers identiteitsfraude	86
E.	Enquête – algemeen identiteitsfraude	90
F.	Literatuurlijst	94

Managementsamenvatting

Doel van het onderzoek

De aandacht voor en informatie over de impact van identiteitsfraude op individuele slachtoffers staat enigszins in contrast met de aandacht voor en beschikbare informatie over de omvang en maatschappelijke schade van identiteitsfraude. Tot op heden ontbreekt het aan een betrouwbaar beeld van het aantal slachtoffers van identiteitsfraude en de schade die dit teweegbrengt bij burgers, bedrijven en overheid.

Meer inzicht in de omvang van identiteitsfraude in Nederland en de schade hiervan is van belang, onder meer om onderbouwd te kunnen bepalen welke prioriteit aan de bestrijding en preventie van het fenomeen gegeven dient te worden. Ook helpen deze gegevens, en dan met name inzicht in de eventuele toename van (schade door) identiteitsfraude, om uitspraken te kunnen doen over een relatie tussen toename van het gebruik van internet en elektronische dienstverlening in zowel de particuliere als publieke sector en identiteitsfraude. De Tweede Kamer heeft in dat licht verzocht om geïnformeerd te worden over het aantal malen dat identiteitsfraude plaatsvindt en de ontwikkeling daarin door elektronische dienstverlening.

Dit onderzoek heeft tot doel **het geven van een nationaal beeld van de omvang van identiteitsfraude, waarbij het onderzoek zich richt op kwantitatieve informatie over de omvang van identiteitsfraude, zowel in fysieke als digitale omgevingen, en de maatschappelijke schade daarvan**, in de periode 2007 – 2010.

Het onderzoek richt zich dus in het bijzonder op de volgende twee aspecten:

- Het kwantitatief bepalen van de omvang van identiteitsfraude in Nederland (**hoe vaak komt identiteitsfraude voor?**).

- Het kwantitatief bepalen van de maatschappelijke schade die hierdoor ontstaat (**hoeveel kost identiteitsfraude de slachtoffers?**).

De omvang is onderzocht door te trachten het aantal gevallen van identiteitsfraude tussen 2007 en 2010 vast te stellen, waarbij is gekeken naar meldingen en registraties, en door het aantal slachtoffers te meten. Er is een onderverdeling gemaakt tussen schade door identiteitsfraude in de publieke sector, schade door identiteitsfraude in de private sector en schade door identiteitsfraude onder burgers.

Bij het berekenen van de maatschappelijke schade is uitsluitend de directe schade op de korte termijn onderzocht. Indirecte schade, zoals investeren in beveiliging, kosten om de fraude te melden of psychische klachten als gevolg van de fraude, zijn niet meegerekend.

Een belangrijk neven doel van het onderzoek was om te bepalen of voldoende gegevens beschikbaar zijn om de omvang en schade van identiteitsfraude vast te stellen en zo nee, om aan te geven wat hiervan de oorzaken zijn.

Afbakening van identiteitsfraude

Ten behoeve van dit onderzoek is de definitie van identiteitsfraude gehanteerd zoals deze wordt gebruikt door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI), geformuleerd door De Vries et al:

“Identiteitsfraude is het opzettelijk (en wederrechtelijk of zonder toestemming) verkrijgen, toe-eigenen, bezitten of creëren van valse identificatiemiddelen en het daarmee begaan van een wederrechtelijke gedraging of: met de intentie om daarmee een wederrechtelijke gedraging te begaan.

Het plegen van identiteitsfraude vindt altijd plaats met gebruik van valse identificatiemiddelen. Hiervoor is dus meer nodig dan het simpelweg ‘aannemen’ van een valse identiteit (“zeggen dat je iemand anders bent”). Bij identificatiemiddelen kan worden gedacht aan een rijbewijs, creditcard of Burger Service Nummer (BSN) – elke set van identificerende gegevens die wordt geaccepteerd als identificatie. Identificatiemiddelen zijn er dan ook vele en de verschijningsvormen van identiteitsfraude zijn als gevolg daarvan ook omvangrijk in aantal en divers van aard.

Identiteitsfraude is als zodanig niet opgenomen in het Wetboek van Strafrecht. Het aannemen van een valse identiteit is op zichzelf niet strafbaar, het gebruiken van die valse identiteit voor wederrechtelijke handelingen wél. Voorbeelden hiervan zijn valsheid in geschrifte, het verstrekken van onjuiste gegevens of witwassen, waarbij een andere identiteit wordt gebruikt. Hierdoor is identiteitsfraude voor veel instanties (zoals de politie) ook geen formeel label om fraudezaken of andere incidenten te registreren. Daarbovenop wordt door een aantal organisaties, met name binnen de overheid, aangegeven dat registratie van identiteitsfraude pas plaatsvindt bij een veroordeling (wat bovendien altijd zal geschieden op grond van andere gronden dan de niet zelfstandig strafbare identiteitsfraude) – tot die tijd is er hooguit een vermoeden van fraude.

De definitie zoals in gebruik bij het ministerie van BZK en het CMI is op veel plaatsen niet bekend. Organisaties en burgers hebben daardoor een eigen invulling van het begrip identiteitsfraude. Voor organisaties betekent dit dat ze soms meer en soms minder zaken registreren dan die feitelijk onder de BZK-/CMI-definitie van identiteitsfraude vallen. Voor burgers betekent dit dat zij soms aangeven slachtoffer te zijn van fraude die

formeel niet als identiteitsfraude kan worden betiteld, terwijl ook het tegenovergestelde voorkomt. Zowel het feit dat identiteitsfraude niet zelfstandig strafbaar is, als het feit dat een eenduidige definitie nog niet is ingeburgerd maakt het vaststellen van omvang en schade door identiteitsfraude lastig.

Onderzoeksopzet

De gegevens over identiteitsfraude bij overheden en bedrijven zijn verzameld door onderzoek in open bronnen en door het bevragen van een geselecteerde groep bedrijven en overheidsorganisaties met behulp van een vragenlijst. Bij de selectie van respondenten is getracht om, binnen de begrenzing van tijd en middelen, een groep van overheidsorganisaties en van bedrijven, en waar mogelijk hun koepelorganisaties, samen te stellen die tezamen een representatief beeld zouden kunnen geven van de omvang en schade van identiteitsfraude in hun sector.

De keuze voor private sectoren is mede gemaakt op basis van ervaringsgegevens van het CMI en op basis van de resultaten van het onderzoek in open bronnen. De selectie van bedrijven binnen de sectoren is gemaakt op basis van representativiteit voor de sector. Daarnaast is gebruik gemaakt van bestaande contacten vanuit het genoemde CMI en van PwC.

Het tweede deel van het onderzoek betrof een eigen onderzoek naar de omvang van het aantal slachtoffers identiteitsfraude onder burgers in Nederland en de (financiële) schade die zij hierdoor hebben geleden. Dit onderzoek is uitgevoerd door middel van een analyse van de meldingen van burgers bij het CMI en een uitgebreide internetenquête onder burgers.

Het exact vaststellen van de omvang van identiteitsfraude is een onmogelijke opgave. Vaak wordt de metafoor van een ijsberg gebruikt als gesproken wordt over de omvang van identiteitsfraude: alleen het topje – de gevonden gevallen – is zichtbaar. Deze metafoor gaat echter niet op, want bij ijsbergen is aan de hand van de top nog redelijk exact te berekenen hoeveel van de ijsberg zich onder water bevindt. Bij identiteitsfraude ligt dit niet zo eenvoudig: door gebrek aan betrouwbaar onderzoek over een langere periode en aan referentiepunten (aangiftebereidheid, pakkans bij identiteitsfraude) is aan de hand van het aantal vastgestelde gevallen van identiteitsfraude en de vastgestelde schade geen houdbare uitspraak te doen over de totale omvang van fraude of de schade hiervan.

Daarbij komt dat in gevallen van identiteitsfraude heel vaak twee typen slachtoffers zijn aan te wijzen: degene wiens identiteit wordt misbruikt en de persoon of organisatie die door die misbruikte identiteit nadeel ondervindt. Dit kan tot dubbeltellingen van identiteitsfraudegevallen leiden, maar niet van identiteitsfraudeslachtoffers: één geval van identiteitsfraude heeft vaak twee slachtoffers, maar deze typen zijn in veel registraties niet onderscheiden. Maar als niet telkens door beide categorieën slachtoffers identiteitsfraude en de hierdoor geleden schade wordt gemeld of vastgelegd, dan wordt slechts een deel van het totaal aantal slachtoffers en de daaraan gekoppelde schade zichtbaar.

Dit alles maakt dat een nationaal beeld van de omvang van identiteitsfraude en de maatschappelijke schade daarvan – zoals de onderzoeksopdracht luidt – in de huidige situatie nooit meer kan opleveren dan een *‘educated guess’*. Alle resultaten uit dit onderzoek dienen derhalve ook in dit licht te worden gezien.

Bevindingen in de private sector

De uitkomsten van het onderzoek binnen de private sector tonen aan dat er weinig zicht is in de private sector op de omvang en schade van identiteitsfraude. Dit beperkte inzicht heeft deels te maken met het feit dat identiteitsfraude niet door alle partijen als een aparte categorie ‘fraude’ wordt onderkend en als het al apart wordt gedefinieerd dan wordt het niet door alle partijen hetzelfde afgebakend. Een ander probleem binnen de private sector is dat registratie van (identiteits-)fraude überhaupt niet plaatsvindt. Niet van identiteitsfraude en in veel gevallen geen registratie van fraude in het algemeen.

Wat dan resteert zijn slechts schattingen op basis waarvan geen betrouwbare uitspraken over omvang en schade van identiteitsfraude kunnen worden gedaan. Naast de kwestie van definities en registratie speelt ook mee dat er binnen de private sector commerciële belangen meewegen: reputatieschade en concurrentievoordeel weerhoudt partijen om transparant te zijn over de omvang en schade van fraude waarvan zij slachtoffer zijn, waaronder ook identiteitsfraude. Dit aspect speelt het sterkst in de bancaire sector, zoals is af te leiden uit de reacties van zowel individuele banken (die naar de NVB verwijzen) als de NVB zelf (die aangeeft geen nadere informatie te verstrekken).

Een enkele sector zoals de energiesector geeft er blijk van al actiever bezig te zijn met in kaart brengen wat de schade is die zij door identiteitsfraude oplopen. In verschillende sectoren zijn initiatieven of ideeën om te starten met de registratie van fraude in het algemeen en zeker identiteitsfraude in het bijzonder (bijvoorbeeld bij Thuiswinkel.org en binnen de verzekeringsbranche door het Convenant Aanpak Verzekeringsfraude). Deze initiatieven of ideeën wijzen er op dat binnen deze sectoren, hoewel er geen zicht is op

omvang en schade van identiteitsfraude, men dit probleem wel degelijk dusdanig serieus acht dat men hierover meer kennis of inzicht wil verzamelen.

Bevindingen in de publieke sector

Net als bij de meeste bedrijven in de private sector hebben ook de meeste organisaties in de publieke sector niet of nauwelijks zicht op omvang van identiteitsfraude en de schade die daardoor optreedt. De oorzaken hiervoor zijn ook grotendeels dezelfde: er vindt (nog) geen eenduidige registratie plaats van fraudezaken en al helemaal niet van identiteitsfraude (IND, RDW, Belastingdienst, UWV en SVB). Bij de meeste van deze organisaties heeft men tegelijkertijd wel het vermoeden dat identiteitsfraude voorkomt en dat het aantal gevallen eerder toeneemt dan afneemt. Sommige van de genoemde organisaties zijn van plan om in de nabije toekomst een registratie van gevallen van identiteitsfraude bij te gaan houden.

Het KLPD, de politie en de KMar en het expertisecentrum op het gebied van identiteitsfraude, het ECID, kampen met het probleem dat er heel veel informatie in hun systemen te vinden moet zijn over gevallen van identiteitsfraude en de schade die deze gevallen teweeg hebben gebracht, maar dat de informatie uit deze systemen buitengewoon lastig te ontsluiten is: identiteitsfraude is geen kenmerk waarop gezocht kan worden en de kenmerken waarop wel gezocht kan worden geven een veelvoud van zaken waaruit het kleinere aantal zaken waarin identiteitsfraude een rol speelt bijna handmatig moet worden gefilterd.

Slechts enkele organisaties kunnen wel getallen presenteren, zoals de SIOD en gemeenten (en de NVvB). Uit deze cijfers kunnen geen conclusies worden getrokken

over omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector. Hooguit kan uit deze gegevens worden afgeleid dat het om een beperkt aantal gevallen per jaar gaat.

Omvang van identiteitsfraude en schade onder burgers

Uit de CMI-meldingen blijkt dat banken, telecombedrijven, webwinkels en energiebedrijven de voornaamste sectoren zijn waar met de identiteit van melders fraude wordt gepleegd. Bevindingen van het CMI ondersteunen dat niet alle gevallen van identiteitsfraude financiële gevolgen hebben voor het slachtoffer. Deze twee bevindingen worden gestaafd door de uitgebreide internetenquête.

Het gemiddelde schadebedrag voor melders bij het CMI die ook financiële schade melden als gevolg van identiteitsfraude is hoger dan het gemiddelde schadebedrag uit de uitgebreide enquête: gemiddeld €8.800 bij het CMI tegen €2.800 in de enquête. Dit verschil zou verklaard kunnen worden doordat niet altijd aangifte wordt gedaan van identiteitsfraude met financiële schade, en nog minder vaak een melding bij het CMI wordt gedaan, zo wordt duidelijk uit de uitgebreide internetenquête. Tegelijk blijkt: hoe hoger het schadebedrag, hoe vaker slachtoffers ook aangifte en melding doen. Dat zou kunnen verklaren dat de meldingen die het CMI ontvangt vaker een hoger schadebedrag kennen dan gemiddeld, waardoor ook het gemiddelde schadebedrag van de meldingen bij het CMI hoger ligt.

Uit de uitgebreide internetenquête blijkt dat circa 5,6% van de Nederlandse bevolking slachtoffer is van identiteitsfraude. De enquêteresultaten geven aan dat ongeveer 60% van deze groep financiële schade ondervindt als gevolg van de identiteitsfraude. Dit betekent dat tussen de

3,08% en 3,64% van de Nederlandse bevolking in aanraking is geweest met identiteitsfraude én financiële schade heeft geleden.

Zo'n 60% van de respondenten in de enquête geeft aan schade te hebben geleden van de identiteitsfraude die ze is overkomen, variërend van €10 tot €50.000. Ongeveer 40% van de respondenten geeft aan geen (financiële) schade te hebben geleden van de identiteitsfraude, wat in grote lijnen correspondeert met de resultaten uit de analyse van de CMI-meldingen van burgers.

Circa 77% van de identiteitsfraudezaken waar burgers aangaven slachtoffer te zijn tussen 2007 en mei 2011 kende een gemiddeld schadebedrag van circa €2.800. Door het kleine aantal hoge bedragen ligt dit bedrag hoog, op totaal niveau geeft namelijk meer dan de helft van de respondenten aan onder de €1.000 schade te hebben geleden. Als deze cijfers worden toegepast op de gehele Nederlandse bevolking van 16,5 miljoen inwoners betekent dit een totaal schadebedrag van tussen de €1,09 miljard en €1,29 miljard voor de periode van 2007 tot 2011.

Het verwachte aantal slachtoffers van identiteitsfraude voor 2011 ligt ongeveer tussen de 127.000 en 150.000 mensen. Het verwachte schadebedrag dat met deze gevallen is gemoeid ligt tussen de €0,35 en €0,42 miljard voor 2011.

1 *Introductie*

“There is widespread agreement that identity theft causes financial damage to consumers, creditors, retail establishments, and the economy as a whole. The contours of the identity theft problem, however, are known unknowns: no one knows the prevalence of identity theft, the relative rates of ‘new account fraud’ and ‘account takeover,’ or the effect this crime has on the economy. (...) These known unknowns present serious problems. They hamper attempts to evaluate the scope of the crime and to allocate law enforcement resources more efficiently. They also prevent us from determining whether various consumer protection interventions have been effective. Because of these unknowns, we cannot tell whether consumers, regulators, and businesses are over- or underreacting to the crime. They prevent us from evaluating how the costs of the crime are distributed in society.”

Chris Hoofnagle. “Identity Theft: Making the Known Unknowns Known”, Harvard Journal of Law & Technology 21.1 (2007): 97-122.

In de media en politiek wordt met grote regelmaat aandacht besteed aan individuele slachtoffers van identiteitsfraude. Het ongrijpbare karakter, de problemen bij het herstellen van de fouten en de schijnbare kans dat een ieder potentieel slachtoffer kan worden van deze vorm van fraude dragen bij aan de ‘populariteit’ van het onderwerp. De EU heeft de bescherming van persoonsgegevens zelfs betiteld als een “fundamental right”.¹

De aandacht voor en informatie over de impact van identiteitsfraude op individuele slachtoffers – waarbij het in de media overigens slechts om een handvol personen gaat – staan in schril contrast met de aandacht voor en beschikbare informatie over de omvang en maatschappelijke schade van identiteitsfraude. Tot op heden ontbreekt het aan een betrouwbaar beeld van het aantal slachtoffers van identiteitsfraude en de schade die dit teweeg brengt bij burgers, bedrijven en overheid.

Meer inzicht in de omvang van identiteitsfraude in Nederland en de schade hiervan is van belang. Ten eerste zijn veel schattingen over de omvang van identiteitsfraude gebaseerd op onderzoek naar het fenomeen in het buitenland, met name in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Het zonder meer transponeren van deze cijfers naar de Nederlandse situatie is kwetsief, bijvoorbeeld gezien het verschil tussen de mogelijkheden om te frauderen met het Amerikaanse *social security number* in vergelijking met het Nederlandse BSN. Een gefundeerd beeld van de omvang van en schade door identiteitsfraude in Nederland gebaseerd op eigen onderzoek kan uitwijzen of de problematiek in Nederland vergelijkbaar is met andere landen.

In de tweede plaats is inzicht in de omvang en schade van belang om te kunnen bepalen welke prioriteit aan de bestrijding en preventie van het fenomeen gegeven dient te worden. Structurele aandacht voor identiteitsfraude kan immers niet worden gebaseerd op enkele incidenten die telkens terugkeren in de media, hoe schrijnend deze gevallen ook mogen zijn.

In de derde plaats is inzicht in de omvang en schade van identiteitsfraude van belang voor goede publieksvoorlichting. Uit onderzoek blijkt dat Nederlandse burgers zich in vergelijking met burgers van andere landen minder zorgen maken over c.q. minder bewust zijn van de gevaren van identiteitsfraude.² Ook hierbij kan het van belang zijn om te beschikken over beter materiaal waarmee de omvang en schade, en daarmee het risico van identiteitsfraude onder de aandacht van burgers, bedrijven en overheden kan worden gebracht.

Tenslotte is inzicht in omvang en schade van identiteitsfraude, en dan met name inzicht in de eventuele toename ervan, van belang omdat velen stellen dat door de toename van het gebruik van internet en de elektronische dienstverlening in zowel de private als publieke sector identiteitsfraude zal toenemen. Om goed te kunnen bepalen of dergelijke ontwikkelingen dienen te worden bevorderd en welke veiligheidsmaatregelen hierbij eventueel noodzakelijk zijn heeft de Tweede Kamer dan ook verzocht³ om geïnformeerd te worden over het aantal malen dat identiteitsfraude plaatsvindt en de ontwikkeling daarin door elektronische dienstverlening.

1 Council conclusions on preventing and combating identity related crimes and on identity management, including the establishment and development of permanent structured cooperation between the Member States of the European Union, 3051st JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting Brussels, 2 and 3 December 2010, p. 2.
2 Nationaal Trendrapport Cybercrime en Digitale Veiligheid 2010, p. 9.
3 Kamerstuknummer 32444 nr. 7, Nota naar aanleiding van het verslag, 6 december 2010.

2 *Begripsbepaling*

2.1. Definitie van identiteitsfraude

Ten behoeve van dit onderzoek wordt de definitie gehanteerd zoals deze wordt gehanteerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en zijn Centraal meld- en informatiepunt identiteitsfraude en -fouten (CMI), zoals geformuleerd door De Vries et al in de WODC-studie 'Identiteitsfraude: een afbakening, een internationale begripsvergelijking en analyse van nationale strafbepalingen':

“Identiteitsfraude is het opzettelijk (en wederrechtelijk of zonder toestemming) verkrijgen, toe-eigenen, bezitten of creëren van valse identificatiemiddelen en het daarmee begaan van een wederrechtelijke gedraging of: met de intentie om daarmee een wederrechtelijke gedraging te begaan.”⁴

Bij deze definitie kunnen de volgende opmerkingen worden geplaatst:⁵

- Zowel het verkrijgen van, als het gebruik voor een ander doel van een valse identiteit, is frauduleus van aard. Identiteitsfraude valt daarmee onder het bredere fraudebegrip.
- Het plegen van identiteitsfraude vindt altijd plaats met gebruik van valse identificatiemiddelen. Hiervoor is dus meer nodig dan het simpelweg 'aannemen' van een valse identiteit ("zeggen dat je iemand anders bent"). Bij identificatiemiddelen kan worden gedacht aan een rijbewijs, creditcard of BurgerServiceNummer (BSN) – elk document of set identificerende gegevens

waarmee iemand zich kan identificeren, zich als eenling kan onderscheiden van de groep. Het *benoemen* van een bepaald soort identificatiemiddel is niet van belang voor de algemene begripsvorming van identiteitsfraude, echter wel voor het beleid dat men wil voeren.⁶

- Voor wat betreft de bepaling van 'valse' middelen in de definitie, is het volgende onderscheid van belang:
 - Materiële valsheid: het identificatiemiddel is van iemand anders afkomstig dan voorgewend.
 - Intellectuele valsheid: het identificatiemiddel weerspiegelt niet de werkelijkheid.
 - *Lookalike* valsheid: een authentiek identificatiemiddel wordt door een ander gebruikt, als ware het een op hem betrekking hebbend identificatiemiddel.
- Het benoemen van de manier waarop de valse identiteit is verkregen, toegeëigend, in bezit gekregen of gecreëerd is niet noodzakelijk voor de begripsbepaling van identiteitsfraude. Over het algemeen zijn handelingen met betrekking tot identificatiemiddelen opzettelijk en wederrechtelijk. Voor de begripsbepaling van identiteitsfraude is deze wederrechtelijkheid van de handelingen niet een noodzakelijke voorwaarde. Identiteitsfraude betreft een wederrechtelijke *vervolggedraging*, dan wel de intentie tot het begaan van zo'n gedraging.
- Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen *identiteitsfraude* en *identiteitsdiefstal*. In bepaalde gevallen zal eerst een identiteit worden gestolen, de zogenaamde identiteitsdiefstal, waar

4 U.R.M.Th. de Vries et.al., *Identiteitsfraude: een afbakening, een internationale begripsvergelijking en analyse van nationale strafbepalingen* (Den Haag 2007), p. 205.

5 Vgl. de Vries et.al., p. 201-207.

6 Vgl. de Vries et.al., p. 203.

vervolgens fraude mee wordt gepleegd, de identiteitsfraude.⁷

- Identiteitsfraude is geen doel op zich; het is een middel om financieel dan wel crimineel gewin te behalen. Het doel van criminele identiteitsfraude is om een strafbaar feit te kunnen begaan met gebruik van de identiteit van iemand anders. Financiële identiteitsfraude pleegt men met het doel daar een financieel voordeel mee te behalen.⁸

Identiteitsfraude is als zodanig niet opgenomen in het Wetboek van Strafrecht.⁹ Het aannemen van een valse identiteit is op zichzelf niet strafbaar, het gebruiken van die valse identiteit voor wederrechtelijke handelingen wél. Voorbeelden hiervan zijn valsheid in geschrifte¹⁰, het verstrekken van onjuiste gegevens¹¹ of witwassen¹², waarbij een andere identiteit wordt gebruikt. Identiteitsfraude is ook geen doel op zich: het is een “modus operandi die wordt ingezet in het kader van vele verboden gedragingen”.¹³

Doordat identiteitsfraude als zodanig geen strafbaar feit is, is het voor veel instanties (zoals de politie) ook geen formeel label om fraudezaken of andere incidenten te registreren. Bovendien blijkt de definitie zoals hierboven aangehaald nog niet overal bekend en uniform gehanteerd. Deze twee feiten maken dat veel organisaties in de publieke en private sector geen feitelijk beeld kunnen geven van omvang en schade door identiteitsfraude. In de meeste gevallen kunnen deze organisaties alleen een schatting geven van de omvang van identiteitsfraude of van de schade ervan, meestal afgeleid van een

schatting van de totale schade als gevolg van alle vormen van fraude.

Waar in deze rapportage wordt gesproken over ‘fraude’ wordt bedoeld op financieel-economische criminaliteit in het algemeen.

2.2. Typologie en verschijningsvormen

Om de omvang en uiteindelijk de schade van identiteitsfraude te kunnen bepalen is het behulpzaam om een onderscheid aan te brengen tussen de verschillende soorten identiteitsfraude: dit helpt de problematiek herkenbaar te vertalen voor de organisaties en personen die hierover worden bevraagd en maakt het mogelijk binnen de brede variëteit aan verschijningsvormen van identiteitsfraude aan te geven waar het zwaartepunt in omvang en schade ligt (en wanneer het onderzoek wordt herhaald: hoe dit zwaartepunt verschuift).

2.2.1. Typologie

Identiteitsfraude kan in de praktijk verschillende vormen aannemen. Bekende vormen zijn verzekeringsfraude, fraude in de strafrecht- en vreemdelingenketen, creditcardfraude, ‘dumpsterdiving’ (het doorzoeken van vuilniszakken) en sociale zekerheidsfraude.

7 N. Tromp et. al., *Preventieve maatregelen horizontale fraude* (Groningen-Rotterdam, 2010), p. 61.

8 P. van Schijndel, *Identiteitsdiefstal* (Den Haag, 2008), p. 45.

9 Dit compliceert ook het doen van aangifte door de slachtoffers.

10 Artikel 225 Sr en Artikel 231 Sr.

11 Artikel 447 lid c en d Sr.

12 Artikel 420bis Sr.

13 J. Barendsen en J.A. Eijkelenboom, "Identiteitsfraude op de arbeidsmarkt en in de sociale zekerheid", in: *Justitiële verkenningen*, jrg. 32, nr. 7 2006, p. 58.

De vele verschijningsvormen van identiteitsfraude zijn door Van Schijndel in een overkoepelend typologiemodel weergegeven, zie figuur 1.

Figuur 1. Typologie van identiteitsfraude volgens Van Schijndel⁴

		Identiteitsfraude									
Motief		Financieel					Crimineel				
Methode I		Nieuwe Identiteit		Bestaande Identiteit			Nieuwe Identiteit		Bestaande Identiteit		
Methode II		True Name	True Name	Account Takeover	True Name	True Name	Account Takeover	True Name	True Name	Account Takeover	
Benadeelde		I	I&E	I	I&E	I	I	I&E	I	I&E	I
		Fraude	Diefstal	Fraude	Diefstal	Fraude	Fraude	Diefstal	Fraude	Diefstal	Fraude

Zoals reeds opgemerkt kan een identiteitsfraudeur twee **motieven** hebben om een externe identiteit over te nemen. Het motief kan zijn om er een financieel of materieel gewin mee te behalen – **financiële identiteitsfraude** – en/of om een misdad straffeloos te begaan – zogenaamde **criminele identiteitsfraude**.

Identiteitsfraude kan gepleegd worden door het overnemen (via diefstal en gebruik van een identiteitsmiddel of het (doen) creëren en gebruiken van een identiteitsmiddel op iemand anders naam met behulp van diens (ontvreemde) identiteitsgegevens) van een identiteit – **bestaande identiteit** – of door het creëren en aannemen van een **nieuwe identiteit (methode I)**.

In het model wordt tevens een onderverdeling gemaakt tussen **Account Takeover** en **True Name Fraud (methode II)**. Bij financiële identiteitsfraude is er sprake van een Account Takeover indien de fraudeur zich alleen richt op de bestaande bestaande bank- en spaarrekeningen van het slachtoffer. Bij True Name Fraud echter opent de fraudeur in naam van het slachtoffer nieuwe rekeningen. Bij criminele identiteitsfraude is het onderscheid tussen deze twee varianten wat lastiger te maken. Van Schijndel noemt in zijn boek het voorbeeld dat indien een crimineel de toegangspas van een beveiliging van Schiphol steelt en daarmee toegang krijgt tot beveiligde gebieden en een bom plaatst; er is dan sprake van Account Takeover Fraud. De toegangspas behoort immers bij een reeds bestaande identiteit. Wanneer de fraudeur echter een valse identiteit gebruikt om te solliciteren en aangenomen te worden bij Schiphol en daardoor een toegangspas te verkrijgen, is er sprake van True Name Fraud.

De **benadeelden** van identiteitsfraude zijn onder te verdelen in Instellingen (I), zoals een overheidsorgaan, bank, luchtvaartmaatschappij e.d. en daarnaast de daadwerkelijke Eigenaar (E) van de gebruikte identiteit.

14 P. van Schijndel, Identiteitsdiefstal (Den Haag 2008), Bijlage B/figuur 2.

2.2.2. Methoden overnemen (diefstal) van identiteitsgegevens

In tabel 1, ontleend aan Van Staaij, zijn de belangrijkste methoden voor het ongeoorloofd verkrijgen van identiteitsgegevens van een bestaande identiteit weergegeven.¹⁵

Dit overzicht is niet uitputtend, maar geeft een impressie van de variëteit van de verschijningsvormen. Naast deze methoden kan bijvoorbeeld het stelen van een identiteitsbewijs of van een kopie daarvan als methode worden gebruikt. Ook is bekend dat identiteitsfraudeurs gegevens gebruiken van bijvoorbeeld een bekende, een familielid of een huisgenoot.

Tabel 1. Methoden overnemen van identiteitsgegevens

Methoden	Omschrijving
Skimming	Het kopiëren van een bankpasje of creditcard via gemanipuleerde kaartlezers in geldautomaten, winkels of tankstations.
Phishing	Het via e-mail of vervalste website ontfutselen van iemands identiteitsgegevens. Een vervalste website is (maar voor leken niet altijd) herkenbaar aan een afwijkende URL.
Harvesting	Het afschuimen van websites (vooral vriendensites en social networks) naar bruikbare identiteitsinformatie zoals e-mailadressen.
Pharming	Het met speciale technieken omleiden van een slachtoffer naar een vervalste website om zo identiteitsinformatie (zoals inlogcodes), van diegene te verkrijgen.
Spyware / malware	Speciale software waarmee heimelijk vertrouwelijke gegevens zoals gebruikersnamen en wachtwoorden op iemands computer afgevangen kunnen worden. Andere varianten van dergelijke software zijn Trojan Horse en keylogger.
Man in the middle	Een techniek waarbij identiteits- of andere informatie onderschept wordt tussen bijvoorbeeld een pc en een website, zonder dat het slachtoffer en de website zich dit direct bewust zijn. Gerelateerde technieken zijn eavesdropping (afluisteren), wire tapping (aftappen) en session hacking (het geforceerd overnemen van een sessie).
Man in the browser	Een vorm van een Trojan Horse waarmee browsersessies realtime gemanipuleerd kunnen worden.
Hacking / cracking	Het zich op ongeautoriseerde wijze toegang verschaffen tot een informatie- en/of computersysteem.
Dumpsterdiving	Het doorzoeken van afvalcontainers, prullenbakken of andere afvalplaatsen naar documenten die waardevolle identiteitsinformatie kunnen bevatten.
Shouldersurfing	Stiekem meekijken over de schouder van iemand die achter een computer zit of bij een geldautomaat staat om zo de inlogcode of pincode van diegene te weten te komen.
Social Engineering	Het ontfutselen van identiteitsinformatie (meestal een gebruikersnaam en wachtwoord) door zich voor te doen als een bekende instantie of vertrouwenspersoon, zoals een contactpersoon of helpdeskmedewerker.
Posthengelen	Het stelen van fysieke poststukken uit een brievenbus.

15 R. van der Staaij (2008), Identiteitsmanagement. Het beheersen van identiteiten, Tutein Nolthenius, 's-Hertogenbosch.

3 *Onderzoeksopzet*

3.1. Doel

De doelstelling van dit onderzoek luidt:

Het geven van een nationaal beeld van de omvang van identiteitsfraude, waarbij het onderzoek zich richt op kwantitatieve informatie over de omvang van identiteitsfraude, zowel in fysieke als digitale omgevingen, en de maatschappelijke schade daarvan.

3.2. Opzet van het onderzoek

3.2.1. Reikwijdte

Het onderzoek richt zich in het bijzonder op de volgende twee aspecten:

- Het bepalen van de omvang van identiteitsfraude in Nederland.
- Het bepalen van de maatschappelijke schade die hierdoor ontstaat.

Hierbij wordt onder ‘omvang’ verstaan het aantal gevallen van identiteitsfraude tussen 2007 en 2010, waarbij wordt gekeken naar meldingen en registraties, en het aantal slachtoffers. Er vindt een onderverdeling plaats naar identiteitsfraude in de publieke en private sector en tussen burgers onderling; voor deze drie subgroepen wordt ook gedifferentieerd naar maatschappelijke schade.

Uitsluitend de maatschappelijke schade op de **korte** termijn is onderzocht. Dit kan bestaan uit:

1. Directe economische schade als gevolg van onbetaalde rekeningen of onterecht verkregen gelden door identiteitsfraude (van overheid of bijvoorbeeld banken).
2. Indirecte schade (uren en/of geld) bij burgers, bedrijven en overheid om de gevolgen van identiteitsfraude (zoals foute registraties) te herstellen.
3. Schade uitgedrukt in aantal fouten in overheidsadministraties veroorzaakt door fraude in de private, respectievelijk de publieke sector.

4. Kosten van opsporing/vervolgning van identiteitsfraude, zowel bij bedrijven als politie/justitie.

Het onderzoek heeft overigens niet of nauwelijks gegevens opgeleverd waarmee de onder 2 tot en met 4 genoemde schade of kosten kunnen worden berekend. Daarentegen zijn wel onderzoeksgegevens verkregen die betrekking hebben op de directe economische schade als gevolg van identiteitsfraude.

Mede op basis van gesprekken met het ministerie van BZK is bepaald dat het onderzoek van de schade van identiteitsfraude zich richt op het bepalen van directe en indirecte schade die direct te relateren is aan individuele fraudegevallen. Dat wil zeggen dat kosten en/of verminderde opbrengsten als gevolg van algemene beveiligingsmaatregelen, fraudepreventie, reputatieschade en als gevolg van verlies van betrouwbaarheid van bepaalde dienstverlening, die niet toe te rekenen zijn aan specifieke gevallen, niet in het onderzoek worden meegenomen.

Voorts is het onderzoek beperkt tot de thans geldende omstandigheden. Dit wil in de eerste plaats zeggen dat de gevolgen voor de omvang en schade van fraude door bijvoorbeeld de introductie van nieuwe technologieën (de e-NIK bijvoorbeeld) niet in het onderzoek worden meegenomen. In de tweede plaats worden eventuele macro-economische invloeden op de ontwikkeling van de omvang en schade van identiteitsfraude in de (nabije) toekomst, zoals de groeiverwachting van elektronisch winkelen niet in het onderzoek betrokken. Waar tijdens het onderzoek de gewenste gegevens niet konden worden verkregen is in de rapportage aangegeven of de gegevens in het geheel ontbreken dan wel dat gegevens beschikbaar zijn, maar deze niet gedeeld (konden) worden.

Het onderzoek is gericht op cijfers over identiteitsfraude en de gevolgen daarvan in de periode 2007 – 2010. Indien nodig is gebruik gemaakt van ouder cijfermateriaal – waar dit is gebeurd is dit expliciet aangegeven.

3.2.2. Gegevensverzameling

In het eerste deel van dit onderzoek zijn zoveel mogelijk *concrete* gegevens (indicaties) over de omvang van identiteitsfraude verzameld. Het gaat hierbij dan om aantallen: aantallen keren dat bedrijven en overheden met identiteitsfraude zijn geconfronteerd, zoveel mogelijk uitgesplitst naar soorten identiteitsfraude. Getracht is om ook inzicht te krijgen in de omvang van de sector (bijvoorbeeld het totaal aantal pintransacties per jaar), zodat daaruit een percentage kan worden afgeleid en daarmee het aantal gevallen van identiteitsfraude in een context kan worden geplaatst (bijvoorbeeld: bij 5% van het totaal aantal pintransacties is sprake van identiteitsfraude).

De gegevens over identiteitsfraude bij overheden en bedrijven zijn verzameld door onderzoek in open bronnen en door het bevragen van een geselecteerde groep bedrijven en overheidsorganisaties met behulp van een vragenlijst. De selectie van respondenten heeft plaatsgevonden in overleg met het ministerie van BZK. Daarbij is getracht om een groep van overheidsorganisaties en van bedrijven, en waar mogelijk hun koepelorganisaties, samen te stellen die tezamen een representatief beeld zouden kunnen geven van de omvang en schade van identiteitsfraude in hun sector. Beperkte tijd en middelen voor dit onderzoek begrepsden de omvang van de populatie te onderzoeken organisaties.

De keuze voor private sectoren is mede gemaakt op basis van ervaringsgegevens van het Centraal Meld- en informatiepunt Identiteitsfraude en – fouten (CMI) en op basis van de resultaten van het onderzoek in open bronnen. De selectie van bedrijven binnen de sectoren is gemaakt op basis van representativiteit voor de sector. Daarnaast is gebruik gemaakt van bestaande contacten vanuit het genoemde CMI en van PwC.

Het tweede deel van het onderzoek betrof een eigen onderzoek naar de omvang van het aantal slachtoffers identiteitsfraude onder burgers in Nederland en de (financiële) schade die zij hierdoor hebben geleden door middel van een representatieve internetenquête onder slachtoffers van identiteitsfraude.

3.3. Nationaal beeld is altijd een ‘educated guess’

Het exact vaststellen van de omvang van identiteitsfraude is een onmogelijke opgave. Vaak wordt de metafoer van een ijsberg gebruikt als gesproken wordt over de omvang van identiteitsfraude: alleen het topje – de gevonden gevallen – is zichtbaar. Deze metafoer gaat echter niet op, want bij ijsbergen is aan de hand van de top nog redelijk exact te berekenen hoeveel van de ijsberg zich onder water bevindt. Bij identiteitsfraude ligt dit niet zo eenvoudig: door gebrek aan betrouwbaar onderzoek over een langere periode en aan referentiepunten (aangiftebereidheid, pakkans bij identiteitsfraude) is aan de hand van het aantal vastgestelde gevallen van identiteitsfraude en de vastgestelde schade geen houdbare uitspraak te doen over de totale omvang van fraude of de schade hiervan.

Daarbij komt dat in gevallen van identiteitsfraude heel vaak twee typen slachtoffers zijn aan te wijzen: degene wiens identiteit wordt misbruikt en de persoon of organisatie die door die misbruikte identiteit nadeel ondervindt. Dit kan tot dubbeltellingen van identiteitsfraudegevallen leiden, maar niet van identiteitsfraudeslachtoffers: één geval van identiteitsfraude heeft vaak twee slachtoffers, maar deze typen zijn in veel registraties niet onderscheiden. Maar als niet telkens door beide categorieën slachtoffers identiteitsfraude en de hierdoor geleden schade wordt gemeld of vastgelegd, dan wordt slechts een deel van het totaal aantal slachtoffers en de daaraan gekoppelde schade zichtbaar.

Bovendien maakt de brede variëteit in typen identiteitfraude – van oplichting met een kopie van een paspoort tot geavanceerde cybercriminaliteit – en het gegeven dat nagenoeg iedereen, iedere organisatie, slachtoffer kan worden van dit type fraude, het een opgave om alle gegevens over gevallen van identiteitsfraude te achterhalen. Deze opgave wordt bemoeilijkt doordat – zoals ook duidelijk is geworden in het onderzoek – niet alle benaderde personen en organisaties hetzelfde verstaan onder identiteitsfraude. De meeste organisaties houden geen registraties bij van gevallen van fraude waarvan ze (bijna) slachtoffer zijn geworden, en waar dit gebeurt wordt vaak niet bijgehouden in hoeveel gevallen (ook) sprake was van identiteitsfraude. Dit speelt zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid; ook de politie kan niet vertellen hoe vaak in een aangifte of melding sprake is van identiteitsfraude.

Dit alles maakt dat **een nationaal beeld van de omvang van identiteitsfraude en de maatschappelijke schade daarvan** – zoals de onderzoeksoopdracht luidt – in de huidige situatie nooit meer kan opleveren dan een ‘educated guess’. Alle resultaten uit dit onderzoek dienen derhalve ook in dit licht te worden gezien. Dit wordt bevestigd door eerdere rapporten over identiteitsfraude in Nederland. De Vries e.a. (2007) geven aan dat er alleen enkele schattingen bestaan over de omvang van identiteitsfraude in Nederland. Volgens De Vries e.a. wordt op basis van bijvoorbeeld het aantal geregistreerde gestolen of vermiste reisdocumenten en ervaringsgegevens van instanties als de CRI en het OM globaal geschat dat de potentiële schade in Nederland op jaarbasis in de honderden miljoenen euro’s loopt. De rapportage van Tromp e.a. **“Preventieve maatregelen horizontale fraude”**¹⁶ dat in mei 2010 is uitgebracht sluit – wegens het ontbreken van betrouwbare gegevens – in het hoofdstuk over de omvang en ontwikkelingen omtrent identiteitsfraude aan bij de eerder geschatte schade van De Vries e.a.

3.4. Presentatie van de resultaten

In de hoofdstukken 4 en 5 worden de resultaten van het onderzoek naar de omvang en schade van identiteitsfraude in de private sector en publieke sector gepresenteerd. De omvang en schade zijn uitgesplitst naar de verschillende sectoren en diverse overheidsorganisaties die zijn bevraagd. De selectie van sectoren is op voorhand gemaakt in het door PwC voor dit onderzoek opgestelde onderzoeksvoorstel (december 2010).

Overwegingen bij de selectie vormden de reeds bij PwC bestaande expertise van het fenomeen identiteitsfraude alsmede een inschatting van de sectoren die binnen de voor het onderzoek beschikbare tijd zouden kunnen worden benaderd. De finale keuze voor de te onderzoeken sectoren is uiteindelijk voorgelegd aan de opdrachtgever, het ministerie van BZK, die hiermee heeft ingestemd. Zie bijlage A voor een overzicht van de benaderde organisaties en de reponse rate.

Per sector binnen de private sector en per overheidsorganisatie wordt aangegeven of voldoende gegevens beschikbaar zijn om een uitspraak te kunnen doen over omvang en schade door identiteitsfraude. Voldoende gegevens betekent dat betrouwbare cijfers of onderbouwde schattingen van het aantal gevallen en de schade per geval of totale schade beschikbaar zijn voor een representatief deel van de sector of overheidsorganisatie.

In hoofdstuk 6 worden de resultaten van het onderzoek naar de omvang en schade van identiteitsfraude bij burgers en de wijze waarop deze fraude plaatsvindt gepresenteerd.

4 Omvang identiteitsfraude in de private sector

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek naar de omvang en schade van identiteitsfraude in de private sector gepresenteerd. Omvang en schade zijn zo uitgesplitst naar de verschillende sectoren en de wijze waarop de fraude plaatsvindt.

De keuze voor private sectoren is mede gemaakt op basis van ervaringsgegevens van het Centraal Meld- en informatiepunt Identiteitsfraude en – fouten (CMI) en op basis van de resultaten van het onderzoek in open bronnen. De selectie van bedrijven binnen de sectoren is gemaakt op basis van representativiteit voor de sector. Daarnaast is gebruik gemaakt van bestaande contacten vanuit het genoemde CMI en van PwC.

4.1. Banken

Branchebeschrijving

Voor dit onderzoek zijn zes grote banken in Nederland benaderd, van twee banken is de vragenlijst – voor een gedeelte – ingevuld retour ontvangen. Tevens hebben wij gegevens ontvangen van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) betreffende de totale bankensector.

Versijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Skimming wordt door de NVB als een groot probleem gezien. Voor skimming, het kopiëren van bankpassen of creditcards via gemanipuleerde kaartlezers in voornamelijk geldautomaten, winkels of tankstations, valt

te beargumenteren dat dit onder de definitie van identiteitsfraude valt die gehanteerd wordt in dit onderzoek.

De twee banken die de vragenlijst hebben ingevuld geven aan dat zij naast skimming ook de volgende categorieën zien als een vorm van identiteitsfraude¹⁷:

- betalingsverkeerfraude (zoals cheque fraude, OLO/OLA fraude¹⁸);
- kasopname met valse legitimatie;
- cybercrime;
- frauduleuze aanvraag debitcards;
- informatie diefstal;
- opheffen en overboeken naar andere bankrekening;
- toegang tot internetbankieren;
- phishing;
- telefonische spoedoverboeking.

Omvang en schade

De NVB heeft bekend gemaakt dat over 2010 de schade door fraude met internetbankieren €9,8 miljoen bedroeg, terwijl de schade door skimming €19,7 miljoen was. Op de vraag of er nadere gegevens zijn over identiteitsfraude bij banken heeft de vereniging aangegeven dat dit vooralsnog de enige cijfers zijn die zij bekend zal maken.

Het Nationaal Trendrapport Cybercrime en Digitale Veiligheid uit 2010 meldt dat de totale directe financiële schade van skimming, gerapporteerd door de NVB, in 2007, 2008 en 2009 respectievelijk €15, €31 en €36 miljoen

17 Respondenten konden zelf met eigen woorden aangeven welke verschijningsvormen van identiteitsfraude ze waarnemen. De antwoorden zijn letterlijk weergegeven, ook als methode van verkrijgen van identiteitsmiddelen en het fraudeleus gebruiken hiervan door elkaar heenlopen. Een en ander onderschrijft wel dat de respondenten zelf geen eenduidige afbakening hebben van identiteitsfraude.

18 OLO-fraude staat voor Optisch Leesbaar Overschrijvingsformulieren-fraude. Dit zijn formulieren die thuis en/of op een bedrijf worden ingevuld om een betaling te doen. De fraude kan bestaan uit:

- blanco formulieren die worden gestolen en valselijk ingevuld en voorzien van een vervalste handtekening;

- ingevulde formulieren die uit het postcircuit worden gestolen en vervolgens worden vervalst; hierbij wordt het rekeningnummer van begunstigde aangepast en meestal ook het bedrag.

OLA-fraude staat voor Optisch Leesbaar Acceptgiro-fraude. Voor een beschrijving van deze vorm van overboekingsfraude zie bovenstaande (OLO-fraude). In dit geval gaat het echter om een acceptgiro.

Bron: http://www.fraudehelpdesk.nl.campaihosting.nl/fraude_abc/O

was.¹⁹ Door de invoering van de chip op de pinpas (EMV²⁰) en de prioritering van de aanpak van skimming door politie en justitie, verwacht de NVB dat deze stijgende trend van de afgelopen jaren zal worden gekeerd en de schade als gevolg van skimming in de jaren 2010 en 2011 zal afnemen. Dit lijkt dus voor 2010 reeds het geval.

Daarnaast geeft Currence²¹ d.d. 18 mei 2011 te kennen dat alertheid van ondernemers, winkelpersoneel en automaatleveranciers ervoor zorgde dat samen met de preventieve maatregelen van Currence en de banken, het aantal skimaanvallen op geld- en betaalautomaten met bijna 67% is gedaald tot 310. Opsporing door de politie leidde tot een fors aantal aanhoudingen van skimcriminelen en de schade door skimming is ten opzichte van vorig jaar met 45% gedaald, aldus Currence. Verder geeft Currence aan dat skimming zich verplaatst. *“Doordat het nieuwe pinnen skimmen in winkels en bij geldautomaten bemoeilijkt, zien wij dat skimming zich verplaatst naar onbemande betaalomgevingen zoals tankstations en Chipknip-oplaadpunten.”*

De twee banken die de vragenlijst hebben ingevuld geven te kennen identiteitsfraude te registeren. Door beide banken wordt daarbij opgemerkt dat identiteitsfraude als zelfstandige rubriek niet bestaat, maar wel categorieën zoals eerder vermeld in deze paragraaf.

Eén van de twee banken geeft aan dat op basis van de definitie van identiteitsfraude die wordt gehanteerd in dit onderzoek de bank geen onderverdeling van de totaal geregistreerde fraude naar identiteitsfraude kan maken. Het noemen van een schadebedrag zou een interpretatie zijn van de bank en wellicht geen juist beeld geven van de daadwerkelijke omvang en schade van identiteitsfraude bij de bank. Om deze reden geeft de bank verder geen schattingen of cijfers van omvang en schade van identiteitsfraude.

Eén grootbank heeft wel cijfers van omvang en schade van identiteitsfraude voor de jaren 2010 en de eerste twee maanden in 2011 gegeven. Aangezien dit slechts respons betreft van één bank van de vijf benaderde banken was dit niet voldoende om hieruit conclusies over omvang en schade van identiteitsfraude in de bankensector te kunnen stellen. De beantwoording van de vragenlijst van de bank kan echter wel als voorbeeldcasus worden gezien ter illustratie van omvang en schade van identiteitsfraude in de bankensector.

In tabel 2 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoe vaak identiteitsfraude in 2010 en de eerste twee maanden in 2011 heeft plaatsgevonden en daaruit volgende financiële schade voor één grootbank.²²

19 Nationaal Trendrapport Cybercrime en Digitale Veiligheid, 2010. Betreft directe financiële schade van skimming voor de NVB.

20 “De introductie van ‘het nieuwe pinnen’ met de EMV-chip verloopt volgens plan. Alle bankpassen zijn inmiddels uitgerust met de EMV-chip en winkels hebben voor meer dan 93% de beschikking over EMV-betaalautomaten. Dat is ook nodig want in januari 2012 houdt het merk PIN op te bestaan.” Bron: www.currence.nl, 18 mei 2011.

21 Currence is op 1 januari 2005 opgericht op initiatief van acht Nederlandse banken (ING, ABN Amro, Rabobank, Fortis, SNS Bank, Friesland Bank, Van Lanschot Bankiers en BNG). De missie van Currence is enerzijds het faciliteren van marktwerking en het creëren van transparantie in het collectieve betaalverkeer in Nederland en anderzijds het behouden en verder ontwikkelen van de kwaliteit, veiligheid en efficiency van de collectieve betaalproducten. Bron: www.currence.nl

22 Hoewel dit op grond van de definitie van identiteitsfraude wel verwacht zou kunnen worden, rapporteerde deze bank niet over gevallen van skimming en aan identiteitsfraude te relateren creditcardfraude.

Tabel 2. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
2011	Telefonische spoedoverboeking	3	98.778
2011	Phishing	8	85.000
2011	Informatiediefstal / Free format	6	0
2011	Internetbankieren toegevoegd	1	244.994
2011	Frauduleuze aanvraag debitcards	2	9.000
Totaal 2011		20	437.772
2010	Phishing	69	436.405
2010	Opheffen en overboeken naar andere bankrekening	3	3.148
2010	Informatiediefstal / Free format	24	69.500
2010	Internetbankieren toegevoegd	12	1.288.776
2010	Frauduleuze aanvraag debitcards	69	2.523.564
Totaal 2010		177	4.321.393

In tabel 3 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoeveel gevallen van identiteitsfraude de bank heeft kunnen voorkomen.

Tabel 3. Aantal gevallen identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude
2011	Telefonische spoedoverboeking	2
2011	Phishing	7
2011	Informatiediefstal / Free format	6
2011	Frauduleuze aanvraag debitcards	2
Totaal 2011		17
2010	Phishing	12
2010	Opheffen en overboeken naar andere bankrekening	2
2010	Informatiediefstal / Free format	19
2010	Internetbankieren toegevoegd	2
2010	Frauduleuze aanvraag debitcards	52
Totaal 2010		87

Bron: Respons bank vragenlijst onderzoek PwC.

Concluderende opmerkingen betreffende de bankensector

Er zijn, gegeven de reikwijdte en diepgang van dit onderzoek, thans te weinig gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude in de bankensector beschikbaar om uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in deze branche.

Met betrekking tot één vorm van identiteitsfraude, skimming, bedroeg de totale schade, in 2007, 2008 en 2009 respectievelijk €15, €31 en €36 miljoen en daalde dit in 2010 tot €19,7 miljoen vanwege een reeks aan maatregelen die ondernemers, winkels, leveranciers, banken en opsporing hebben getroffen.

4.2. Zorgverzekeraars

Branchebeschrijving

Het Centrum Bestrijding Verzekeringsfraude (CBV) richt zich als onderdeel van het Verbond van Verzekeraars specifiek op de problematiek van verzekeringsfraude. Ten behoeve van dit onderzoek is contact gelegd met het CBV, dat liet weten geen gegevens te hebben over identiteitsfraude en ook geen informatie te hebben dat dit probleem zich voordoet bij verzekeraars. Identiteitsfraude zou wel een probleem zijn voor zorgverzekeraars.

In dit onderzoek is derhalve met name gekeken naar identiteitsfraude bij zorgverzekeraars in Nederland. Voor dit onderzoek zijn drie grote zorgverzekeraars in Nederland benaderd. Van alle drie de zorgverzekeraars hebben wij de vragenlijst ingevuld retour ontvangen. De beantwoording van de vragenlijst varieerde tussen de respondenten: van zeer algemene antwoorden tot gedetailleerde cijfers. Tevens

is informatie ontvangen van Zorgverzekeraars Nederland (ZN), de koepelorganisatie van zorgverzekeraars die is benaderd voor dit onderzoek.

Tijdens het onderzoek van PwC maakten het Verbond van Verzekeraars, Zorgverzekeraars Nederland, de politie en het Openbaar ministerie bekend intensiever te gaan samenwerken in de strijd tegen verzekeringsfraude.²³ Het doel van het Convenant Aanpak Verzekeringsfraude is beter zicht te krijgen op de aard en de omvang van de fraude – waaronder dus mogelijk ook identiteitsfraude – door alle fraudemeldingen van de verzekeraars centraal te registreren en te analyseren.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De zorgverzekeraars die de vragenlijst hebben ingevuld geven aan dat zij de volgende vormen van identiteitsfraude in de praktijk waarnemen:

- de identiteit van een overledene aannemen ten behoeve van een uitkering van Persoonsgebonden Budget (PGB);
- de identiteit van een verzekerde aannemen bij zorgvraag;
- phishing.

Omvang en schade

De drie zorgverzekeraars die de vragenlijst hebben ingevuld gaven te kennen fraude-incidenten in een systeem te registreren. Door twee van de drie zorgverzekeraars wordt opgemerkt dat identiteitsfraude als zelfstandige rubriek niet bestaat en er derhalve geen gegevens beschikbaar zijn over de omvang en schade van identiteitsfraude. Een van de zorgverzekeraars geeft aan in 2010 acht keer met phishing-incidenten te maken te hebben gehad; de schade door deze incidenten is onbekend.

De derde zorgverzekeraar geeft aan alle fraude-incidenten te verwerken in een incidentenregister. Alle vormen worden per categorie benoemd, waaronder ook de categorie identiteitsfraude.

Deze derde zorgverzekeraar heeft de cijfers van omvang en schade van identiteitsfraude voor de jaren 2007 tot en met 2010 aangegeven. Daarbij gaat het om enkele gevallen van identiteitsfraude per jaar. Dit lijkt overeen te komen met het beeld van ZN dat er bij haar weinig gevallen van identiteitsfraude bekend zijn: *“Als er al eens iets speelt bij zorgverzekeraars, gaat het meestal om een verkeerde match bij VECOZO (verkeerde persoon met dezelfde initialen en achternaam, dit betreft een vergissing van de verzekeraar zelf). Probleem hiermee is en blijft wel: veelal zie je als zorgverzekeraar niet dat ID-fraude in het spel is. Het is voorgekomen dat de politie informatie vordert bij een ID-fraudezaak en dan blijkt het zich wel voorgedaan te hebben. Dit lijken echter incidentele gevallen te zijn en zorgverzekeraars ervaren het niet als een urgent probleem. [...] Kortom: enkele gevallen bekend, geen urgent probleem, proactief zoeken naar misbruik*

van nieuwe/extra zorgpas heeft niets opgeleverd.”

Hoewel geen eensluidende conclusies mogelijk zijn, zijn de gegevens van de zorgverzekeraar die wel gedetailleerde gegevens met betrekking tot identiteitsfraude heeft verstrekt mogelijk illustratief voor omvang en schade van identiteitsfraude bij zorgverzekeraars.

In tabel 4 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoe vaak identiteitsfraude in 2007 tot en met 2010 heeft plaatsgevonden en de daaruit volgende financiële schade voor de zorgverzekeraar.

Daarbij merkt de zorgverzekeraar op dat men uitsluitend op die incidenten zicht heeft waarbij de verzekerde aangeeft dat hij/zij geen kosten heeft gemaakt terwijl deze wel worden gedeclareerd. Bovenstaande cijfers omtrent omvang en schade geven derhalve slechts beperkt inzicht in de werkelijke cijfers van de omvang en schade van identiteitsfraude.

Tabel 4. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
2010	ID van overledene aannemen tbv pgb uitkering	1	72.968
2010	ID verzekerde aannemen bij zorgvraag	4	43.836
Totaal 2010		5	116.804
2009	ID verzekerde aannemen bij zorgvraag	2	1.922
Totaal 2009		2	1.922
2008	ID verzekerde aannemen bij zorgvraag	2	1.258
Totaal 2008		2	1.258
2007	ID verzekerde aannemen bij zorgvraag	3	4.460
Totaal 2007		3	4.460

Bron: Respons zorgverzekeraar vragenlijst onderzoek PwC.

De vraag ‘Hoeveel gevallen van identiteitsfraude heeft uw organisatie jaarlijks kunnen voorkomen?’ beantwoordt de zorgverzekeraar als volgt:

“Ik kan alleen de incidenten op dit vlak specificeren en niet de gevallen die we hebben kunnen voorkomen. Dat heeft ook te maken met de positie als zorgverzekeraar. We kunnen namelijk niet actief controleren op dit vlak: identiteitsfraude vindt vaak plaats bij een zorgverlener (een illegaal neemt bijvoorbeeld de identiteit aan van een verzekerde middels een valse of ontvreemde verzekeringspas). We krijgen de ziektekosten door de zorgverlener gedeclareerd en koppelen die kosten lang niet altijd terug naar de verzekerde (NB: verzekerde werkt daar ook aan mee t.b.v. een illegaal verblijvende vriend of familielid). Hoe zie je aan een dergelijk declaratie of die via identiteitsfraude is ontstaan? Vaststelling van de identiteit in die gevallen hoort bij de zorgverlener te liggen. Die is daar vaak gemakzuchtig in/herkent de risico's niet. Ziekenhuizen zijn inmiddels wel wettelijk verplicht de identiteit van een patiënt vast te stellen. Dat biedt de zorgverzekeraar ook de mogelijkheid de schade op het ziekenhuis te verhalen als blijkt dat de identiteit niet juist is vastgesteld.”

De schade als gevolg van identiteitsfraude, in verhouding tot de totale schade door fraude en de gestegen omzet bij de zorgverzekeraar over de afgelopen jaren, is voor de zorgverzekeraar vrijwel nihil.

Concluderende opmerkingen betreffende de zorgverzekeraars

Er zijn, gegeven de reikwijdte en diepgang van dit onderzoek, thans te weinig gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude bij zorgverzekeraars beschikbaar om uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in deze branche, maar het lijkt te gaan om een beperkt aantal gevallen en de problematiek is volgens de zorgverzekeraars zelf niet urgent.

4.3. Thuiswinkels

Branchebeschrijving

De Nederlandse Thuiswinkel Organisatie (Thuiswinkel.org) is de brancheorganisatie voor alle verkopers op afstand, zoals postorderbedrijven en webwinkels. Thuiswinkel.org behartigt de belangen van haar leden²⁴, versterkt het imago van en bevordert het vertrouwen in kopen op afstand bij haar doelgroepen. Zij creëert maximale invloed doordat de branche op nationaal en internationaal vlak zorgt voor adequate kennis- en informatie-uitwisseling.²⁵

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

In de ‘position paper online betalen’ van 2009, 2010 en 2011 worden geen concrete vormen van identiteitsfraude vermeld. Maar een bekend probleem is dat de thuiswinkels niet weten met wie zaken wordt gedaan. Thuiswinkel.org propageert een zogenaamde ‘eHerkenning-dienst’ of E-identity waardoor de identiteit van een koper is vastgesteld aan de hand van een verificatie van naam- en adresgegevens, leeftijd en bankrekeningnummer. Die identiteit kan uit diverse bronnen komen.

24 Alle bedrijven die (een deel van) hun omzet realiseren door de verkoop op afstand van producten en/of diensten aan consumenten kunnen lid worden van Thuiswinkel.org. Op dit moment is Thuiswinkel.org de belangenvereniging van meer dan 1200 leden.
Bron: <http://www.thuiswinkel.org/leden-lidmaatschap>.

25 <http://www.thuiswinkel.org/20110104161443/over-thuiswinkel.org>

Omvang en schade

In het Jaarverslag 2008 van Thuiswinkel.org wordt melding gemaakt van een schatting dat 1% tot 1,5% van alle internetbestellingen ‘verloren’ gaat door fraude. Het schadebedrag dat in Nederland aan deze vorm van fraude wordt geleden is volgens het Jaarverslag 2008 zo’n €40 tot €60 miljoen per jaar. In het Jaarverslag 2009 van Thuiswinkel.org wordt exact dezelfde schatting gepresenteerd: 1% tot 1,5% van alle internetbestellingen gaat ‘verloren’ door fraude, wat tot een schade in Nederland leidt van zo’n €40 tot €60 miljoen per jaar. In het Jaarverslag van 2010 van Thuiswinkel.org wordt geen melding gemaakt van de schade door fraude.

In respons op de vragenlijst schat Thuiswinkel.org de financiële schade die in 2010 door identiteitsfraude is geleden op circa €80 miljoen, ook hier gebaseerd op een schatting dat 1% op de totale omzet verloren gaat door (identiteits)fraude. Thuiswinkel.org registreert niet hoe vaak identiteitsfraude voorkomt, maar heeft wel plannen om dit in de toekomst te gaan registreren.

Thuiswinkel.org geeft aan in 2010 zeven gevallen van phishing te hebben geconstateerd. Daarbij merkt Thuiswinkel.org op dat beperkt zicht is op het totaal aantal van deze vorm van identiteitsfraude, aangezien de meeste aangesloten leden terughoudend zijn in het delen van informatie over fraude en cybercrime.

Concluderende opmerkingen betreffende de thuiswinkels

Er zijn, gegeven de reikwijdte en diepgang van dit onderzoek, thans te weinig gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude bij thuiswinkels beschikbaar om betrouwbare uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in deze branche.

4.4. Voertuigenbranche

Branchebeschrijving

De voertuigenbranche betreft verkoop- en verhuurbedrijven van voertuigen en verzekeraars die actief zijn in de voertuigenbranche. Om inzicht te krijgen in de omvang en schade van identiteitsfraude in deze sector zijn de Stichting Aanpak Voertuigcriminaliteit (AVc) en een verzekeraar in de voertuigbranche bevestigd.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De AVc is een samenwerkingsverband tussen enkele direct betrokken publieke en private partijen binnen de voertuigbranche.²⁶

De AVc heeft aangegeven ervaring te hebben met identiteitsfraude binnen AVc, maar dat men niet registreert hoe vaak identiteitsfraude voorkomt. Op dit moment zijn er geen plannen bij AVc om dit in de toekomst te gaan registreren.

AVc merkt daarbij het volgende op: *“AVc zelf heeft geen last van identiteitsfraude, maar wel zijn partners zoals bijvoorbeeld de (verhuurbedrijven aangesloten bij de) BOVAG, en uiteraard de eigenaar van het kentekenregister, de RDW. Ook de verzekeraars zullen last hebben van identiteitsfraude. AVc is met name ten behoeve van de verhuurbranche bezig geweest (en nog steeds) met het promoten van ID-check-apparatuur, te gebruiken bij de controle van paspoorten en rijbewijzen. [...] De RDW heeft uiteraard zijn eigen mechanismen tegen het binnensluipen van identiteitsfraudes in het kentekenregister en andere registers. Dat betreft dan zowel identiteiten van tenaamstellingen als van voertuigen zelf (denk aan omgekatte auto’s of gekloonde auto’s). De AVc heeft projecten gestart op deze thema’s. Per jaar worden*

26 <http://www.stavc.nl/overavc/overavc.asp?Lan=&id=6>

minimaal 400 auto's gekloond, dat wil zeggen dat een auto wordt gestolen die uiterlijk precies op een andere auto lijkt, het chassisnummer wordt gewijzigd en de kentekenbewijzen vervalst, waardoor er twee identieke auto's in het register komen te staan: ook identiteitsfraude, maar dan van voertuigen."

Tabel 5. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
2010	Gebruik gestolen/ vervalste rijbewijzen	8	200.000
2009	Gebruik gestolen/ vervalste rijbewijzen	5	125.000
2008	Gebruik gestolen/ vervalste rijbewijzen	6	150.000
2007	Gebruik gestolen/ vervalste rijbewijzen	19	475.000

Tabel 6. Percentage aantal gevallen identiteitsfraude

Jaar	Totaal aantal fraudegevallen	Aantal ID-fraude	%
2010	104	8	7,7%
2009	68	5	7,4%

Tabel 7. Percentage financiële schade

Jaar	Totaal schade fraude (€)	Schade ID-fraude (€)	%
2010	1.400.000	200.000	14,3%
2009	1.425.000	125.000	8,8%

Omvang en schade

Er zijn thans te weinig gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude bij de AVc beschikbaar om uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in de autobranche.

Naast de AVc is ook een verzekeraar in de mobiliteitsbranche, met verzekeringen voor ondernemers en particulieren, bevestigd. De verzekeraar geeft aan op het gebied van identiteitsfraude nauw samen te werken met de AVc, het Verzekeringsbureau Voertuigcriminaliteit en het Landelijk Informatiecentrum Voertuigcriminaliteit.

De verzekeraar geeft aan identiteitsfraude binnen de organisatie te registreren door vast te leggen op welke wijze en met welke (valse) documenten bij autobedrijven voertuigen worden meegegeven voor een proefrit.

In tabel 5 is weergegeven hoe vaak identiteitsfraude van 2007 tot en met 2010 heeft plaatsgevonden en de daaruit volgende financiële schade voor de verzekeraar.

De verzekeraar merkt daarbij op dat dit overzicht inzicht geeft in het grootste gedeelte van de gehele omvang van identiteitsfraude, maar dat autobedrijven ook worden geconfronteerd met aankopen op valse identiteit waarvoor dikwijls geen verzekeringsdekking bestaat.

In tabel 6 is weergegeven wat het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal (algemene) fraudegevallen in 2009 en 2010 bij de verzekeraar was.

In tabel 7 is weergegeven wat het percentage van de financiële schade door identiteitsfraude op de totale financiële schade door fraude in 2010 en 2009 bij de verzekeraar was.

Concluderende opmerkingen betreffende de voertuigenbranche

Uit de gegevens omtrent omvang en schade van identiteitsfraude van de verzekeraar in de voertuigbranche blijkt dat in 2008 de aantallen identiteitsfraude tijdelijk afnamen, maar dat vanaf 2009 weer een stijging is waar te nemen. Deze stijging is ook te zien in de omvang en schade van identiteitsfraude ten opzichte van de totale omvang en schade van fraude bij de verzekeraar.

Echter, de gegevens van de verzekeraar omtrent omvang en schade van identiteitsfraude zijn, gegeven de reikwijdte en diepgang van dit onderzoek, te summier om betrouwbare uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in deze voertuigenbranche en kunnen derhalve enkel als illustratief beschouwd worden.

4.5. Telecom

Branchebeschrijving

In dit onderzoek wordt onder de telecombranche aanbieders van (mobiele) telefonie, televisie en/of internet verstaan. Om een indicatie te krijgen van de omvang en schade van identiteitsfraude zijn in deze sector twee grotere telecomaانبieders bevroegd, echter van slechts één aanbieder is respons ontvangen.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Deze telecomaانبieder gaf aan dat zij de volgende vormen van identiteitsfraude in de praktijk waarnemen:

- het misbruiken van andermans identiteitsbewijs (om een abonnement af te kunnen sluiten);
- het gebruiken van andermans bankgegevens om kredietwaardigheid aan te tonen, of abonnementsgegevens van een ander abonnement gebruiken om

betrouwbaarheid van valse identiteit te staven;

- het vervalsen van bewijzen van de Kamer van Koophandel;
- het gebruiken van methoden als hacking en phishing.

Omvang en schade

De telecomaانبieder geeft aan regelmatig te maken te hebben met klanten die producten en diensten afnemen zonder het oogmerk te hebben daarvoor te betalen, soms met het gebruik van een valse identiteit. De telecomaانبieder registreert deze incidenten, maar de registratie is niet van dien aard dat op eenvoudige wijze de specifieke wijze van oplichting en het aantal kan worden verrat.

De telecomaانبieder geeft aan dat het om tientallen gevallen van identiteitsfraude per jaar gaat en merkt daarbij op dat dit aantal over de afgelopen jaren een stijging vertoont. De totale schade bedraagt tienduizenden tot honderdduizenden euro's.

Het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal (algemene) fraudegevallen schat de telecomaانبieder op circa 10% tot 20%. Het percentage van de financiële schade door identiteitsfraude op de totale financiële schade door fraude is naar schatting bij de telecomaانبieder circa 15% tot 25%. Bij circa 1% van het totaal aantal bestellingen is sprake van identiteitsfraude volgens de telecomaانبieder.

De telecomaانبieder geeft aan dat het GBA en de BV BSN te raadplegen zouden moeten zijn voor commerciële organisaties bij de acceptatie van klanten.

Concluderende opmerkingen betreffende telecombranche

Er zijn, gegeven de reikwijdte en diepgang van dit onderzoek, te weinig gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van

identiteitsfraude bij telecoaanbieders beschikbaar om uitspraken te doen over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in deze branche.

4.6. Energie

Branchebeschrijving

In dit onderzoek worden onder de energiesector energieleveranciers en energienetbeheerders verstaan. Om inzicht te krijgen in de omvang en schade van identiteitsfraude zijn in deze sector vier energienetbeheerders en één energieleverancier bevestigd.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Van de bevestigde energieleveranciers en de vier energienetbeheerders gaf één netbeheerder aan niet te maken te hebben met identiteitsfraude. De overige vier bevestigde organisaties gaven aan dat zij de volgende vormen van identiteitsfraude in de praktijk waarnemen:

- bij het aangaan van contracten het verstrekken van een vals of andermans' identiteitsbewijs, de facturen zijn oninbaar in verband met de valse identiteit;
- uitzendkracht verstuurt valse factuur (waardoor het lijkt op diensten die de energieleverancier afneemt, maar feitelijk een ander geld ontvangt);
- medewerker wijzigt bankrekeningnummers van klanten in een bankrekeningnummer van zichzelf en/of bekende;
- iemand, die zich voordeed als medewerker van energieleverancier, bezoekt een klant en vraagt de pincode in te toetsen. Vervolgens wordt de betaalpas geskimmed;
- persoon geeft zich op internet uit voor een (bestaande) medewerker van de

energieleverancier en laat zich laatdunkend uit over diverse zaken;

- medewerker waarvan blijkt dat hij/zij een vals CV ingeleverd heeft;
- medewerker vervalst handtekening van een klant op een energiecontract;
- medewerker wijzigt onder naam van collega's 'persoonlijke' gegevens op het intranet in iets onoorbaars;
- frauduleuze bedrijven sturen blanco SMS-berichten.

Omvang en schade

Van de vier organisaties die te kennen hebben gegeven te maken te hebben met identiteitsfraude gaf de energieleverancier en een netbeheerder aan identiteitsfraude te registreren, de andere twee netbeheerders gaven te kennen identiteitsfraude niet te registreren maar wel voornemens zijn dit in de toekomst te gaan doen.

De energieleverancier gaf aan door middel van deze registratie ook, gespecificeerd per type identiteitsfraude, de cijfers van omvang en schade van identiteitsfraude te kunnen vermelden. In tabel 8 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoe vaak identiteitsfraude in 2009 en 2010 heeft plaatsgevonden en daaruit volgende financiële schade voor de energieleverancier.

De in tabel 8 vermelde cijfers laten zien dat het aantal gevallen van identiteitsfraude in 2010 ten opzichte van 2009 is gestegen. De financiële schade als gevolg van de identiteitsfraude is echter in 2010 ten opzichte van 2009 gedaald.

De energieleverancier gaf aan dat het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal fraudezaken circa 14% is. Echter, het percentage van de financiële schade door identiteitsfraude op de totale omzet van de organisatie is verwaarloosbaar.

Twee energienetbeheerders gaven aan geen exacte cijfers omtrent de omvang en schade van identiteitsfraude te kunnen leveren maar wel een schatting van deze cijfers te kunnen geven.

In tabel 9 is de schatting van het aantal gevallen identiteitsfraude en de omvang van de financiële schade die de energienetbeheerders jaarlijks aan identiteitsfraude ondervinden weergegeven.

De in tabel 9 vermelde cijfers laten zien dat het aantal gevallen van identiteitsfraude en de daaruitvolgende schade van 2007 tot en met 2010 is gestegen bij de energienetbeheerders.

Opgemerkt dient te worden dat zowel het aantal gevallen van identiteitsfraude als de omvang van de financiële schade bij de twee energienetbeheerders zeer uiteenloopt. Indien de typen identiteitsfraude gelijk zijn en onderling niet veel van elkaar verschillen schatten de netbeheerders respectievelijk een gemiddelde schade van €2.500 tegenover een gemiddeld schadebedrag van €400.

Tabel 8. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
2010	Uitzendkracht verstuurt valse factuur (waardoor het lijkt op diensten die de energieleverancier afneemt, maar feitelijk een ander geld ontvangt).	2	10.000
2010	Medewerker wijzigt bankrekeningnummers van klanten in een bankrekeningnummer van zichzelf en/of bekende.	1	5.000
2010	Iemand, die zich voordeed als medewerker van energieleverancier, bezoekt een klant en vraagt de pincode in te toetsen. Vervolgens wordt de betaalpas geskimmed.	3	1.500
2010	Persoon geeft zich op internet uit voor een (bestaande) medewerker van de energieleverancier en laat zich laatdunkend uit over diverse zaken.	1	p.m.
2010	Medewerker waarvan blijkt dat hij/zij een vals CV ingeleverd heeft.	2	p.m.
Totaal 2010		9	16.500+ p.m.
2009	Medewerker vervalst handtekening van een klant op een energiecontract.	5	4.000+ p.m.
2009	Medewerker wijzigt onder naam van collega's 'persoonlijke' gegevens intranet in iets onoirbaars.	1	p.m.
2009	Frauduleuze bedrijven sturen blanco SMS-berichten	p.m.	5.000
2009	Medewerker wijzigt bankrekeningnummers van klanten in een bankrekeningnummer van zichzelf en/of bekende.	2	80.000
Totaal 2009		3	85.000+ p.m.

Tabel 9. Aantal gevallen identiteitsfraude

Organisatie	Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
A	2010	Oninbare facturen in verband met valse identiteit	210	567.000
B	2010	Niet kenbaar gemaakt	10	4.000
A	2009	Oninbare facturen in verband met valse identiteit	189	510.000
B	2009	Niet kenbaar gemaakt	10	4.000
A	2008	Oninbare facturen in verband met valse identiteit	170	459.000
B	2008	Niet kenbaar gemaakt	5	1.500
A	2007	Oninbare facturen in verband met valse identiteit	153	413.000
B	2007	Niet kenbaar gemaakt	p.m.	p.m.

Het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal fraudezaken schatten beide energienet-beheerders tussen de 5% en 7%.

Als aanbeveling voor een betere preventie van identiteitsfraude gaf een van de energienet-beheerders aan dat het belangrijk is bij het aangaan van contracten dat er een goede controle van de identiteit van de aanvrager plaatsvindt. Omdat de energieleverancier belang heeft bij een lage drempel om klanten te laten overstappen van energieleverancier, vindt regelmatig geen identiteitscontrole plaats. De energienetbeheerder geeft aan dat de energienetbeheerders daardoor vaak niet weten of degene die het contract sluit wel is die hij aangeeft te zijn. Hier ligt dus een rol voor zowel de energieleverancier als de energienetbeheerder.

Concluderende opmerkingen betreffende de energiesector

De respons rate op de uitgestuurde vragenlijst was binnen de energiesector hoog en het beeld dat rijst is dat er binnen deze sector wel de nodige aandacht is voor identiteitsfraude. De beantwoording van de vragenlijst varieerde echter sterk tussen de respondenten. Zoals eerder beschreven gaf de energieleverancier concrete cijfers van omvang en schade van identiteitscijfers en

waren de cijfers van de twee energienet-beheerders gebaseerd op schattingen.

De cijfers van de energieleverancier laten zien dat het aantal gevallen van identiteitsfraude in 2010 ten opzichte van 2009 is gestegen. De financiële schade als gevolg van de identiteitsfraude is echter in 2010 ten opzichte van 2009 gedaald.

De energieleverancier gaf verder aan dat het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal fraudezaken circa 14% is, echter dat het percentage van de financiële schade door identiteitsfraude op de totale (relevante) omzet van de organisatie verwaarloosbaar is.

De geschatte cijfers van de omvang en schade van identiteitsfraude bij de twee energienetbeheerders laten zien dat het geschatte aantal gevallen van identiteitsfraude en de daaruit volgende schade van 2007 tot en met 2010 is gestegen.

Gegeven de homogeniteit (zoals omvang, type dienstverlening, contact met klant) van deze sector zijn de ervaringen van de twee energienetbeheerders waarschijnlijk tekenend voor de gehele energienetbeheersector.

4.7. Kamer van Koophandel

Branchebeschrijving

Een van de belangrijkste wettelijke taken van de Kamer van Koophandel (KvK) is het bijhouden van een register met bijna 2 miljoen bedrijven, verenigingen en stichtingen.²⁷

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De KvK geeft aan dat het af en toe wel eens voorkomt dat een persoon zich door middel van een vals identiteitsbewijs óf inschrijft als ondernemer óf opgave doet 'namens' een bedrijf dat geheel niet aan hem/haar toebehoort.

De KvK geeft in de vragenlijst aan zoveel als mogelijk te doen om identiteitsfraude te voorkomen bij het handelsregister. De maatregelen die de KvK hiervoor heeft genomen zijn:

- *“fysieke legitimatieplicht voor nieuwe functionarissen die in het handelsregister worden ingeschreven. Voor opgaven die worden gedaan door het notariaat geldt dat niet omdat het notariaat ook verplicht is een identiteitscontrole uit te voeren;*
- *identiteitsbewijs wordt gechecked op geldigheid in het VIS-systeem van BKR;*
- *identiteitsbewijs wordt gecontroleerd met een paspoort reader (van 3M) op echtheid etc.;*
- *medewerkers die controle uitvoeren zijn opgeleid door Marechaussee (ECID);*
- *bij twijfel over echtheid document wordt contact opgenomen met de ECID;*
- *handelsregister heeft directe koppeling met GBA (incl. BSN);*
- *Bij valse documenten wordt aangifte gedaan bij de politie, bij sommige KvK's worden personen direct opgepakt door zeer goede afspraken met de*

(gemeentelijke) politie die zeer snel ter plaatse zijn.”

Omvang en schade

Het aantal keer dat identiteitsfraude voorkomt wordt niet geregistreerd door de KvK. De KvK geeft aan wel plannen te hebben om dit in de toekomst te gaan registreren.

De KvK geeft als schatting dat het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar minder dan vijf is en dat de omvang van de financiële schade die de KvK jaarlijks aan identiteitsfraude lijdt nihil is.²⁸

Concluderende opmerkingen betreffende de Kamer van Koophandel

De KvK geeft aan thans niet te registreren hoe vaak identiteitsfraude bij de KvK voorkomt. Als schatting geeft de KvK aan dat het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar minder dan vijf is en dat de omvang van de financiële schade die de KvK jaarlijks aan identiteitsfraude lijdt nihil is.

4.8. Overige organisaties binnen de private sector

Naast organisaties uit boven beschreven sectoren is ook een aantal organisaties bevraagd die niet onder een van deze sectoren vallen en waarvan de respons wel degelijk van waarde is om te presenteren in dit onderzoek.

Groothandel in technische installatiematerialen

Zo geeft een groothandel in technische installatiematerialen bijvoorbeeld aan dat *“alle fraudezaken, dus ook identiteitsfraudes, door eigen inspecteurs belast met interne controle worden onderzocht. Hun onderzoeksresultaten worden vastgelegd in frauderapportages.”*

27 <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kamer-van-koophandel/wat-doet-de-kvk>

28 Niet kan worden uitgesloten dat deze vorm van identiteitsfraude wel tot indirecte schade leidt. Hierover heeft de KvK echter geen gegevens verstrekt.

De groothandel geeft aan door deze registratie zeer waarschijnlijk een goed beeld te hebben van de omvang van identiteitsfraude. In 2010 zijn vijf gevallen van identiteitsfraude met een omvang tussen de €500 en €20.000 per incident geregistreerd.

De relatieve omvang van identiteitsfraude is groot bij de groothandel, circa 26% van het totaal aantal fraude zaken betreft identiteitsfraude. De groothandel gaf aan de volgende vormen van identiteitsfraude in de praktijk waar te nemen:

- materialen ophalen met behulp van het opgeven van een valse naam en/of hoedanigheid en valse handtekening;
- het misbruik van het wachtwoord en inlogcode van klanten bij internetorders.

Postbedrijf

Een groot postbedrijf geeft aan identiteitsfraude te registreren. Het postbedrijf gaf aan de volgende vormen van identiteitsfraude in de praktijk waar te nemen:

- misbruik van NAW-gegevens;
- misbruik van bankgegevens.

Het postbedrijf geeft aan in 2010 totaal 100 gevallen van identiteitsfraude te hebben geregistreerd, maar geeft aan geen inzicht te hebben in de omvang van de berokkende schade. Daarbij merkt het postbedrijf op dat het aantal “slechts een topje van de ijsberg betreft. Veel incidenten worden namelijk niet gemeld.” Daarentegen merkt het postbedrijf op dat het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal fraudegevallen zaken op dit moment circa 0,5% is.

Documentfraude en Verificatie Informatie Systemen (VIS)

In haar jaaroverzicht over 2010 schrijft het Bureau Kredietregistratie (BKR):

“Zeker in een wereld die steeds virtueel wordt, is het belangrijk de juiste identiteit van personen vast te stellen. Het verschijnsel identiteitsfraude is in Nederland nog redelijk beperkt, maar steekt wel steeds vaker de kop op. De gevolgen in een voorkomend geval zijn voor consumenten vaak dramatisch. Met VIS informeert BKR het bedrijfsleven en publieke instellingen over gestolen, vermiste of om andere redenen ongeldig verklaarde identiteits- en reisdocumenten uit binnen- en buitenland. Met deze gegevens kunnen overheid en bedrijfsleven fraude met ongeldige documenten voorkomen. Het aantal raadplegingen in VIS in 2010 was 8.571.000 (ten opzichte van 8.874.000 in 2009). Dit is een daling van 3,4%.”

Bron: Jaaroverzicht 2010. Krediet in menselijk perspectief (Tiel, 2011).

Desgevraagd geeft het BKR zelf aan alleen zijdelings met het fenomeen identiteitsfraude in aanraking te komen en hierover geen gegevens te verzamelen.

Fraude met identiteitspapieren door werknemers

Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft onderzoek laten verrichten naar illegale tewerkstelling in Nederland.²⁹ In het kader van dit onderzoek zijn twee enquêtes uitgevoerd: een telefonische enquête onder 613 werkgevers en een internetenquête onder 234 uitzendbureaus. Daarnaast zijn vele experts en betrokkenen geïnterviewd. Om een indicatie

29 Illegaal aan de slag. Onderzoek naar illegale tewerkstelling in Nederland (onderzoek in opdracht van ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Zoetermeer, 15 december 2010).

te krijgen van de omvang van illegale tewerkstelling, is gevraagd aan werkgevers of zij wel eens meegemaakt hebben dat er werknemers waren die fraudeerden met hun identiteitspapieren.

Uit het onderzoek blijkt dat 13% van de respondenten wel eens te maken heeft gehad met werknemers die frauderen met hun identiteitspapieren. Vooral de landbouw (51%), horeca (23%) en overige diensten, zoals reparatie van consumentenartikelen, wellness en wasserijen (29%), krijgen hier relatief veel mee te maken. Uit de internetenquête onder uitzendbureaus blijkt dat maar liefst 45% van de uitzendbureaus te maken heeft gehad met werknemers die frauderen met hun identiteitspapieren.

4.9. Samenvatting private sector

Dit onderzoek toont aan dat er weinig zicht is in de private sector op de omvang en schade van identiteitsfraude. Dit beperkte inzicht heeft deels te maken met het feit dat identiteitsfraude niet door alle partijen als een aparte categorie 'fraude' wordt onderkend en als het al apart wordt gedefinieerd dan wordt het niet door alle partijen op dezelfde wijze afgebakend. Een ander probleem binnen de private sector is dat registratie van (identiteits-)fraude in het geheel niet of nauwelijks plaatsvindt. Niet van identiteitsfraude en in veel gevallen geen registratie van fraude in het algemeen.

Wat dan resteert zijn slechts schattingen op basis waarvan geen betrouwbare uitspraken over omvang en schade van identiteitsfraude kunnen worden gedaan. Naast de kwestie van definities en registratie speelt ook mee dat er binnen de private sector commerciële belangen meewegen: mogelijke reputatieschade en eventueel concurrentienadeel weerhoudt partijen om transparant te zijn over de omvang en schade van fraude waarvan zij slachtoffer zijn, waaronder ook identiteitsfraude.

Een enkele sector zoals de energiesector geeft er blijk van al actiever bezig te zijn met het in kaart brengen van de schade die zij door identiteitsfraude oplopen.

In verschillende sectoren zijn initiatieven of ideeën om te starten met de registratie van fraude in het algemeen en zeker identiteitsfraude in het bijzonder (bijvoorbeeld bij de Thuiswinkel.org en binnen de verzekeringsbranche door het Convenant Aanpak Verzekeringsfraude).

Deze initiatieven of ideeën wijzen er op dat binnen deze sectoren, hoewel er geen zicht is op omvang en schade van identiteitsfraude, men dit probleem wel degelijk dusdanig serieus acht dat men hierover meer kennis of inzicht wil verzamelen.

5 Omvang identiteitsfraude in de publieke sector

In dit hoofdstuk worden de resultaten betreffende de omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector gepresenteerd. De omvang en schade zijn uitgesplitst naar de diverse overheidsorganisaties die zijn bevraagd. De selectie van organisaties die zijn onderzocht is bepaald in samenspraak met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

5.1. Korps landelijke politiediensten, regionale politiekorpsen, Koninklijke Marechaussee en Expertise Centrum Identiteitsfraude & Documenten

Beschrijving

Het Korps landelijke politiediensten (KLPD) houdt zich onder andere bezig met het aanpakken van de zware, georganiseerde criminaliteit, terrorisme en fraude, waaronder de bestrijding van identiteitsfraude. Door middel van onder andere dagelijkse identiteitsvaststellingen op basis van door de korpsen ingezonden vingerafdrukken van aangehouden personen, draagt het KLPD bij aan het voorkómen van identiteitsfraude in het hele traject van aanhouding tot en met reclassering.³⁰ De 25 regiokorpsen van de politie in Nederland zijn belast met identiteitsvaststelling van verdachten. Daarnaast nemen zij aangiften op van slachtoffers van identiteitsfraude en verrichten zij opsporingsonderzoek naar gevallen van identiteitsfraude.

Een van de taken van de Koninklijke Marechaussee (KMar) is het toezicht houden op de veiligheidscontrole van bagage en passagiers op alle Nederlandse

burgerluchthavens, onder andere door het controleren van reis-, identiteits- en waardedocumenten.³¹

Het Expertise Centrum Identiteitsfraude & Documenten (ECID) is een onderzoeksbureau van de KMar in samenwerking met het KLPD, waarvan het hoofdkantoor gevestigd is op de luchthaven Schiphol. De helpdesk van het ECID houdt zich (voornamelijk) bezig met het controleren van reis-, identiteits- en waardedocumenten. De controle van documenten is voor een ieder – dat wil zeggen zowel voor opsporingsinstanties als private instellingen – beschikbaar.³²

Het ECID tracht uit politiesystemen, waar ook de KMar gebruik van maakt, de cijfers omtrent identiteitsfraude voor KMar en KLPD/politie inzichtelijk te krijgen. Dit onderzoek is nog niet afgerond.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude bij KLPD/politie, KMar, ECID

De KMar, de KLPD/politie en het ECID hebben vanuit hun respectievelijke functies te maken met alle vormen van identiteitsfraude, identiteitsdiefstal of de creatie dan wel het aannemen van een valse identiteit middels het vervalsen van reis-, identiteits- en waardedocumenten.

Omvang documentfraude (KMar)

Het ECID heeft recent in haar Statistisch Jaaroverzicht Documentfraude de cijfers gepresenteerd betreffende aangetroffen gevallen van documentfraude (fraude met merendeels identiteitsdocumenten) bij grensoverschrijdingen (naar voren gekomen bij grenscontrole door de KMar) en documentfraude die werd vermoed in andere gevallen dan grensoverschrijdingen (en

30 KLPD, Jaarverslag 2009.

31 <http://www.defensie.nl/marechaussee>

32 http://www.defensie.nl/marechaussee/service/expertisecentra/expertisecentrum_identiteitsfraude

voorgelegd door KMar, KLPD en regiopolitie, maar ook door andere overheden, banken, telecomproviders en zelfs buitenlandse overheden) en die werden voorgelegd aan het ECID. De **gevallen** van documentfraude zijn weergegeven in tabel 10, waarbij per geval sprake kan zijn van meerdere valse/vervalste documenten.

zelfstandig strafbaar is gesteld, is er geen feitcode beschikbaar in BVH voor identiteitsfraude.

In augustus 2010 heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie de Handreiking Politie Identiteitsfraude³³ gepubliceerd. In deze Handreiking wordt een overzicht gegeven van artikelen in het huidige Wetboek van Strafrecht die kunnen worden toegepast bij de bestrijding van identiteitsfraude. Per wetsartikel wordt een globale omschrijving gepresenteerd van de (soort) gedragingen die op grond van dat artikel strafbaar gesteld zijn en wat de link met identiteitsfraude is. Deze Handreiking heeft tot doel de mogelijkheid voor burgers om aangifte te doen van identiteitsfraude te vergemakkelijken, doordat politieambtenaren beter herkennen wanneer sprake is van identiteitsfraude en ook beter begrijpen dat degene die aangifte wil doen niet altijd financiële schade heeft geleden door de identiteitsfraude. De Handreiking biedt geen oplossing voor het ontbreken van een feitcode voor identiteitsfraude in het BVH-systeem.

Dit alles maakt dat het lastig is om een overzicht uit de politiestructuren te genereren van de gevallen van identiteitsfraude dat is gemeld bij de politie en de schade die daarmee is gemoeid. Aanpassen en/of uitbreiden van de feitcodes in BVH is, volgens de politie, technisch niet eenvoudig, niet zonder kosten en moet worden uitgevoerd door de beheerder van BVH, vtsPN.

Totdat de feitcodes in BVH zijn uitgebreid en/of aangevuld zal een beeld over omvang en schade door identiteitsfraude uit de politiestructuren gehaald moeten worden door een tijdrovende analyse van alle afzonderlijke aangiften en meldingen waarin identiteitsfraude mogelijk een rol zou kunnen hebben gespeeld. Deze speurtocht kan

Tabel 10. Gevallen van documentfraude

Jaar	Schiphol	Overige grensoverschrijdingen	Geen grensoverschrijding	TOTAAL
2010	660	322	702	1684
2009	644	393	955	1992
2008			1127	

In 2010 zijn dus minder gevallen van documentfraude behandeld dan in 2009 (en voor de gevallen buiten grensoverschrijdingen geldt dat er een daling is sinds 2008), maar omdat gegevens van voorafgaande jaren ontbreken kan niet worden geconcludeerd dat sprake is van een dalende trend in het aantal gevallen.

De KMar heeft geen cijfers of schattingen betreffende de schade door documentfraude, niet voor het deel ontdekte gevallen, noch voor gevallen waarin de documentfraude onopgemerkt blijft.

Omvang identiteitsfraude (KLPD/politie)

Binnen de Nederlandse politie worden aangiften en meldingen vertaald in één of meer feitcodes, die zijn gekoppeld aan artikelen in het Wetboek van Strafrecht, uit een limitatieve lijst en daarmee geregistreerd in het systeem BVH (Basis Voorziening Handhaving). Omdat identiteitsfraude niet

33 Handreiking politie identiteitsfraude, augustus 2008, ministerie Justitie en Veiligheid.

enigszins worden afgebakend door alle aangiften en meldingen gekoppeld aan de wetsartikelen zoals genoemd in de Handreiking te onderzoeken, maar lang niet al deze aangiften en meldingen zullen ook betrekking hebben op identiteitsfraude. Een analyse via een steekproef lijkt moeilijk, omdat te weinig informatie bekend is over het totaal en dus nooit zeker gesteld kan worden wanneer een steekproef representatief is.

Het ECID is op dit moment bezig met een dergelijk onderzoek in politieregistraties om te trachten in kaart te brengen wat aard en omvang van identiteitsfraude zoals gemeld bij of geconstateerd door de politie is. Dit onderzoek zou niet gereed zijn voor het afronden van dit onderzoek.

Concluderende opmerkingen betreffende KLPD/politie, KMar en ECID

De KLPD/politie, de KMar en het ECID hebben te kennen gegeven thans niet over gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude uit de politiestructuren te beschikken. Het ECID is bezig met een eigen onderzoek in politieregistraties om te trachten in kaart te brengen wat aard en omvang van identiteitsfraude zoals gemeld bij of geconstateerd door de politie is. Dit onderzoek was niet gereed voor het afronden van dit onderzoek.

Het ECID heeft wel globale cijfers gepresenteerd over documentfraude. Deze cijfers laten zien dat in 2009 1.992 gevallen van documentfraude zijn behandeld bij het ECID en dat dit in 2010 1.684 gevallen betrof. Omdat gegevens van voorafgaande jaren ontbreken kan niet worden geconcludeerd dat sprake is van een dalende trend in het aantal gevallen. Ook kan niets gezegd worden over de schade door documentfraude, niet voor het deel ontdekte gevallen, noch voor gevallen waarin de documentfraude onopgemerkt blijft.

5.2. Openbaar ministerie, Justitiële Informatiedienst & de Matchingsautoriteit

Beschrijving

Het Openbaar ministerie (OM) zorgt ervoor dat strafbare feiten worden opgespoord en vervolgd. Daarvoor wordt samengewerkt met de politie en andere opsporingsdiensten. De officier van justitie leidt het opsporingsonderzoek. Het OM houdt ook toezicht op de goede uitvoering van het vonnis van rechters; boetes moeten worden betaald, gevangenisstraffen uitgezeten, taakstraffen goed uitgevoerd.

De Justitiële Informatiedienst (JustID) heeft tot doel een optimale informatievoorziening in de strafrechtssketen te verzorgen en om betrouwbare informatie te verstrekken over de juiste persoon (een integer persoonsbeeld). Voor een effectief en efficiënt functionerende strafrechtssketen is onder meer nodig dat bij de behandeling van een zaak op een zo vroeg mogelijk moment op een eenduidige manier de identiteit van een justitiabele wordt vastgesteld. JustID ondersteunt de verschillende ketenpartners door het mogelijk te maken om gegevens van een persoon direct te verifiëren. Zo kan worden vastgesteld of de betrokkene al eerder met Justitie in aanraking is geweest of niet. In de rol van MatchingsAutoriteit (MA) bepaalt JustID op dat moment ook de precieze persoonsaanduiding. De MA levert op deze manier een bijdrage aan het beperken van vervuiling in registratiesystemen en het tegengaan van identiteitsfraude, waardoor een betere informatie-uitwisseling tot stand komt.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Het OM krijgt te maken met alle vormen van identiteitsfraude, de JustID met name met criminele identiteitsfraude waarbij de dader zijn straf probeert te ontlopen door zich voor te doen als een ander.

Omvang en schade

Zowel het OM als JustID hebben aangegeven te maken te hebben met identiteitsfraude (voor JustID een bestaansreden). Beide organisaties hebben echter geen cijfers kunnen aanreiken die zicht geven op omvang en schade door identiteitsfraude.

5.3. Immigratie- en Naturalisatiedienst

Beschrijving

De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) is verantwoordelijk voor de uitvoering van het vreemdelingenbeleid in Nederland. Dat houdt in dat de IND alle aanvragen beoordeelt van vreemdelingen die in Nederland willen verblijven of Nederlander willen worden.³⁴

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De verschijningsvormen van identiteitsfraude waar de IND mee te maken heeft zijn het gebruik van een valse identiteit, vaak gestaafd met valse reis- en overige brondocumenten.

Omvang en schade

De IND heeft aangegeven dat tot 1 februari 2011 door het Bureau Bijzonder Onderzoek van de IND identiteitsfraude geregistreerd werd in een intern systeem, waarbij identiteitsfraude onder verschillende termen kon worden geregistreerd. Tevens wordt identiteitsfraude, naast behandeling door het Bureau Bijzonder Onderzoek, binnen meerdere processen binnen de IND gesignaleerd, geregistreerd en behandeld. Daardoor zijn er geen exacte cijfers voor de totale IND organisatie te geven. Ter verbetering van de registratie wordt per 1 februari 2011 bij het Bureau Bijzonder Onderzoek een landelijk eenduidig systeem "Classbase" gebruikt, waardoor in de toekomst een nauwkeuriger telling van het door dit Bureau behandelde aantal identiteitsfraudezaken kan plaatsvinden.

De IND heeft wel een schatting van het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar gedaan. In tabel 11 is deze schatting over 2007 tot en met 2010 weergegeven.

Tabel 11. Aantal gevallen identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude
2010	Gebruik valse- of andermans identiteit en documentfraude van reis- dan wel overige brondocumenten.	450
2009	Gebruik valse- of andermans identiteit en documentfraude van reis- dan wel overige brondocumenten.	400
2008	Gebruik valse- of andermans identiteit en documentfraude van reis- dan wel overige brondocumenten.	250
2007	Gebruik valse- of andermans identiteit en documentfraude van reis- dan wel overige brondocumenten.	250

De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) heeft in mei 2010 een advies over het tegengaan van identiteits- en documentfraude in de vreemdelingenketen uitgebracht.³⁵ Identiteits- en documentfraude in de vreemdelingenketen wordt in de rapportage van de ACVZ gedefinieerd als **“het door een vreemdeling plegen van valsheid, bedrog, met (bestaande of gefingeerde) identificerende gegevens of met een document, met als doel het verkrijgen van voordeel of het verminderen van nadeel, meer in het bijzonder: het verkrijgen van toegang tot rechten of voorzieningen in de vreemdelingenketen”**. Deze definitie van identiteits- en documentfraude valt onder de in dit onderzoek gehanteerde definitie van identiteitsfraude.

Met betrekking tot fraude bij aanvragen om toelating in Nederland zijn voor het ACVZ-onderzoek een aantal diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland bevroegd. Deze vertegenwoordigingen worden geconfronteerd met identiteits- en documentfraude in de visumprocedures, maar hoe groot het probleem is, blijft onduidelijk omdat de frauduleuze handelingen niet worden geregistreerd. Aanvullend geeft het ACVZ-rapport aan dat uit cijfers van het ministerie van Buitenlandse Zaken wel blijkt dat minder dan 1% van het aantal visumaanvragen voor kort verblijf wordt afgewezen vanwege het gebruik van valse of vervalste documenten. Hoeveel visumaanvragen voor lang verblijf op deze grond worden afgewezen, is niet bekend.³⁶

Het ACVZ-rapport geeft verder aan dat de KMar jaarlijks een paar duizend vreemdelingen de toegang tot Nederland aan de grens weigert. Een paar honderd hiervan worden geweigerd omdat ze valse of vervalste documenten hebben overgelegd. Volgens het ECID (zie ook paragraaf 5.1) van de KMar is er onvoldoende zicht op de omvang van identiteits- en documentfraude in de vreemdelingenketen, zo blijkt uit het ACVZ-rapport.³⁷

Met betrekking tot fraude bij verzoeken van vreemdelingen om inschrijving in de GBA geeft het ACVZ-rapport aan dat uit een expertmeeting voor GBA-specialisten van een aantal gemeenten³⁸ is gebleken dat de grote gemeenten jaarlijks ongeveer vijftien tot twintig vreemdelingen op heterdaad betrappen bij pogingen fraude te plegen bij het verzoek tot inschrijving in de GBA. Eén grote gemeente met een actieve fraudeaanpak ontdekt wekelijks één tot twee gevallen van identiteits- en documentfraude. Bij de overige gemeenten gebeurt dit een enkele keer per jaar tot eens per maand. Omdat de weigeringen tot inschrijving over het algemeen niet worden geregistreerd, is er geen landelijk overzicht.³⁹ In paragraaf 5.9, waar identiteitsfraude bij gemeenten wordt behandeld, worden de door ACVZ genoemde cijfers niet bevestigd – wel de conclusie dat door het ontbreken van een (landelijke) registratie er geen overzicht is.

35 Het topje van de ijsberg? Advies over het tegengaan van identiteits- en documentfraude in de vreemdelingenketen. Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, mei 2010.

36 Ibid. p. 41-48.

37 Ibid. p. 49-52.

38 Ibid. p. 52: Via de NVvB is onder alle gemeenten een vragenlijst uitgezet over aard en omvang van identiteits- en documentfraude bij verzoeken om inschrijving in de GBA. Van de 441 gemeenten hebben er 22 de vragenlijst ingevuld. Dat is een respons van 5%. Die respons is te laag om er conclusies aan te verbinden. Daarom zijn de enquêteresultaten niet in het ACVZ-advies opgenomen. Om toch een beeld te krijgen van de aard en omvang van identiteits- en documentfraude bij de inschrijving van vreemdelingen in de GBA, de manier waarop gemeenten hiermee omgaan en de knelpunten die zij hierbij ervaren, heeft de ACVZ op 21 januari 2010 een expertmeeting voor een aantal gemeenten georganiseerd. De bijeenkomst is bijgewoond door GBA-specialisten van de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Arnhem, Venlo, Roosendaal, Vught en Waalwijk.

39 Ibid. p. 52-56.

Met betrekking tot fraude bij het aanvragen voor verblijf in Nederland meldt het ACVZ-rapport dat de IND-loketten melden dat zij sinds hun opening in 2007 ieder jaar meer fraudegevallen (één geval in 2007, 22 in de eerste zes maanden van 2009) ontdekken en registreren. Deze stijging sluit aan bij de schatting van de IND over het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar (zie tabel 11).

Van het aantal afwijzingen, niet-verlengingen of intrekkingen van reguliere verblijfsvergunningen is maximaal 1% gebaseerd op het verstrekken van onjuiste gegevens of het achterhouden van relevante informatie. Bij afwijzingen van asielaanvragen en naturalisatieverzoeken is sprake van een vergelijkbaar percentage. Van het aantal intrekkingen van asielvergunningen en naturalisatiebesluiten is ongeveer 10% op deze afwijzingsgrond gebaseerd.⁴⁰

De ACVZ concludeert voorts dat frauduleuze handelingen van vreemdelingen in het toelatings- en verblijfstraject, door de uitvoeringsinstanties niet of op verschillende manieren en in diverse systemen wordt geregistreerd. Mede daarom is het zicht op aard en omvang van de fraude beperkt.⁴¹

Concluderende opmerkingen betreffende deze sector

De IND heeft te kennen gegeven thans niet over exacte gegevens omtrent omvang en schade van identiteitsfraude te beschikken. De IND heeft wel een schatting van het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar gedaan over de jaren 2007 tot en met 2010. Vanaf 2007 veronderstelt de IND een lichte stijging in het aantal gevallen identiteitsfraude. De IND heeft geen schatting gemaakt van de schade door identiteitsfraude.

Dat identiteits- en documentfraude een serieus probleem is binnen de vreemdelingenketen wordt onderkend door alle uitvoeringsinstanties die zijn bevraagd voor het ACVZ-onderzoek. Ook dit rapport levert slechts *indicaties* van identiteitsfraude in de vreemdelingenketen. Omdat niet bekend is hoeveel zaken niet worden ontdekt, maar vooral doordat incidenten met betrekking tot identiteitsfraude niet of gebrekkig worden geregistreerd, blijft de omvang en bijbehorende schade van het probleem onbekend.⁴²

5.4. RDW

Beschrijving

De RDW is een uitvoeringsorganisatie die valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. De RDW is de Nederlandse toelatingsautoriteit voor voertuigen, zoals personenauto's, bedrijfswagens, vrachtwagens, motoren, brommers, scooters. De RDW bewaakt de milieu- en veiligheidsaspecten van het Nederlandse voertuigpark. Voertuigen die in Europa en Nederland rondrijden hebben strenge veiligheids- en milieukeuringen ondergaan voor ze de weg op mochten. Als Europese toelatingsautoriteit ziet de RDW er op toe dat voertuigen, maar ook onderdelen daarvan, aan de Europese en in sommige gevallen ook aan de wereldwijde eisen voldoen.

Onderdeel van de bewaking van milieu- en veiligheidsaspecten van het Nederlandse voertuigpark is het registreren van de gegevens van voertuigen, hun eigenaren en de afgegeven documenten zoals kenteken- en rijbewijzen. De RDW beheert op deze manier het basisregister voertuigen in Nederland. Een

40 Ibid, p. 57-70.

41 Ibid, p. 11.

42 Ibid, p. 10.

andere taak van de RDW is het verstrekken van informatie uit dit basisregister aan autoriteiten in binnen- en buitenland, bijvoorbeeld ter ondersteuning van voertuigcriminaliteit.⁴³

Versijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Er zijn thans ongeveer 11 miljoen rijbewijshouders, waarvan 7 miljoen met een actief rijbewijs waarvan de datum voor vernieuwing niet is verlopen. Sinds 1 januari 2005 is het rijbewijs ook geldig als identificatiedocument binnen Nederland. Belangrijkste overwegingen hierbij waren de uitbreiding van de reikwijdte van de identificatieplicht, lastenverlichting en gebruiksgemak voor de burger.

Echter met deze voordelen gaan ook nadelen gepaard. De mogelijkheid dat men zich middels het rijbewijs identificeert, brengt automatisch ook meer fraude en misbruik van het rijbewijs met zich mee. Enkele voorbeelden van identiteitsfraude die zich in de voertuigbranche voordoen is dat men bijvoorbeeld door mee te liften op iemand rijbewijsgegevens een auto kan huren, een kenteken tenaam kan stellen, APK- en verkeersboetes kan ontlopen, abonnementen kan afsluiten, een hypotheek kan afsluiten of medische informatie op de naam van het slachtoffer kan zetten. Daarbij merken verzekeraars in de praktijk dat een vals rijbewijs regelmatig wordt gebruikt om een voertuig te stelen.⁴⁴

De identiteitsfraude die middels het frauduleus gebruiken van het rijbewijs wordt gepleegd heeft ook gevolgen voor de overheid. Met een valse identiteit wordt het mogelijk om zwart te (laten) werken, om ten

onrechte een uitkering of huursubsidie te ontvangen, of om belasting of sociale verzekeringspremies te ontduiken.⁴⁵

Omvang en schade

In de rapportage van de RDW 'Het rijbewijs als sleutel tot de overheid', waarin de RDW onderzoekt of het inzetten van het rijbewijs met een chip is in te zetten bij digitale transacties met de overheid, staat omtrent cijfers over omvang en schade van identiteitsfraude het volgende vermeld:

“Tot op heden zijn er geen volledige cijfers beschikbaar over de feitelijke omvang van identiteitsfraude met het rijbewijs en de daarbij behorende schade. Wel is er een breed gedragen vermoeden dat er een toename is van identiteitsfraude. Dit wordt mede ingegeven door een toename van het aantal vermiste identiteitsdocumenten en ervaring van politiediensten en marechaussee. In 2006 waren er 81.000 rijbewijzen als vermist opgegeven, in 2007 waren dit er 91.000 en in 2008 liep dit aantal op tot bijna 97.000. Bij de Unit Rijbewijzen is de afgelopen 3 jaar een duidelijke stijging te zien van het aantal valse rijbewijzen wat ter omwisseling wordt aangeboden voor een Nederlands rijbewijs. In 2006 waren 16 rijbewijzen vals, in 2007 45 stuks en in 2008 waren dit er al 72.”⁴⁶

Bron: RDW: Het rijbewijs als sleutel tot de overheid.

43 http://www.rdw.nl/nl/over_de_rdw/watisderdw/Pages/default.aspx

44 Via de website van de RDW is het mogelijk om het rijbewijs te controleren. <http://bedrijf.rdw.nl/informatie/rbc/Pages/default.aspx>

45 RDW: Het rijbewijs als sleutel tot de overheid, p. 33.

46 Ibid.

Concluderende opmerkingen betreffende de RDW

De RDW heeft te kennen gegeven thans niet over gegevens omtrent omvang en schade van identiteitsfraude met het rijbewijs te beschikken.

Wel is er bij de RDW sprake van een breed gedragen vermoeden dat er een toename is van identiteitsfraude.

5.5. Belastingdienst

Beschrijving

Als onderdeel van het ministerie van Financiën is de Belastingdienst het overheidsorgaan dat de heffing en inning van belasting voor de Nederlandse overheid verzorgt.

Versijningsvormen van identiteitsfraude bij de Belastingdienst

In de afgelopen jaren zijn enkele fraudegevallen behandeld door de strafrechter waarbij onder andere sprake was van fraude met Voorlopige Teruggaven in combinatie met identiteitsfraude. Deze vorm van fraude is één van de verschijningsvormen van hetgeen nu aangeduid wordt met de term 'systeemfraude'. Hieronder wordt verstaan elke poging tot het laten uitbetalen door de Belastingdienst van een bedrag dat is gebaseerd op gefingeerde gegevens. Wanneer na verloop van tijd de definitieve aanspraak wordt vastgesteld blijkt dat de 'rechthebbende' niet of moeilijk in staat is het te veel of ten onrechte betaalde terug te betalen of dat de voorlopige betaling is uitbetaald aan iemand die heeft gemanipuleerd met de fiscale identiteitgegevens van de aanvrager. Systeemfraude in combinatie met identiteitsfraude - dan 'profiteert' een ander dan de aanvrager - komt aanzienlijk minder

vaak voor dan systeemfraude waarbij geen identiteitsfraude wordt gepleegd en waarin de aanvrager zelf - in ieder geval voor een aanzienlijk deel - 'profiteert'.⁴⁷

De Belastingdienst werkt ook samen met het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI). Dit meldpunt neemt contact op met de Belastingdienst na een melding van ID-fraude - waarbij de identiteitsgegevens van een andere persoon worden gebruikt zonder dat die ander daarvan op de hoogte is - die mogelijk ook betrekking heeft op belastingen of toeslagen.

Identiteitsfraude is volgens de Belastingdienst een probleem dat zich niet enkelvoudig binnen één organisatie voordoet en het is derhalve van groot belang om de communicatie tussen organisaties op dit punt te blijven verzorgen. De Belastingdienst heeft met het oog op het verbeteren van deze communicatie tussen de verschillende instanties thans de volgende initiatieven lopen:

- Nauwere samenwerking met het CMI. Eind 2010 is er een afspraak gemaakt met het CMI omtrent de behandeling van signalen die bij het CMI binnenkomen. Deze afspraken zijn intern gecommuniceerd binnen het project Systeemfraude IH op 27 december 2010.
- Het starten van verschillende campagnes waarin wordt benadrukt om de DigiD persoonlijk te houden.
- Binnen de Belastingdienst is een zogenaamde Antifraudebox ingesteld, een samenwerkingsverband waarin door een team van experts continu naar systeemfraude, waaronder identiteitsfraude, wordt gespeurd.

Omvang en schade

Door de Belastingdienst wordt onderkend dat er gevallen zijn waarbij sprake is van identiteitsfraude, maar geeft aan op dit moment op basis van de beschikbare gegevens geen cijfers van de omvang en schade van identiteitsfraude beschikbaar te hebben. Het fenomeen 'systeemfraude' is in de afgelopen jaren toegenomen en daarom heeft de Belastingdienst in 2009 de inzet op het voorkomen en bestrijden ervan geïntensiveerd en geconcentreerd. Om die reden zijn vanaf medio 2009 gegevens apart bijgehouden over de omvang van deze fraude. Gegevens over eerdere jaren zijn niet beschikbaar. Bovendien zijn alleen de gegevens beschikbaar over de gehele periode, uitsplitsing over 2009 en 2010 is niet mogelijk. Dit levert het volgende beeld op:

- Het aantal signalen van systeemfraude dat tot nu toe in dat kader is onderzocht bedraagt 29.000. Ruim 16.000 signalen zijn op dit moment in onderzoek. Het bedrag aan teruggaven dat op deze totaal 45.000 gevallen betrekking heeft, is circa €135 miljoen. Het beleid om de controle 'aan de poort' te versterken heeft ertoe geleid dat uitbetaling van een totaalbedrag ter grootte van circa €90 miljoen is 'tegengehouden'. Circa €45 miljoen is ten onrechte wel uitbetaald. De Belastingdienst is door de staatssecretaris van Financiën opgedragen de invordering van deze fraudeposten apart te monitoren, zodat in beeld kan worden gebracht hoe groot het uiteindelijke schadebedrag is.⁴⁸
- De Belastingdienst geeft aan dat vanuit de nu bekende gegevens blijkt dat, in de circa 35 zaken die bij de FIOD in behandeling zijn, in het merendeel van de gevallen geen sprake is van identiteitsfraude. In een aantal gevallen blijkt dat er gegevens van derden zijn/worden gebruikt. Dit

onder meer door het (zonder toestemming) wijzigen van bankrekeningnummers tot aan het "hengelen" naar poststukken om zodoende gegevens van belastingplichtigen te achterhalen. Gelet op de stand van zaken van deze onderzoeken zijn het ministerie van Financiën en de Belastingdienst op dit moment terughoudend met het verstrekken van nadere gegevens.

Concluderende opmerkingen betreffende deze sector

De Belastingdienst heeft te kennen gegeven thans en op basis van de beschikbare gegevens geen cijfers van de omvang en schade van identiteitsfraude te beschikken. Het zou gaan om een zeer beperkt aantal gevallen; systeemfraude in combinatie met identiteitsfraude komt aanzienlijk minder vaak voor dan systeemfraude waarbij geen identiteitsfraude wordt gepleegd en waarin de aanvrager zelf 'profiteert'. Het aantal gevallen van identiteitsfraude dat genoemd wordt (minder dan 18 gevallen die nu in onderzoek zijn bij de FIOD) is inderdaad zeer beperkt ten opzichte van 45.000 gevallen waarin een signaal van systeemfraude wordt vermoed.

5.6. Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst

Beschrijving

De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) is de bijzondere opsporingsdienst van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De SIOD bestrijdt fraude en georganiseerde criminaliteit binnen de keten van werk en inkomen en vormt het strafrechtelijk sluitstuk binnen deze keten. De SIOD richt zich binnen dit domein van werk en inkomen op bestrijding van arbeidsmarkt-fraude, illegale tewerkstelling, uitbuiting,

48 Antwoorden van de staatssecretaris van Financiën op de vragen van het lid Omtzigt over fraude met voorlopige teruggaven, 16 februari 2011.

(georganiseerde) uitkeringsfraude, fraude met arbeidsgerelateerde subsidies en opsporing binnen het gemeentelijk domein.⁴⁹

De opsporingsonderzoeken die door de SIOD worden gestart worden voor een groot gedeelte gestart op basis van een melding van andere instanties, te weten de Arbeidsinspectie (AI), de Belastingdienst, politie en gemeenten. Daarnaast komt een aantal zaken voort uit SIOD-restinformatie van andere opsporingsonderzoeken en CIE-informatie (Criminele Inlichtingen Eenheid).⁵⁰

Versijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Vormen van identiteitsfraude die door de SIOD worden opgespoord zijn onder andere het onrechtmatig aanvragen van een uitkering middels het misbruiken van een andere identiteit en het werken onder een andere identiteit ten behoeve van het afschermen van de illegaliteit. In bijgaand kader een casus afkomstig uit het SIOD Jaarverslag van 2009.

Georganiseerde identiteitsfraude en fictieve dienstverbanden

“Naar aanleiding van een aangifte van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) heeft de SIOD strafrechtelijk onderzoek verricht naar het illegaal tewerkstellen van grote aantallen buitenlandse werknemers en uitkeringsgerechtigden in de land- en tuinbouwsector. Hiervoor was een constructie opgezet van 44 bv's die hoofdzakelijk geleid werden door dezelfde natuurlijke personen. Werknemers werkten veelal op andermans identiteit om de illegaliteit af te schermen en het uitkeringsrecht niet in gevaar te brengen. Ook werd gebruik gemaakt van tientallen zogenaamde zzp'ers, die feitelijk tot het normale personeelsbestand behoorden. Werkzaamheden en inkomsten van buitenlandse werknemers en uitkeringsgerechtigden zijn niet gemeld bij het UWV en de Belastingdienst, waardoor premiefraude, belastingfraude en uitkeringsfraude ontstond. De verdachten hadden op basis van tientallen fictieve arbeidscontracten en loonstroken bij de IND verblijfsvergunningen aangevraagd voor partners van werknemers en derden. Hierdoor verkregen vreemdelingen een legale status op onrechtmatige gronden. Tevens werden opgebouwde uitkeringsrechten op basis van fictieve dienstverbanden ook daadwerkelijk benut.”

Bron: SIOD, Jaarverslag 2009.

49 Jaarrapportage 2009, SIOD, p. 3.

50 De instanties zijn niet verplicht om gevallen van (identiteits-)fraude te melden aan de SIOD. Wel zijn er richtlijnen die bepalen wanneer en onder welke voorwaarden een fraude strafrechtelijk afgedaan moet worden en er (dus) afgezien moet worden van een bestuurlijke afdoening. Bijvoorbeeld de *Aanwijzing sociale zekerheidsfraude* voor UWV en SVB en de *Aanmelding, Transactie- en Vervolgingsrichtlijnen voor fiscale delicten, douane- en toeslagdelicten 2010* die voor de Belastingdienst geldt.

Omvang en schade

Volgens de jaarrapportages van de SIOD is bij de opsporing voor in 2007, 2008 en 2009 respectievelijk €63, €27,1 en €14,6 miljoen aan onrechtmatig verkregen voordeel (niet alleen door middel van identiteitsfraude) vastgesteld.

Dit onrechtmatig verkregen voordeel is volgens de jaarrapportages onder te verdelen als weergegeven in tabel 12.

Tabel 12. Onrechtmatig verkregen voordeel

	2009 miljoen €	2008 miljoen €	2007 miljoen €
Uitkeringsfraude	1,3	3,3	16,0
Premiefraude	0,3	0,8	2,4
Subsidiefraude	3,6	0,4	1,2
Fiscaal nadeel	3,7	12,2	12,6
Maatschappelijk nadeel	5,6	10,4	30,8
Totaal	14,6	27,1	63,0

Met maatschappelijk nadeel wordt bedoeld: opbrengsten uit strafrechtelijke financiële onderzoeken, andere ontnemingsvormen en de veronderstelde opbrengst die voortvloeit uit opgespoorde identiteitsfraude.

Tabel 13. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude	Schade (€)
2010	Misbruik van BSN	1	239.125
2009	Misbruik van BSN	4	36.300
2008	Misbruik van BSN	9	295.500
2007	Misbruik van BSN	16	1.489.900

Binnen de SIOD wordt geregistreerd hoe vaak identiteitsfraude voorkomt. Afgeronde opsporingsonderzoeken worden aan de hand van de criteria van een crimineel samenwerkingsverband beschreven. Een onderdeel hiervan is de fraudeconstructie, waartoe identiteitsfraude kan behoren. In tabel 13 is weergegeven hoe vaak identiteitsfraude van 2007 tot en met 2010 heeft plaatsgevonden en daaruit volgende financiële schade.

Het percentage van het aantal gevallen van identiteitsfraude binnen het totaal aantal (algemene) fraudegevallen was in 2007, 2008, 2009 en 2010 respectievelijk 17%, 13%, 8% en 2%. Het percentage van de financiële schade door identiteitsfraude op de totale financiële schade door fraude was in 2010 niet noemenswaardig en in 2009, 2008 en 2007 respectievelijk 0,20%, 0,10% en 0,20%.

Concluderende opmerkingen betreffende deze sector

Het aantal identiteitsfraudes dat is geregistreerd bij de SIOD is van 2007 tot 2010 zichtbaar afgenomen. In 2010 is er slechts één fraudegeval geregistreerd met weliswaar een aanzienlijke schade, maar dit is verwaarloosbaar ten opzichte van de totale financiële schade door fraude.

In acht moeten worden genomen dat de opsporingsonderzoeken die door de SIOD worden gestart voor een groot gedeelte gestart worden op basis van een melding van een andere instantie. De cijfers omtrent omvang en schade van identiteitsfraude kunnen ook bij de instanties zelf vermeld zijn. In de eerder vermelde cijfers kan derhalve sprake zijn van dubbel telling.

5.7. Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

Beschrijving

Het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) is een zelfstandig bestuursorgaan dat in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verantwoording draagt voor de uitvoering van werknemersverzekeringen⁵¹, arbeidsmarkt- en gegevensdienstverlening.

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De verschijningsvormen van identiteitsfraude waar het UWV mee te maken heeft zijn:

- het verkrijgen van een uitkering met behulp van een vals of vervalst identiteitsdocument;
- het verkrijgen van een uitkering op basis van rechten die door een ander zijn opgebouwd.

Omvang en schade

In de jaarverslagen van 2010, 2009 en 2008 van het UWV noemt het UWV een getraceerd schadebedrag aan overtredingen van respectievelijk €49,5 miljoen, €49 miljoen en €36 miljoen. Onder deze overtredingen zijn ook fraudegevallen door het UWV vastgesteld maar vanuit de jaarrapportages is het niet mogelijk dit te concretiseren naar aantallen identiteitsfraude en de daaruit volgende schade voor het UWV.

Als reactie op de ontvangen vragenlijst geeft het UWV aan enkele jaren terug – naar aanleiding van berichten in de media – onderzoek te hebben gedaan naar het met behulp van een vals of vervalst identiteitsdocument verkrijgen van een uitkering. Dit

onderzoek hield in dat het UWV op een aantal van de kantoren, zowel aangekondigd als niet aangekondigd, bij vele duizenden klanten hebben gecontroleerd of zij zich identificeerden met behulp van een vals of vervalst identiteitsbewijs. Ook werd nagegaan of de ter controle aangeboden documenten als vermist of gestolen stonden geregistreerd. In het kader van bedoelde controles zijn geen onregelmatigheden geconstateerd.

Tevens geeft het UWV aan sinds enige tijd onderzoek te doen naar het fenomeen waarbij een persoon zonder zelf een dienstverband te hebben en werkzaamheden te verrichten toch recht op een uitkering opbouwt. Betrokkene doet dat door een ander – veelal een illegaal – op zijn gegevens (naam, BSN) te laten werken. De werkgever werkt hieraan mee. In dit verband zijn inmiddels enkele tientallen zaken aangepakt waar dit fenomeen zich voordeed. Gelet op het feit dat het UWV ruim 1 miljoen klanten voorziet van een uitkering zijn op basis van het aantal ingestelde onderzoeken nog geen uitspraken te doen over de ernst en omvang van deze vorm van identiteitsfraude. Indien er sprake is van meerdere gevallen bij eenzelfde werkgever (en er mogelijk sprake is van georganiseerde grootschalige fraude) informeert de UWV de SIOD dienaangaande.

Verder merkt het UWV op dat geen informatie bekend is over klanten van het UWV die melding maken van het vermoeden dat één of meer onbekenden gebruik maken van hun identiteit. Het UWV heeft daarover geen meldingen ontvangen.⁵²

51 Het betreft de volgende wetsbepalingen: Werkloosheidswet (WW), Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA), Werkhervattingsregeling Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA), Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsgeschikten (IVA), Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong), Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ), Wet arbeid en zorg (WAZO) en Ziektewet.

52 In de meldingen bij het CMI komen enkele (circa vijf) meldingen voor van burgers die het vermoeden hebben dat misbruik wordt gemaakt van bij het UWV geregistreerde persoonsgegevens..

Concluderende opmerkingen betreffende deze sector

Er zijn thans geen gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude bij het UWV beschikbaar.

5.8. Sociale Verzekeringsbank

Beschrijving

De Sociale Verzekeringsbank (SVB) is een zelfstandig bestuursorgaan en uitvoeringsorganisatie op het gebied van persoonsgebonden financiële regelingen die hun grondslag vinden in Nederlandse wet- en regelgeving.⁵³ Opdrachtgevers van de SVB zijn onder meer overheidsinstellingen, maar ook enkele stichtingen en een college.⁵⁴

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

De verschijningsvormen van identiteitsfraude waar de SVB mee te maken heeft is dat men middels het aannemen van een valse of anderzins identiteit aanspraak maakt op gelden van de SVB.

Omvang en schade

De SVB probeert fouten en fraude zoveel mogelijk te voorkomen door te adviseren over de uitvoerbaarheid van regelgeving en door een adequate informatievoorziening naar de klanten toe. Daarnaast voert het SVB regelmatig controles uit op alle uitkeringsgegevens, met als mogelijke uitkomst dat uitkeringen worden verhoogd of verlaagd en geconstateerde onrechtmatigheden worden

rechtgezet door het geld terug te vorderen en eventueel een sanctie op te leggen. Het SVB heeft in 2010 voor €12,5 miljoen teruggevorderd op een totale uitkeringslast van €33,7 miljard. In 2010 is 117 keer aangifte gedaan bij het Openbaar ministerie in het kader van de AOW, Anw, AKW of AIO, 13 keer betrof het een andere regeling. In totaal is dus voor 130 keer aangifte gedaan. Het SVB stelt dat pas sprake is van fraude indien het een opzettelijke bevoordeling betreft en het bedrag is opgelopen tot boven de €10.000. Het bedrag waarvoor aangifte van fraude werd gedaan was ruim €3 miljoen.⁵⁵

In 2009 is in 115 gevallen van fraude aangifte gedaan bij het Openbaar ministerie, daarnaast is voor een totaal aan ruim €10 miljoen teruggevorderd op een totale uitkeringslast van €33,5 miljard. Het totale schadebedrag was ruim €3,8 miljoen. Dit bedrag is lager geworden ten opzichte van 2008 omdat de aangiftegrens per 1 januari 2009 verhoogd is van €6.000 naar €10.000.⁵⁶

In 2008 heeft de SVB 237 keer aangifte gedaan van fraude. Het totale schadebedrag was ruim €5 miljoen. Bij de aangiften ging het vooral om fraude met samenwonen (53%) en inkomen (44%). Het handhavingsbeleid van SVB kost jaarlijks zo'n €7 miljoen; dit leverde in 2008 €13,1 miljoen aan terugvorderingen op.⁵⁷

53 Het betreft de volgende wettelijke bepalingen en regelingen: Algemene Ouderdomswet (AOW), Algemene nabestaandenwet (ANW), Algemene Kinderbijslagwet (AKW), Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO), Tegemoetkoming ouders van thuiswonende gehandicapte kinderen (TOG), Regeling Persoonsgebonden Budget (PGB), Wet op het kindgebonden budget (WKB) / Wet kinderopvang (Wko), Mantelzorgcompliment, Remigratiewet (REM), Regelingen voor asbestslachtoffers (TAS & TNS), Bijdrage Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP), Regeling Bijstand Buitenland, Cliëntbeheer voor erkende verzetsdeelnemers en oorlogsgetroffenen, Pensioenregister en de AWBZ Verzekerden registratie.

54 Jaarverslag SVB 2010, p. 15-19. De opdrachtgevers zijn de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Veiligheid en Justitie, Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), het College voor zorgverzekeringen (CVZ), de Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (FVP), Stichting Pensioenregister, het UWV, de Belastingdienst en Nederlandse Gemeenten.

55 Jaarverslag SVB, 2010, p. 15-19.

56 Jaarverslag SVB, 2009, p. 63.

57 Jaarverslag SVB, 2008.

De SVB heeft in een telefonisch interview laten weten geen registraties bij te houden van aantallen gevallen van (poging tot) identiteitsfraude, noch van schade die hierdoor mogelijk wordt geleden. De SVB gaf tevens aan geen uitspraken te durven doen of identiteitsfraude überhaupt voorkomt bij de SVB. Bovenstaande cijfers over fraude in het algemeen zijn derhalve niet verder te concretiseren naar aantallen identiteitsfraude. Er is binnen de SVB wel aandacht voor de preventie van deze vorm van fraude. Om te bezien of en hoe vaak identiteitsfraude wordt gepleegd is binnen de SVB het systeem "Scandisk" geïntroduceerd. Een ieder die een uitkering bij de SVB aanvraagt moet zich identificeren conform de Wet identificatieplicht; middels het gebruik van Scandisk kan men de identificatiemiddelen waarmee aanvragers zich bij de SVB identificeren controleren.

Concluderende opmerkingen betreffende SVB

Er zijn thans geen gegevens of inschattingen omtrent omvang en schade van identiteitsfraude bij de SVB beschikbaar.

5.9. Gemeenten

Branchebeschrijving

De Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) is een beroepsvereniging en behartigt de belangen van de Nederlandse gemeenten op het gebied van Burgerzaken en Publiekszaken. Kernthema voor de NVVB is Persoonsinformatiebeleid met de subthema's Identiteitsmanagement, Dienstverlening en Verkiezingen.

Alle gemeenten zijn als organisatie lid van de NVVB. De NVVB telt ruim 2.000 individuele leden die voor het overgrote deel werkzaam zijn binnen de gemeenten. Ook kent de NVVB een aantal geassocieerde leden: bedrijven en organisaties die werkzaam zijn op het vakgebied Burgerzaken en Publiekszaken.⁵⁸

Verschijningsvormen van identiteitsfraude in deze sector

Door de NVVB is in 2008 de Projectcommissie Identiteitsfraude ingesteld. Deze projectcommissie heeft in opdracht van de NVVB onder 50 gemeenten in 2010 onderzocht wat de stand van zaken was in tweedelijnsondersteuning voor Burgerzaken in identiteitsfraude.

De conclusies die de Projectcommissie Identiteitsfraude trekt uit het uitgevoerde onderzoek zijn in onderstaand kader weergegeven:

- Burgers hebben onvoldoende beeld bij identiteitsfraude en zijn zich ook onvoldoende bewust van de gevolgen, waardoor ze vaak als dader in plaats van als slachtoffer worden gezien.
- Als burgers eenmaal met fraude geconfronteerd worden is het voor hen lastig (vervolg) schade in beeld te krijgen en blijkt het heel moeilijk te zijn dit terug te draaien. Er is weinig hulp beschikbaar. Bijvoorbeeld bij het centraal meldpunt identiteitsfraude of bij Burgerzaken kunnen burgers zich melden, maar er moet wel altijd aangifte worden gedaan bij politie.
- Burgerzaken kan onvoldoende aandacht besteden aan fraudeconstatering. Er zijn veel hulpmiddelen voor tweede lijnscontrole, maar er is vaak te weinig kennis aanwezig om zaken goed te kunnen beoordelen en ondersteuning van bijvoorbeeld politie of ECID/KMar verloopt vaak moeizaam. Hierdoor zijn de ondersteuningsmogelijkheden die er zijn voor Burgerzaken onoverzichtelijk en een lappendeken.
- Uit praktijkgegevens blijkt dat meer dan 50% van de identiteitsfraude gevallen lookalike fraude betreft. Hetgeen in een eerder rapport van de KMar ook al bevestigd werd.

Bron: Projectcommissie Identiteitsfraude, Tweedelijns-ondersteuning voor Burgerzaken in identiteitsfraude.

Naast het verstrekken van de resultaten uit het uitgevoerde onderzoek van de NVVB heeft de NVVB de vragenlijst naar verschillende gemeenten gestuurd. Drie gemeenten hebben de vragenlijst ingevuld retour gestuurd en van de drie gemeenten heeft één gemeente, namelijk de gemeente Amsterdam, aangegeven ervaring te hebben met identiteitsfraude. De andere twee gemeenten hebben aangegeven geen ervaring met identiteitsfraude te hebben. De gemeente Amsterdam heeft aangegeven getroffen te zijn door twee typen identiteitsfraude, te weten lookalike fraude en valse/vervalste identiteitsbewijzen.

Omvang en schade

Van de 50 gemeenten geeft 64% aan nooit een geval van identiteitsfraude te constateren en 32% geeft aan tussen de 1 en 20 keer per jaar een geval van identiteitsfraude te constateren.

De vraag hoe vaak per jaar in deze gemeente getwijfeld wordt aan de identiteit of identiteitsdocumenten die burgers aanbieden beantwoordt 24% van de gemeenten met 'nooit'. Daarentegen geeft 68% van de gemeenten aan per jaar tussen de 1 en 20 keer te twijfelen aan een identiteit of identiteitsdocument dat wordt aangeboden.

In het uitgevoerde onderzoek door de Projectcommissie Identiteitsfraude geeft 58% van de 50 gemeenten aan een beleid geformuleerd te hebben voor de aanpak van identiteitsfraude. 62% van de gemeenten geeft aan voldoende ondersteuning te ervaren van de partijen (Politie, OM, IND, ECID en TIF) waarmee de gemeenten samenwerken in gevallen van twijfel aan de identiteit of identiteitsdocumenten die burgers aanbieden.

De respons op de uitgestuurde vragenlijsten onder gemeenten was niet voldoende om hieruit conclusies over aantallen van omvang en schade van identiteitsfraude bij gemeenten te kunnen stellen. Slechts één gemeente,

namelijk de gemeente Amsterdam, heeft aangegeven ervaring te hebben met identiteitsfraude.

De beantwoording van de vragenlijst van de gemeente Amsterdam kan als voorbeeldcasus worden gezien ter illustratie van getallen van omvang en schade van identiteitsfraude bij gemeenten en is weergegeven in de tabellen 14 en 15.

Binnen de gemeente Amsterdam wordt identiteitsfraude geregistreerd in een access bestand waar de gemeente allerlei zaken in registreert bij het Team Identiteit/Document-fraude (het TIF), dat is een samenwerkingsverband tussen de Dienst Werk en Inkomen, de politie van de betreffende gemeente en de Dienst Persoons- en Geo-Informatie.

In tabel 14 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoe vaak in 2009 en 2010 identiteitsfraude heeft plaatsgevonden.

De gemeente Amsterdam geeft aan in 2009 en 2010 ook identiteitsfraude te hebben kunnen voorkomen. In tabel 15 is, gespecificeerd per type identiteitsfraude, weergegeven hoeveel gevallen van identiteitsfraude de gemeente heeft kunnen voorkomen.

De gemeente Amsterdam geeft hierbij aan dat de in tabel 14 en 15 weergegeven aantallen slechts deels inzicht geven in de omvang van identiteitsfraude. De gemeente krijgt namelijk ook meldingen van andere organisaties en ondanks de preventiemaatregelen wordt veel fraude niet ontdekt.

Tabel 14. Frequentie identiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude
2010	Lookalike	20
2010	Vals/vervalst ID-bewijs	12
2009	Lookalike	22
2009	Vals/vervalst ID-bewijs	10

Tabel 15. Voorkomen gevallenidentiteitsfraude

Jaar	Type	Aantal ID-fraude
2010	Lookalike	20
2010	Vals/vervalst ID-bewijs	45
2010	Rijbewijs	14
2010	Creditcard	7
2010	Kentekenbewijzen	80
2009	Lookalike	22
2009	Vals/vervalst ID-bewijs	73
2009	Rijbewijs	3

Bron: respons gemeente Amsterdam vragenlijst onderzoek PwC.

Concluderende opmerkingen betreffende deze sector

In het uitgevoerde onderzoek door de Projectcommissie Identiteitsfraude van de NVVB geeft 32% van de 50 gemeenten aan tussen de 1 en 20 keer per jaar een geval van identiteitsfraude te constateren, over de daaruit volgende schade worden in het onderzoek van de NVVB geen resultaten gepresenteerd.

De respons op de uitgestuurde vragenlijsten onder gemeenten was niet voldoende om hieruit conclusies over aantallen van omvang en schade van identiteitsfraude bij gemeenten te kunnen stellen.

De gemeente Amsterdam heeft vermeld een samenwerkingsverband te hebben met de Dienst Werk en Inkomen, de politie van de betreffende gemeente en de Dienst Persoons- en Geo-Informatie, genaamd het TIF. In dit samenwerkingsverband is de gemeente onder andere het aantal gevallen van identiteitsfraude gaan registreren. Door middel van deze registratie is de aard, omvang en schade van identiteitsfraude meer inzichtelijk geworden en mag worden aangenomen dat middels dit inzicht de preventie van identiteitsfraude binnen de gemeente ook beter kan worden ingericht.

5.10. Overige publieke organisaties

Logius

Logius is de dienst digitale overheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Logius beheert overheidsbrede ICT-oplossingen en gemeenschappelijke standaarden, die de communicatie tussen overheden, burgers en bedrijven vereenvoudigen.

DigiD is het digitale authenticatiesysteem voor dienstverleners met een publieke taak.

Met DigiD kunnen zij online de identiteit van burgers vaststellen. Vooral de Belastingdienst, maar ook het onderwijs maakt steeds meer gebruik van DigiD. In totaal zijn er nu 504 partijen op DigiD voor burgers aangesloten (waaronder 419 gemeenten).

DigiD kan hooguit als een middel voor identiteitsfraude worden gebruikt. Recent werd in de media gesproken over de eenvoud waarmee een DigiD op naam van een ander zou kunnen worden aangevraagd: alleen een BSN, huisnummer met postcode en een geboortedatum zou al voldoende zijn om een DigiD aan te vragen. Dit ligt volgens Logius genuanceerder, omdat altijd een brief met bevestiging volgt aan het opgegeven adres. Indien de DigiD niet door de bewoner van dat adres zelf is aangevraagd wordt deze hiermee gealarmeerd.

Eventuele financiële schade treedt veelal op bij de Belastingdienst. Een voorbeeld is één casus waarin in een flatgebouw met centraal geplaatste brievenbussen tientallen burgers bijna gelijktijdig slachtoffer waren van misbruik van DigiD, waaronder ook een aantal katvangers: op hun namen werden DigiD's aangevraagd die vervolgens door de fraudeurs werden misbruikt om bij de Belastingdienst voorlopige toeslagen aan te vragen.

Logius zelf heeft geen zicht op de omvang van fraude met DigiD, die gegevens kunnen alleen bekend zijn bij de aangesloten dienstverleners die rechtstreeks met de burger communiceren via DigiD.

Nederlandse Emissieautoriteit

In een onderzoeksrapport naar frauderisico's bij emissiehandel maakt de Nederlandse Emissieautoriteit gewag van geconstateerde gevallen van identiteitsfraude:

“Binnen het systeem van emissiehandel is het mogelijk dat organisaties of particulieren een persoonlijke rekening aanvragen in een Register voor emissiehandel in één van de landen binnen de EU. Gebleken is dat aanvragen van nieuwe rekeninghouders in bepaalde gevallen zijn vergezeld van vervalste of niet legitieme identiteitsbewijzen. Volgens de FIOD-ECD is het oogmerk hierbij om later BTW-fraude te kunnen plegen of geld te kunnen witwassen waarbij de overtreder moeilijk traceerbaar is. In Nederland zijn op dit moment circa 250 rekeningen geopend voor (grotendeels buitenlandse) organisaties en particulieren. Bij het aanvragen van een persoonlijke rekening vereist de Europese Registerverordening een vorm van identiteitscontrole. De NEa Helpdesk voert deze controle uit. Sinds medio 2009 wordt de Koninklijke Marechaussee (KMar) hierbij ingeschakeld voor expertanalyse. Bij analyses door de KMar zijn inmiddels tientallen paspoorten als vals, gestolen of anderszins onbetrouwbaar aangemerkt. In april 2010 werd de NEa geconfronteerd met een toenemend aandeel rekeningaanvragen waarbij de KMar fraude met de identiteitsbewijzen aan het licht bracht. Direct daarop heeft de NEa besloten alle lopende aanvragen stil te leggen om een sterk verzaamd regime van screening in te voeren.”

Bron: Onderzoeksrapport: Frauderisico's bij handel in emissierechten (Den Haag, 30 september 2010), p.9.

Fraude op hogescholen

In februari 2011 berichtte de Telegraaf dat identiteitsfraude op hogescholen simpel zou zijn.⁵⁹ De HBO-Raad geeft desgevraagd aan geen landelijk beeld te hebben. De HBO-Raad

verzamelt alleen gegevens voor zover het de Wet op het Hoger Onderwijs betreft. De verificatie van de identiteit van de tentamenkandidaat en dus ook de wijze waarop dat geschiedt, behoort tot de verantwoordelijkheid van de instelling.⁶⁰ Indien er op hogescholen sprake is van identiteitsfraude dan nemen ze daartegen zelf maatregelen, bijvoorbeeld door uitsluiting bij tentamens. In sommige gevallen wordt ook aangifte gedaan bij het OM. Het geval bij Hogeschool Windesheim, dat ook werd beschreven in het Telegraaf-artikel, is bij de HBO-Raad bekend, maar vormt voor zover ze dat kan inschatten een incident.

De HBO-Raad heeft wel eenmalig de hogescholen bevestigd over ervaringen met niet-EU studenten, bijvoorbeeld uit China, die zich zouden inschrijven om vervolgens na aankomst in Nederland in de illegaliteit te verdwijnen. Daarvan is maar 1 geval bekend uit 2004 van een meisje dat ingeschreven stond bij een hogeschool in Friesland maar in de Randstad in de prostitutie werkzaam bleek te zijn. Hogescholen hebben er veel belang bij deze vorm van misbruik te voorkomen want zij zijn tot een jaar na aankomst financieel verantwoordelijk voor buitenlandse studenten.

5.11. Concluderende opmerkingen betreffende omvang van identiteitsfraude en schade binnen de publieke sector

Net als bij de meeste bedrijven in de private sector hebben ook de meeste organisaties in de publieke sector niet of nauwelijks zicht op de omvang van identiteitsfraude en de schade die daardoor optreedt. De oorzaken hiervoor

59 De Telegraaf, "Fraude op hogeschool simpel", 2 februari 2011.

60 Zie ook de antwoorden van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op Kamervragen van de heer Van der Ham hieromtrent (Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, Aanhangsel, 1599).

zijn ook grotendeels dezelfde: er vindt (nog) geen of geen eenduidige registratie plaats van fraudezaken en al helemaal niet van identiteitsfraude (IND, RDW, Belastingdienst, UWV en SVB). Bij de meeste van deze organisaties heeft men tegelijkertijd wel het vermoeden dat identiteitsfraude voorkomt en dat het aantal gevallen eerder toeneemt dan afneemt. Sommige van de genoemde organisaties zijn van plan om in de nabije toekomst een registratie van gevallen van identiteitsfraude bij te gaan houden.

Het KLPD, de regionale politiekorpsen en de KMar en hun expertisecentrum op het gebied van identiteitsfraude, het ECID, kampen met het probleem dat er heel veel informatie in hun systemen te vinden moet zijn over gevallen van identiteitsfraude en de schade die deze gevallen teweeg hebben gebracht, maar dat de informatie uit deze systemen buitengewoon lastig te ontsluiten is: identiteitsfraude is geen kenmerk waarop gezocht kan worden en de kenmerken waarop wel gezocht kan worden geven een veelvoud van zaken waaruit het kleinere aantal zaken waarin identiteitsfraude een rol speelt bijna handmatig moet worden gefilterd.

De IND heeft wel een schatting gemaakt van het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar gedaan over de jaren 2007 tot en met 2010. Vanaf 2007 veronderstelt de IND een lichte stijging in het aantal gevallen identiteitsfraude. De IND heeft geen schatting gemaakt van de schade door identiteitsfraude. Dat identiteits- en documentfraude een serieus probleem is binnen de vreemdelingenketen wordt onderkend door alle uitvoeringsinstanties die zijn bevestigd voor een onderzoek door de ACVZ. Ook dit rapport levert slechts *indicaties* van identiteitsfraude in de vreemdelingenketen. Omdat niet bekend is hoeveel zaken niet worden ontdekt, maar vooral doordat incidenten met betrekking tot identiteitsfraude niet of gebrekkig worden

geregistreerd, blijft de omvang en bijbehorende schade van het probleem onbekend.

Slechts enkele organisaties kunnen wel concrete getallen presenteren: de SIOD en enkele gemeenten (en de NVvB). Uit deze cijfers kunnen echter geen conclusies worden getrokken over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector. Hooguit kan uit deze gegevens worden afgeleid dat het om een beperkt aantal gevallen per jaar gaat.

zijn ook grotendeels dezelfde: er vindt (nog) geen of geen eenduidige registratie plaats van fraudezaken en al helemaal niet van identiteitsfraude (IND, RDW, Belastingdienst, UWV en SVB). Bij de meeste van deze organisaties heeft men tegelijkertijd wel het vermoeden dat identiteitsfraude voorkomt en dat het aantal gevallen eerder toeneemt dan afneemt. Sommige van de genoemde organisaties zijn van plan om in de nabije toekomst een registratie van gevallen van identiteitsfraude bij te gaan houden.

Het KLPD, de regionale politiekorpsen en de KMar en hun expertisecentrum op het gebied van identiteitsfraude, het ECID, kampen met het probleem dat er heel veel informatie in hun systemen te vinden moet zijn over gevallen van identiteitsfraude en de schade die deze gevallen teweeg hebben gebracht, maar dat de informatie uit deze systemen buitengewoon lastig te ontsluiten is: identiteitsfraude is geen kenmerk waarop gezocht kan worden en de kenmerken waarop wel gezocht kan worden geven een veelvoud van zaken waaruit het kleinere aantal zaken waarin identiteitsfraude een rol speelt bijna handmatig moet worden gefilterd.

De IND heeft wel een schatting gemaakt van het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar gedaan over de jaren 2007 tot en met 2010. Vanaf 2007 veronderstelt de IND een lichte stijging in het aantal gevallen identiteitsfraude. De IND heeft geen schatting gemaakt van de schade door identiteitsfraude. Dat identiteits- en documentfraude een serieus probleem is binnen de vreemdelingenketen wordt onderkend door alle uitvoeringsinstanties die zijn bevestigd voor een onderzoek door de ACVZ. Ook dit rapport levert slechts *indicaties* van identiteitsfraude in de vreemdelingenketen. Omdat niet bekend is hoeveel zaken niet worden ontdekt, maar vooral doordat incidenten met betrekking tot identiteitsfraude niet of gebrekkig worden

geregistreerd, blijft de omvang en bijbehorende schade van het probleem onbekend.

Slechts enkele organisaties kunnen wel concrete getallen presenteren: de SIOD en enkele gemeenten (en de NVvB). Uit deze cijfers kunnen echter geen conclusies worden getrokken over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector. Hooguit kan uit deze gegevens worden afgeleid dat het om een beperkt aantal gevallen per jaar gaat.

zijn ook grotendeels dezelfde: er vindt (nog) geen of geen eenduidige registratie plaats van fraudezaken en al helemaal niet van identiteitsfraude (IND, RDW, Belastingdienst, UWV en SVB). Bij de meeste van deze organisaties heeft men tegelijkertijd wel het vermoeden dat identiteitsfraude voorkomt en dat het aantal gevallen eerder toeneemt dan afneemt. Sommige van de genoemde organisaties zijn van plan om in de nabije toekomst een registratie van gevallen van identiteitsfraude bij te gaan houden.

Het KLPD, de regionale politiekorpsen en de KMar en hun expertisecentrum op het gebied van identiteitsfraude, het ECID, kampen met het probleem dat er heel veel informatie in hun systemen te vinden moet zijn over gevallen van identiteitsfraude en de schade die deze gevallen teweeg hebben gebracht, maar dat de informatie uit deze systemen buitengewoon lastig te ontsluiten is: identiteitsfraude is geen kenmerk waarop gezocht kan worden en de kenmerken waarop wel gezocht kan worden geven een veelvoud van zaken waaruit het kleinere aantal zaken waarin identiteitsfraude een rol speelt bijna handmatig moet worden gefilterd.

De IND heeft wel een schatting gemaakt van het aantal gevallen identiteitsfraude per jaar gedaan over de jaren 2007 tot en met 2010. Vanaf 2007 veronderstelt de IND een lichte stijging in het aantal gevallen identiteitsfraude. De IND heeft geen schatting gemaakt van de schade door identiteitsfraude. Dat identiteits- en documentfraude een serieus probleem is binnen de vreemdelingenketen wordt onderkend door alle uitvoeringsinstanties die zijn bevestigd voor een onderzoek door de ACVZ. Ook dit rapport levert slechts *indicaties* van identiteitsfraude in de vreemdelingenketen. Omdat niet bekend is hoeveel zaken niet worden ontdekt, maar vooral doordat incidenten met betrekking tot identiteitsfraude niet of gebrekkig worden

geregistreerd, blijft de omvang en bijbehorende schade van het probleem onbekend.

Slechts enkele organisaties kunnen wel concrete getallen presenteren: de SIOD en enkele gemeenten (en de NVvB). Uit deze cijfers kunnen echter geen conclusies worden getrokken over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector. Hooguit kan uit deze gegevens worden afgeleid dat het om een beperkt aantal gevallen per jaar gaat.

6 Omvang identiteitsfraude onder burgers

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek naar de omvang en schade van identiteitsfraude onder burgers, en de wijze waarop deze fraude plaatsvindt, gepresenteerd. De conclusies zijn ontleend aan een analyse van de meldingen van identiteitsfraude door burgers bij het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI), een internetpoll en een uitgebreide internetenquête, alle drie speciaal voor dit onderzoek uitgevoerd. Deze analyses zijn vergeleken met een recente enquête onder burgers over de mate waarin burgers zich bewust zijn van de risico's van identiteitsfraude en met resultaten van vergelijkbare onderzoeken in het buitenland.

6.1. Indicaties uit eerder onderzoek

In uitzendingen van NOVA en Zembla werden eind 2008 uitspraken gedaan over de omvang van identiteitsfraude per jaar onder burgers in Nederland. Volgens Nova⁶¹ zouden dit er circa 128.000 per jaar zijn. Zembla⁶² gaf aan dat dit aantal op circa 100.000 per jaar zou liggen.

Op de vraag 'Bent u wel eens slachtoffer geweest van ID-fraude?' in de burgerenquête in het onderzoek van Wong in juni 2010⁶³ gaf 5,5% van de respondenten aan wel eens slachtoffer van identiteitsfraude geweest te zijn. Op een bevolking van 16,7 miljoen inwoners zouden 92.000 burgers slachtoffers zijn van identiteitsfraude.

In het VARA-programma 'De Ombudsman' in oktober 2010⁶⁴ bepleit Prins, Hoogleraar Recht en Informatisering aan de Universiteit

van Tilburg voor expliciete strafbaarstelling van identiteitsfraude:

“We weten het van Nederland niet exact, maar we weten dat in de VS 2 miljoen mensen per jaar slachtoffer worden van identiteitsfraude. Als je dat doorrekent naar Nederland, dan zou dat betekenen dat we hier ieder jaar 160.000 mensen hebben die slachtoffer worden van enige vorm van identiteitsfraude. Dan hebben we het over allerlei vormen van fraude: online bankieren, skimmen, mensen die – zoals in dit geval – een strafdossier opbouwen op iemands anders naam of fraude in de zorg, dus mensen die in een ziekenhuis zorg krijgen op iemands anders naam.”

6.2. Meldingen van burgers bij het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten

Beschrijving Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI)

Het CMI is een initiatief van de Nederlandse overheid. Het meldpunt geeft voorlichting over (de aanpak van) identiteitsfraude en over het voorkomen ervan. Het CMI vervult naast haar rol als meldpunt voor identiteitsfraude ook een rol als meldpunt voor fouten in Overheidsregistraties. Naast het geven van advies, begeleidt het CMI slachtoffers in het proces om de gevolgen van identiteitsfraude ongedaan te maken. Indien er bijvoorbeeld iets fout in de systemen over een burger staat geregistreerd en de burger daaruit volgend tegen bureaucratische muren

61 NOVA, 25/10/2008. Het is onduidelijk waar deze schatting op is gebaseerd.

62 Zembla, "We weten alles van u", 9/11/2008. Het is onduidelijk waar deze schatting op is gebaseerd.

63 Ching Wai Wong, Identiteitsfraude in Nederland. Een onderzoek naar de kennis, houding en het gedrag van burgers ten aanzien van de voorkoming van identiteitsfraude, Juni 2010. Voor zijn master criminologie heeft Wong een scriptie geschreven onder de titel *Identiteitsfraude in Nederland*. Dit heeft hij verricht in opdracht van het programma VIPS van het ministerie van BZK.

64 http://ombudsman.vara.nl/Fragment-detail.8315.0.html?&tx_tnews%5Btt_news%5D=33923&cHash=9c5aa06e4d6fcc8ee68e296e88d7d542

aanloopt vervult het CMI een bemiddelende rol tussen burger en overheidsinstanties.

Versijningsvormen van identiteitsfraude bij het CMI

De gegevens van de meldingen van het CMI tussen 1 maart 2010 en 1 maart 2011 geven een beeld van het aantal burgers dat zich het afgelopen jaar bij het meldpunt heeft gemeld en de verschillende vormen van identiteitsfraude waarmee zij werden geconfronteerd. Aan de hand van een aantal kenmerken (zie bijlage B), waaronder slachtofferkenmerken, het financiële schadebedrag en of er al dan niet aangifte van de identiteitsfraude is gedaan, zijn de meldingen van het CMI geanalyseerd.

Omvang en schade

Het geanalyseerde databestand van het CMI telt in de periode 1 maart 2010 tot 1 maart 2011 260 concrete meldingen van identiteitsfraude.⁶⁵ Uit de analyse blijkt dat in de meeste gevallen van identiteitsfraude die worden gemeld door burgers, hun identiteit is gebruikt om fraude te plegen bij banken, telecombedrijven, webwinkels en energiebedrijven. De CMI-meldingen betreffen zowel particuliere (burger) als private en publieke meldingen, het merendeel betreft meldingen door burgers, ongeveer 75%.

Van burgers meldt circa de helft (53%) dat er financiële schade is geleden, de overige melders zeggen geen financiële schade te hebben geleden. Wanneer burgers aangeven financiële schade te hebben geleden vanwege de gemelde identiteitsfraude, varieert de hoogte van het schadebedrag van enkele tientjes tot €150.000. Het gemiddelde

schadebedrag van burgers die zich als slachtoffer melden bij het CMI bedraagt circa €8.800.

Het is onduidelijk of slachtoffers schadeloos worden gesteld, deze gegevens zijn vaak niet bekend bij het CMI. Ook is onduidelijk welke methode om identiteitsfraude te plegen is toegepast. Een groot deel van de slachtoffers heeft aangifte gedaan bij de politie: circa 66%.

Concluderende opmerkingen betreffende CMI-meldingen

Uit de CMI-meldingen blijkt dat banken, telecombedrijven, webwinkels en energiebedrijven de voornaamste sectoren zijn waar met de identiteit van melders fraude wordt gepleegd. Bevindingen van het CMI onderstrepen dat niet alle gevallen van identiteitsfraude financiële gevolgen hebben voor het slachtoffer. Indien er echter wel financiële schade wordt geleden (in circa de helft van de gevallen) als gevolg van identiteitsfraude dan is de omvang van de schade aanzienlijk: gemiddeld €8.800.

6.3. Internetpoll

Om de omvang en schade door identiteitsfraude onder burgers te onderzoeken is door middel van een internetpoll in maart 2011 allereerst onderzoek gedaan naar een indicatie van de omvang van identiteitsfraude onder burgers in Nederland.

65 Tussen oktober 2008 en maart 2010 is een proef met een Centraal Meldpunt Identiteitsfraude (CMI) gehouden. In deze proef zijn 440 meldingen van identiteitsfraude ontvangen, waarvan 344 van burgers. In 53 gevallen hebben burgers ook financiële schade gemeld, maar niet duidelijk is of in de overige gevallen géén sprake was financiële schade. Het gemiddelde schade bedrag van deze 53 gevallen bedroeg €12.347,31, met twee uitschieters van respectievelijk €150.000,00 en €350.300,00. Zonder deze 2 uitschieters bedraagt het gemiddelde schadebedrag €2.537,50. Omdat teveel gegevens omtrent de meldingen van identiteitsfraude door burgers tijdens de proef met een CMI ontbreken en een onbekend deel van de openstaande meldingen vanuit de proef is overgedragen naar het definitieve CMI, zijn de gegevens uit de proefperiode niet meegenomen in de analyse.

De internetpoll bestond uit vier vragen (zie bijlage C), waarvan de belangrijkste luidde: “Bent u wel eens slachtoffer geweest van één van de volgende vormen van identiteitsfraude?”

- **Financiële identiteitsfraude:** skimmen van uw pinpas, automatische incasso's op naam, diefstal van creditcard gegevens.
- **Criminele identiteitsfraude:** bedoeld om de eigen identiteit te verhullen wanneer men wordt aangehouden of vervolgd.
- **Medische identiteitsfraude:** bedoeld om medische hulp te verkrijgen.
- **Identiteitsfraude op het web:** iemand heeft uw identiteitsgegevens gebruikt om op het internet producten aan te schaffen of te publiceren.
- Geen van bovenstaande, ik ben er nog nooit mee in aanraking gekomen.

De poll is gehouden onder circa 1.000 mensen. De uitkomst van de burgerpoll was dat tussen de 6% en 10% van Nederlandse bevolking slachtoffer is (geweest) van identiteitsfraude. In bijna 60% van de gevallen betrof dit financiële identiteitsfraude.

Deze uitkomst was naar verwachting: geen hogere dan wel lagere uitkomst ten aanzien van slachtofferschap van identiteitsfraude in vergelijking met de indicatie uit de enquête ‘Identiteitsfraude in Nederland’ van Wong.⁶⁶ De poll liet ook zien dat een enquête via internet over dit onderwerp mogelijk is (c.q. de vragen werden begrepen en leverden geen ‘valse’/foute antwoorden op).

Echter, de poll was niet nationaal representatief en diende slechts als indicatie van de omvang van identiteitsfraude. Het was dus niet mogelijk om de informatie te extrapoleren naar de Nederlandse bevolking en daarmee uitspraken te doen ten aanzien

van de omvang en (maatschappelijke) schade van identiteitsfraude onder burgers.

Derhalve is, na afstemming met het ministerie van BZK, er voor gekozen om door middel van een uitgebreide internetenquête onder burgers een betrouwbaarder beeld te creëren van de omvang van identiteitsfraude en schade onder burgers. Hiervoor zijn twee vragenlijsten opgesteld, zie daarvoor de bijlagen D en E. De inhoud van deze vragenlijsten wordt besproken in de volgende paragrafen.

6.4. Uitgebreide internetenquête

6.4.1. Steekproefopzet van de uitgebreide internetenquête

Een belangrijke voorwaarde bij kwantitatief onderzoek is dat er uitspraken worden gedaan die een representatief beeld geven van de werkelijkheid. Omdat het niet haalbaar is om iedereen die in de doelgroep zit te ondervragen, wordt er gebruik gemaakt van een steekproef. Zodoende is door middel van een internetenquête getracht een betrouwbaar beeld te creëren van omvang van identiteitsfraude onder burgers en schade. Hiervoor is een vragenlijst opgesteld (zie bijlagen D en E).

Er is een gestructureerde enquête gehanteerd met een lijst met ‘vaststaande’ vragen, die voor iedere respondent hetzelfde is. Sommige vragen hebben een aantal voorgecodeerde antwoordcategorieën, op andere vragen kan de respondent zelf een vrij antwoord geven. Dit type enquête is gebruikelijk voor kwantitatieve analyses. De enquête is specifiek gericht op het type identiteitsfraude, de wijze waarop identiteitsfraude is gepleegd, de (financiële) schade van identiteitsfraude en de afhandeling van de identiteitsfraude.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een aselecte steekproef, waarbij alle leden van de doelgroep evenveel kans hebben om in de steekproef te worden opgenomen. Deze respondenten zijn aangeleverd door een extern onderzoeksbureau. Om een nationaal representatief beeld te creëren is er gebruik gemaakt van quota's voor geslacht, opleiding en provincie.

Figuur 2 toont de procentuele waarden voor opleiding, geslacht en provincie op nationaal niveau, steekproef niveau en de slachtoffers van identiteitsfraude van de steekproef groep. De figuur laat zien dat er sprake is van over-representativiteit van hoger opgeleiden binnen de steekproef, echter dit wordt als marginaal beschouwd. De figuur laat ook zien dat slachtofferschap van identiteitsfraude blijkt niet afhankelijk is van opleiding, geslacht of provincie, hoewel mannen en inwoners van Noord-Holland relatief vaker

ervaring hebben met identiteitsfraude dan andere groepen.

6.4.2. Omvang, betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van de steekproef voor de uitgebreide internetenquête

De steekproef bestaat uit 5.000 respondenten waarvan 280 respondenten ooit slachtoffer is geweest van identiteitsfraude, het percentage slachtoffers ligt hiermee rond de 5,6% procent. Gegeven deze uitkomsten kan aan de hand van de volgende formule de nauwkeurigheid van de steekproef worden berekend:

Nauwkeurigheidsmarge =

De nauwkeurigheidsmarge betekent dat bij

$$z \times \sqrt{\frac{p \times (1-p)}{n}} \times \sqrt{\frac{N-n}{N-1}} = 1,96 \times \sqrt{\frac{0,056 \times (1-0,056)}{280}} \times \sqrt{\frac{5000-280}{5000-1}} = 0,026$$

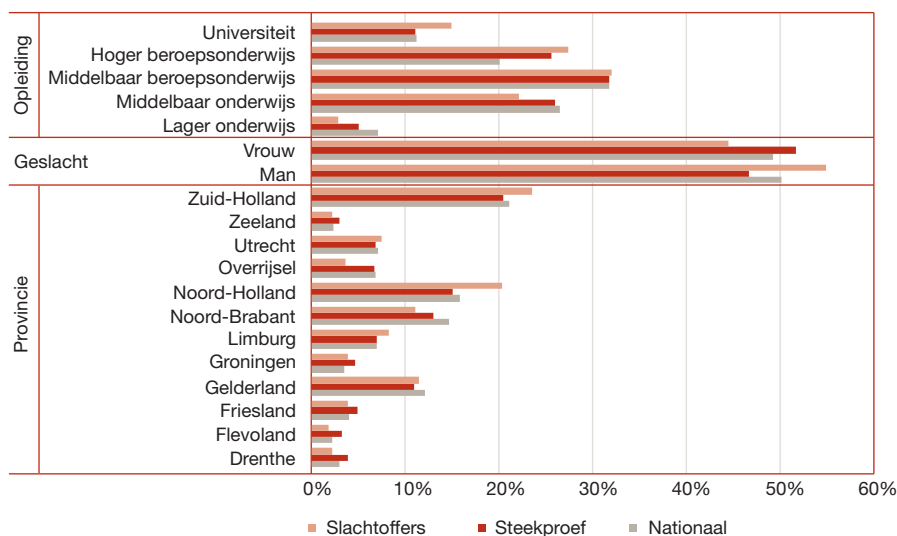
een percentageschatting uit de steekproef rekening moet worden houden met een onnauwkeurigheid van maximaal 2,6% met 95% betrouwbaarheid.

6.4.3. Omvang van identiteitsfraude onder burgers en schade tussen 2007 en mei 2011

Uit de enquête blijkt dat circa 5,6% van de Nederlandse bevolking⁶⁷ slachtoffer is van identiteitsfraude (gegeven de nauwkeurigheidsmarge betekent dit tussen de 2,98% en 8,22%). Uit de enquêteresultaten blijkt dat verder dat ongeveer 60% van deze groep financiële schade ondervindt als gevolg van de identiteitsfraude. Dit betekent dat tussen de 1,79% en 4,93% van de Nederlandse bevolking is getroffen door identiteitsfraude én als gevolg daarvan financiële schade heeft geleden.

Uit de respons op de enquête komt naar voren dat veruit de meeste slachtoffers van

Figuur 2. Representativiteit enquête versus Nederland

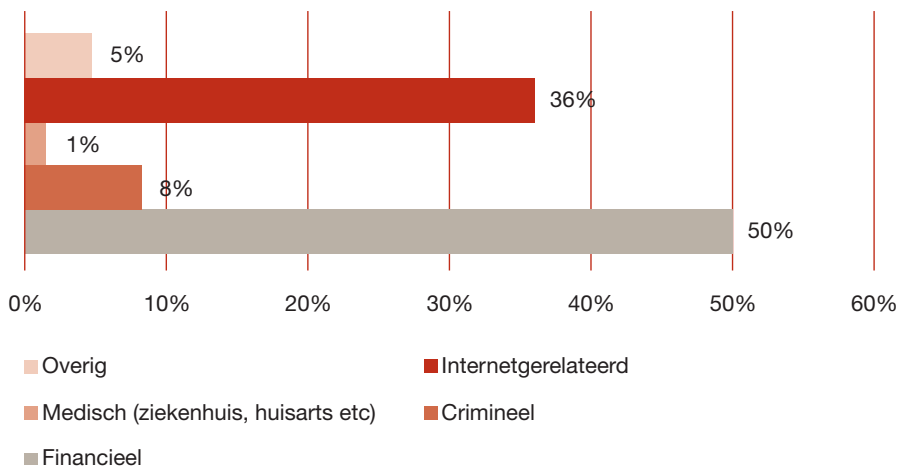


67 Voor Nederlandse bevolking wordt de definitie van het CBS gehanteerd: de inwoners van Nederland. Voor cijfers en specificaties: zie <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/cijfers/default.htm>.

identiteitsfraude (50%) getroffen zijn door een vorm van financiële identiteitsfraude: bijvoorbeeld skimmen van hun pinpas, automatische incasso's op naam, diefstal van creditcardgegevens, aankoop van spullen op hun naam, huren van voertuigen of spullen met gebruik van (een kopie van) hun paspoort of rijbewijs.

Een andere vorm van identiteitsfraude waarvan veel respondenten zeggen slachtoffers te zijn is internetgerelateerde identiteitsfraude (36%): bijvoorbeeld misbruik van hun persoonsgegevens om op het internet producten aan te schaffen, gebruik van hun identiteit om een website of e-mailadres aan te vragen, publicatie van een bericht op een site onder hun naam zonder toestemming.

Figuur 3. Vormen van identiteitsfraude

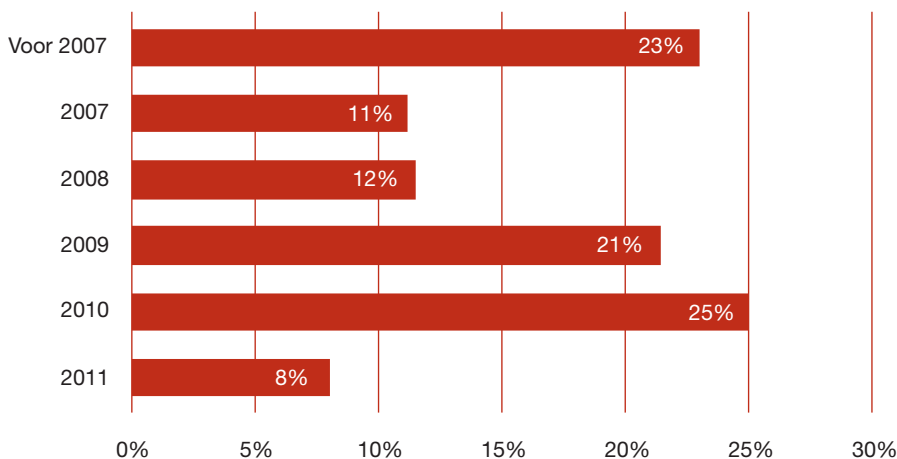


Veel minder respondenten geven aan slachtoffer te zijn (geweest) van andere vormen van identiteitsfraude, zoals criminele identiteitsfraude (bedoeld om de identiteit van een plegger van een strafbaar feit te verhullen, bijvoorbeeld gebruik van de identiteit van de respondent bij een aanhouding of bij een rechtszaak, 8%) of gebruik van hun naam en BSN bij een huisarts of ziekenhuis om medische hulp te krijgen (1%).

Circa 12% van de respondenten geeft aan meer dan eens slachtoffer te zijn geweest van identiteitsfraude.

In de enquête is gevraagd aan te geven in welk jaar de identiteitsfraude plaatsvond. Er lijkt sprake van een toename van het aantal fraudegevallen sinds 2007.

Figuur 4. Aantal fraudegevallen per jaar



Zo'n 60% van de respondenten geeft aan schade te hebben geleden van de identiteitsfraude die ze is overkomen, variërend €10 tot €50.000. Figuur 5 toont de gegroepeerde verdeling van het financiële schade (€0-100, €100-500 enzovoorts) over de categorieën identiteitsfraude. Slachtoffers van medische identiteitsfraude melden geen financiële schade.

Ongeveer 40% van de respondenten geeft aan geen (financiële) schade te hebben geleden van de identiteitsfraude.

6.4.4. Geschatte schade door identiteitsfraude onder burgers voor 2011 op basis van de enquêteresultaten

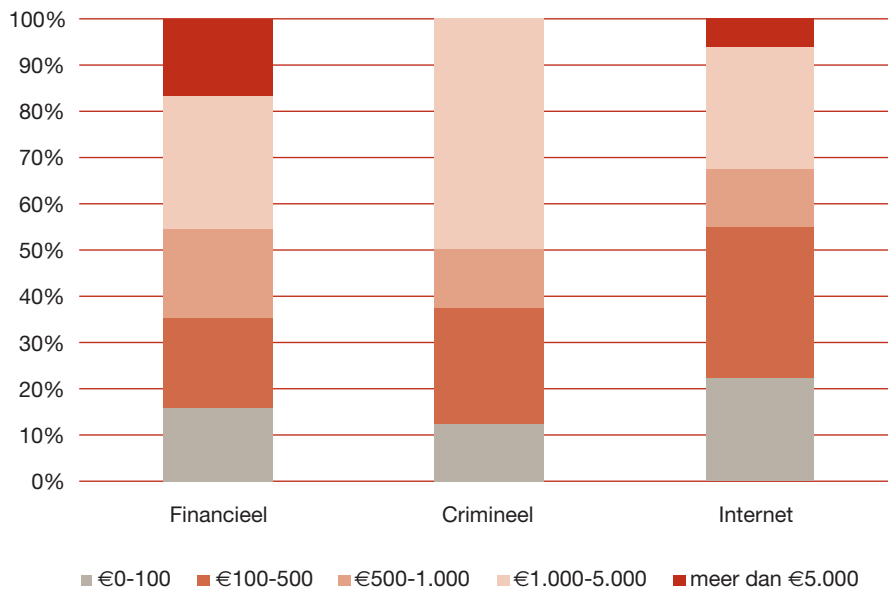
Onder een aantal veronderstellingen kan een schadebedrag als gevolg van identiteitsfraude onder burgers worden geschat voor 2011, namelijk:

1. indien veronderstelt mag worden dat tussen de 1,79% en 4,93% van de Nederlandse bevolking potentieel slachtoffer zal worden van identiteitsfraude met financiële schade als gevolg;
2. indien het percentage incidenten gelijk blijft aan 2010 en zodoende 25% van de bovengenoemde groep inderdaad getroffen wordt door identiteitsfraude, dan zal het verwachte aantal slachtoffers tussen de circa 73.000 en 203.000 mensen liggen en de verwachte schade gedragen door burgers tussen de circa €0,20 en €0,57 miljard bedragen.

6.4.5. Vergelijking van de uitkomsten van de internetenquête met het Verenigd Koninkrijk

In het Verenigd Koninkrijk is gebruik gemaakt van resultaten uit de Verenigde Staten. In de Verenigde Staten heeft Synovate in opdracht van de Federal Trade Commission onderzoek gedaan voor het Identity Theft Survey Report (2006). Het onderzoek betreft een telefonisch enquête, waarbij een aselecte steekproef is gehanteerd en in totaal 4.917 interviews zijn afgenomen. De enquête is al eerder in 2003 uitgevoerd en is in 2005 herhaald, met enkele aanpassingen. De Identity Theft Survey schat het aantal slachtoffers van identiteitsfraude tussen de 3% en 4,6% van de bevolking met een gemiddeld schade bedrag van \$1.882. Op totaal niveau wordt de directe schade van identiteitsfraude geschat op \$13,9 miljard.

Figuur 5. Gegroepeerde verdeling financiële schade



Circa 77% van de identiteitsfraudezaken waar burgers aangaven slachtoffer te zijn tussen 2007 en mei 2011 kende een gemiddeld schadebedrag van circa €2.800. Door het kleine aantal hoge bedragen ligt dit bedrag hoog, op totaal niveau geeft namelijk meer dan de helft van de respondenten aan onder de €1.000 schade te hebben geleden. Als deze cijfers worden toegepast op de gehele Nederlandse bevolking van 16,5 miljoen inwoners betekent dit een totaal schadebedrag van tussen de €0,63 miljard en €1,75 miljard over de totale periode van 2007 tot en met 2010.

De uitkomsten van dit rapport zijn in de Annual Fraud Indicator door de National Fraud Authority (NFA) gebruikt om de omvang van identiteitsfraude in het Verenigd Koninkrijk te schatten. De NFA veronderstelt dat *“the nature and prevalence of identity fraud in the US is similar to the UK and that the average loss per US victim is indicative of the average loss amongst UK victims”* (Annual Fraud Indicator, 2011, p. 26). De NFA veronderstelt zodoende dat zowel de kans op identiteitsfraude als de omvang van de schade voor Britse burgers gelijk zal zijn aan de kans en omvang voor burgers in de Verenigde Staten. De NFA geeft geen nadere onderbouwing waarom deze kansen en financiële schade gelijk worden geacht. Op basis van de Identity Theft Survey schat de National Fraud Indicator het aantal burgers dat in aanraking komt met identiteitsfraude op 1,8 miljoen en bedraagt de schade circa £2,8 miljard, dit betreft zowel directe financiële schade door verlies als indirecte kosten. De directe financiële schade geleden door burgers wordt geschat op £1,9 miljard.

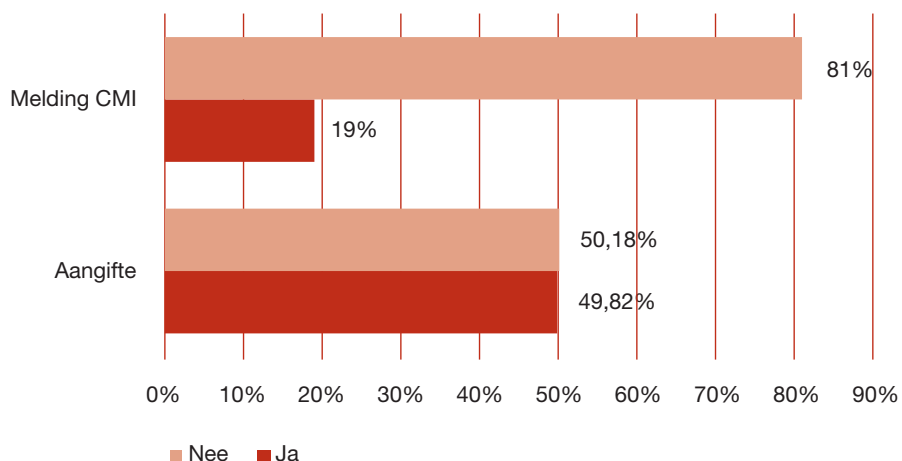
Indien er een grove vertaling wordt gemaakt van de Britse schatting naar Nederland op basis van rato van burgers (NL=16,5 mln, VK=60 mln), betekent dit een financiële schade schatting tussen de €0,52 miljard voor 2010. Dit bedrag ligt hoger dan het door PwC geschatte bedrag. Gegeven het feit dat het gemiddelde schadebedrag niet ver afwijkt zou geconcludeerd kunnen worden dat de kans op identiteitsfraude in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten groter is dan in Nederland.

6.4.6. Andere resultaten van de uitgebreide internetenquête

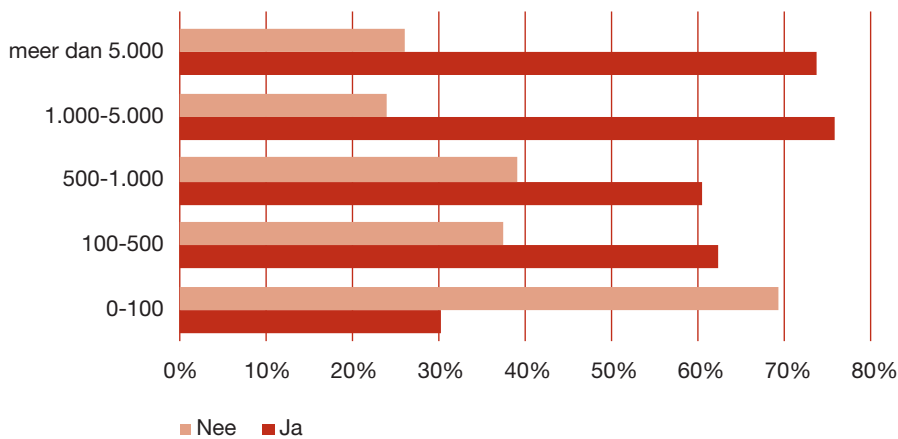
Aangifte bij politie en melding bij CMI

Het percentage slachtoffers dat aangifte bij de politie doet van identiteitsfraude is bijna even groot als de groep die geen aangifte doet. Verruit de meeste slachtoffers doen geen aangifte bij het CMI. Melding bij het CMI wordt voornamelijk gedaan door de groep die ook aangifte bij de politie heeft gedaan: circa 65% van de groep die aangifte gedaan heeft, meldt zich ook bij het CMI.

Figuur 6. Aangifte en melding identiteitsfraude



Figuur 7. Aangifte doen versus hoogte schadebedrag

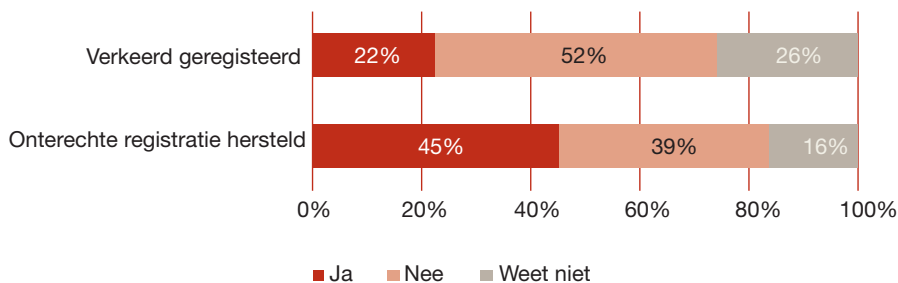


Aangifte doen bij de politie van identiteitsfraude hangt sterk samen met de hoogte van het schadebedrag. Bij schadebedragen lager dan €100 doet circa 70% geen aangifte. Bij schadebedragen tussen €100 en €1.000 doet circa 60% van de slachtoffers aangifte bij de politie, bij bedragen boven €1.000 heeft circa 75% van de slachtoffers aangifte gedaan.

Fout in registraties

Een kleine groep respondenten zegt wegens identiteitsfraude verkeerd in een registratie terechtgekomen te zijn, circa 20%. Van deze groep is van 45% de foutieve registratie inmiddels hersteld, van circa 40% niet en ongeveer 15% weet niet of de foutieve registratie inmiddels is hersteld.

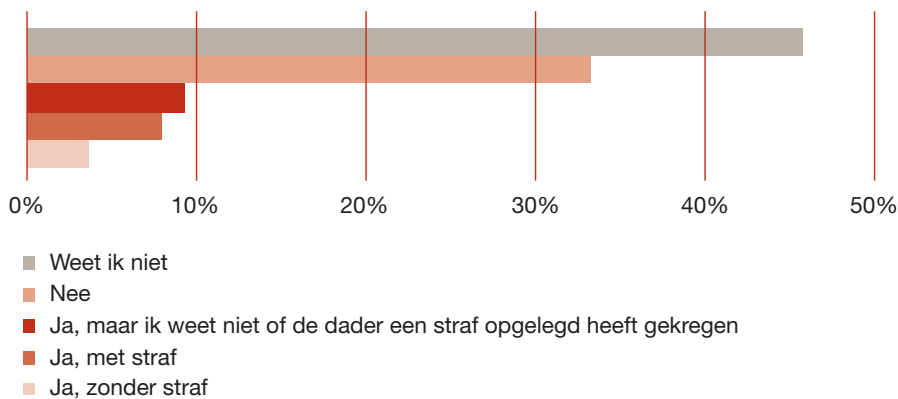
Figuur 8. Foutieve registratie



Daders

De meerderheid van de respondenten weet niet of de dader(groep) die de identiteitsfraude waarvan zij slachtoffer is geworden heeft gepleegd, is opgepakt. Een groot aandeel van de respondenten geeft aan dat de dader niet is opgepakt. Ook indien de dader wel is opgepakt weet meer dan de helft niet of de dader straf heeft gekregen. Zie figuur 9 met de verdeling van de antwoorden op de vraag: 'Is de dader van de identiteitsfraude aangehouden?'

Figuur 9. Aanhouding dader identiteitsfraude



6.4.7. Enquête over kennis van identiteitsfraude en maatregelen om identiteitsfraude tegen te gaan

Voor een tweede enquête zijn circa 1.050 respondenten a-select uitgenodigd om via internet een vragenlijst in te vullen over kennis van identiteitsfraude en door henzelf toegepaste maatregelen om identiteitsfraude tegen te gaan. De resultaten van deze enquête zijn eveneens nationaal representatief.

Het merendeel (88%) van de ondervraagden heeft van identiteitsfraude gehoord en is bekend met diverse verschijningsvormen van identiteitsfraude. Skimming is het meest bekend, circa 80% van de respondenten heeft hier van gehoord. Ook spyware/malware en phishing zijn bekende fraudemethoden. Minder bekend zijn dumpsterdiving, harvesting en social engineering.

Circa 20% van de respondent geeft aan geen instanties te kennen waarbij identiteitsfraude kan worden gemeld. De politie geniet de meeste bekendheid (80%) als instantie om een geval van identiteitsfraude te melden, gevolgd door het CMI (20%).

66% van de respondenten geeft aan wel eens ergens een kopie van paspoort of rijbewijs te hebben achtergelaten, voornamelijk voor een huurauto, (telefoon)abonnements en voor accommodatie, bijvoorbeeld een hotelkamer. Van deze groep heeft circa 81% niet gevraagd of het wettelijk was toegestaan om een kopie te maken.

Ongeveer 15% van de respondenten heeft wel eens persoonsgegevens aan onbekenden afgegeven, voor accommodatie (7%), prijzen (3%), controleren van bankrekening-nummer/pincode (3%), betaling voor gebruik van bankrekeningnummer (2%).

75% van respondenten heeft een eigen pagina op een social network, zoals Facebook of Hyves. 77% van deze groep geeft aan privé-

gegevens af te schermen voor onbekenden. De meest gedeelde gegevens betreffen naam, foto met gezicht en geboortedatum – meer dan 60% van de respondenten geeft aan deze gegevens niet af te schermen.

6.5. Concluderende opmerkingen betreffende omvang van gevallen van identiteitsfraude onder burgers en schade

Uit de CMI-meldingen blijkt dat banken, telecombedrijven, webwinkels en energiebedrijven de voornaamste sectoren zijn waar met de identiteit van melders fraude wordt gepleegd. Bevindingen van het CMI onderstrepen dat niet alle gevallen van identiteitsfraude financiële gevolgen hebben voor het slachtoffer. Deze twee bevindingen worden gestaafd door de uitgebreide internetenquête.

De analyse van het gemiddelde schadebedrag voor melders bij het CMI indien er echter wel financiële schade wordt geleden als gevolg van identiteitsfraude is fors hoger dan naar voren komt uit de uitgebreide enquête: gemiddeld €8.800 bij het CMI tegen €2.800 in de enquête. Dit verschil kan worden verklaard uit het feit dat niet altijd aangifte wordt gedaan van identiteitsfraude met financiële schade, en nog minder vaak een melding bij het CMI wordt gedaan, maar hoe hoger het schadebedrag, hoe vaker slachtoffers ook aangifte en melding doen. Dat zou betekenen dat de meldingen die het CMI ontvangt vaker een hoger schadebedrag kennen dan gemiddeld, waardoor ook het gemiddelde schadebedrag van de meldingen bij het CMI hoger ligt.

Uit de enquête blijkt dat circa 5,6% van de Nederlandse bevolking slachtoffer is van identiteitsfraude. Uit de enquêteresultaten blijkt dat ongeveer 60% van deze groep

financiële schade ondervindt als gevolg van de identiteitsfraude. Dit betekent dat tussen de 1,79% en 4,93% van de Nederlandse bevolking in aanraking is geweest met identiteitsfraude én financiële schade heeft geleden.

Zo'n 60% van de respondenten geeft aan schade te hebben geleden van de identiteitsfraude die ze is overkomen, variërend €10 tot €50.000. Ongeveer 40% van de respondenten geeft aan geen (financiële) schade te hebben geleden van de identiteitsfraude, wat in grote lijnen correspondeert met de resultaten uit de analyse van de CMI-meldingen van burgers.

Circa 77% van de identiteitsfraudezaken waar burgers aangaven slachtoffer te zijn tussen 2007 en mei 2011 kende een gemiddeld schadebedrag van circa €2.800. Door het kleine aantal hoge bedragen ligt dit bedrag hoog, op totaal niveau geeft namelijk meer dan de helft van de respondenten aan onder de €1.000 schade te hebben geleden. Als deze cijfers worden toegepast op de gehele Nederlandse bevolking van 16,5 miljoen inwoners betekent dit een totaal schadebedrag van tussen de €0,63 miljard en €1,75 miljard over de totale periode van 2007 tot en met 2010.

Het verwachte aantal slachtoffers van identiteitsfraude voor 2011 ligt ongeveer tussen de 73.000 en 203.000 mensen. Het verwachte schadebedrag dat voor deze slachtoffers met deze gevallen is gemoeid ligt tussen de €0,20 en €0,57 miljard voor 2011.

7 Algemene concluderende opmerkingen over omvang en schade van identiteitsfraude

Dit onderzoek was erop gericht om een ‘nationaal beeld van de omvang van identiteitsfraude en de maatschappelijke schade daarvan’ te geven. Met dit doel zijn binnen zowel de private als publieke sector een tiental branches onderzocht. In vrijwel alle gevallen zijn dienstverlenende organisaties onderzocht waar het gebruik van sets van identificerende gegevens centraal staat in het werkproces. Voorts is op drie manieren getracht inzicht te verkrijgen in het slachtofferschap onder burgers en de financiële schade die zij lijden.

Vooraf is onderscheid gemaakt tussen directe economische schade van identiteitsfraude (bijvoorbeeld als gevolg van onbetaalde rekeningen of onterecht verkregen gelden) en indirecte schade (zoals foute registraties en de kosten van herstel en opsporing van identiteitsfraude).

Het exact vaststellen van de omvang van identiteitsfraude is op dit moment een vrijwel onmogelijke opgave. Grootste probleem hierbij is het ontbreken van een uniforme registratie bij bedrijven en overheden van gevallen van identiteitsfraude. Vaak wordt de metafoor van een ijsberg gebruikt als gesproken wordt over de omvang van identiteitsfraude: alleen het topje – de gevonden gevallen – is zichtbaar. Deze metafoor gaat echter niet op, want bij ijsbergen is aan de hand van de top nog redelijk exact te berekenen hoeveel van de ijsberg zich onder water bevindt. Bij identiteitsfraude ligt dit niet zo eenvoudig: door gebrek aan betrouwbaar onderzoek over een langere periode en aan referentiepunten (aangiftebereidheid, pakkans bij identiteitsfraude) is aan de hand van het aantal vastgestelde gevallen van identiteitsfraude en de vastgestelde schade geen houdbare uitspraak te doen over de totale omvang van fraude of de schade hiervan.

Dit onderzoek toont aan dat er weinig zicht is in de private sector op de omvang en schade van identiteitsfraude. Dit beperkte inzicht heeft deels te maken met het feit dat identiteitsfraude niet door alle partijen als een aparte categorie ‘fraude’ wordt onderkend en als het al apart wordt gedefinieerd dan wordt het niet door alle partijen op dezelfde wijze afgebakend. Een ander probleem binnen de private sector is dat registratie van (identiteits-) fraude in het geheel niet of nauwelijks plaatsvindt. Wat resteert zijn slechts schattingen op basis waarvan geen betrouwbare uitspraken over omvang en schade van identiteitsfraude kunnen worden gedaan.

Ook in de publieke sector hebben de meeste organisaties niet of nauwelijks zicht op de omvang van identiteitsfraude en de schade die daardoor optreedt. De oorzaken hiervoor zijn ook grotendeels dezelfde: er vindt (nog) geen of geen eenduidige registratie plaats van fraudezaken en al helemaal niet van identiteitsfraude (IND, RDW, Belastingdienst, UWV en SVB). Bij de meeste van deze organisaties heeft men tegelijkertijd wel het vermoeden dat identiteitsfraude voorkomt en dat het aantal gevallen eerder toeneemt dan afneemt. Sommige van de genoemde organisaties zijn van plan om in de nabije toekomst een registratie van gevallen van identiteitsfraude bij te gaan houden. Het KLPD, de regionale politiekorpsen en de KMar en het expertisecentrum op het gebied van identiteitsfraude, het ECID, kampen met het probleem dat er heel veel informatie in hun systemen te vinden moet zijn over gevallen van identiteitsfraude en de schade die deze gevallen teweeg hebben gebracht, maar dat de informatie uit deze systemen buitengewoon lastig te ontsluiten is: identiteitsfraude is geen kenmerk waarop gezocht kan worden en de kenmerken waarop wel gezocht kan worden geven een veelvoud van zaken waaruit het kleinere aantal zaken waarin identiteitsfraude een rol speelt bijna

handmatig moet worden gefilterd. Slechts enkele organisaties kunnen wel concrete getallen presenteren: de SIOD en enkele gemeenten (en de NVVB). Uit deze cijfers kunnen echter geen conclusies worden getrokken over de totale omvang en schade van identiteitsfraude in de publieke sector. Hooguit kan uit deze gegevens worden afgeleid dat het om een beperkt aantal gevallen per jaar gaat.

Uit de uitgebreide en representatieve internetenquête blijkt dat circa 5,6% van de Nederlandse bevolking slachtoffer is van identiteitsfraude. De enquêteresultaten geven aan dat ongeveer 60% van deze groep financiële schade ondervindt als gevolg van de identiteitsfraude. Dit betekent dat tussen de 3,08% en 3,64% van de Nederlandse bevolking in aanraking is geweest met identiteitsfraude én financiële schade heeft geleden. Zo'n 60% van de respondenten geeft aan schade te hebben geleden van de identiteitsfraude die ze is overkomen, variërend €10 tot €50.000. Als deze cijfers worden toegepast op de gehele Nederlandse bevolking van 16,5 miljoen inwoners betekent dit een totaal schadebedrag van tussen de €1,09 miljard en €1,29 miljard voor de periode van 2007 tot 2011. Het verwachte aantal slachtoffers van identiteitsfraude voor 2011 ligt ongeveer tussen de 127.000 en 150.000 mensen. Het verwachte schadebedrag dat met deze gevallen is gemoeid ligt tussen de €0,35 en €0,42 miljard voor 2011.

8 *Management summary*

Purpose of the study

Attention for, and information on, the impact of identity fraud on individual victims stands in some contrast with the attention for, and available information on, the scale of identity fraud and its impact on society. To date, there has been no reliable overview of the number of victims of identity fraud and the resulting losses suffered by individuals, businesses and the government.

A greater understanding of the scale of identity fraud in the Netherlands and the resulting losses is important, not least to allow a motivated assessment of the priority we should assign to fighting and preventing this phenomenon. This information – in particular data on any increase in identity fraud and resulting losses – also helps in assessing the relationship between increasing use of the Internet and electronic services in the public and private sectors, and identity fraud. In light of this, the Dutch House of Representatives has asked for information on the number of cases of identity fraud and the growth in this number attributable to electronic services.

The purpose of this study is *to offer a national overview of the scale of identity fraud, focusing on quantitative information on the scale of identity fraud, in both physical and digital environments, and the resulting losses in society* in the period 2007-2010.

The study therefore has a particular focus on two aspects:

- A quantitative determination of the scale of identity fraud in the Netherlands (*how often does identity fraud occur?*);
- A quantitative determination of the loss to society caused as a result (*how much does identity fraud cost its victims?*).

The scale was studied by trying to establish the number of cases of identity fraud between 2007 and 2010, by examining reports and records, and by assessing the number of victims. A subdivision was made between loss suffered from identity fraud in the public sector, loss from identity fraud in the private sector, and loss from identity fraud suffered by individuals.

In assessing the loss to society, only the direct short-term damage was considered. Indirect losses, such as investments in security, the cost of reporting fraud or psychological symptoms as a result of fraud, were not taken into account.

An important subsidiary aim of the study was to determine whether sufficient data is available to establish the scale of identity fraud and the damage it causes and, if not, to indicate what the underlying causes might be.

Definition of identity fraud

For the purposes of this study, we followed the definition of identity fraud as used by the Dutch Ministry of the Interior and Kingdom Relations (BZK) and the Central Bureau for Identity Fraud (CMI), which was formulated by De Vries et al. as follows:

“Identity fraud is obtaining, taking, possessing or creating false means of identification intentionally (and) (unlawfully or without permission) and to commit with them unlawful behaviour or: to have the intention to commit unlawful behaviour.”

Identity fraud is always committed using false means of identification. It therefore involves more than simply ‘assuming’ a false identity (“claiming to be someone else”). Means of identification include, for instance, a driving licence, credit card, or social security number

– any set of identifying details that are accepted as proof of identity. Identification papers are numerous, and identity fraud consequently comes in many and varied manifestations.

There is no mention of identity fraud as such in the Dutch Criminal Code. Assuming a false identity is not itself illegal, but using a false identity to commit an illegal act is. Examples include forgery of documents, providing false information or money laundering while acting under an assumed identity. Because of this, identity fraud is not a formal label that many agencies (such as the police) use when recording cases of fraud or other incidents. Furthermore, a number of organisations, particularly within government circles, have stated that identity fraud is only recorded following a judgment (which will always be given on grounds other than identity fraud, which is itself not illegal in its own right); until that point, there is only a suspicion of fraud.

The definition used by the Ministry of the Interior and Kingdom Relations (BZK) and CMI is not widely known. Organisations and individuals therefore have their own interpretation of the concept of identity fraud. For organisations, this means they may sometimes record more and sometimes record fewer incidents that actually correspond with the Ministry's or CMI's definition of identity fraud. For individuals, this means that they sometimes claim to have fallen victim to fraud that cannot formally be called identity fraud, and vice versa. The fact that identity fraud is not illegal in its own right, as well as the fact that there is no generally accepted unambiguous definition makes it difficult to establish the scale of identity fraud and the resulting losses.

Research design

The information on identity fraud was gathered from government bodies and businesses by studying public sources and by surveying a select group of businesses and government organisations. When selecting respondents, an effort was made – within the bounds of available time and resources – to put together a group of government bodies, businesses and, where possible, their umbrella organisations, which together would constitute a representative picture of the scale of identity fraud in their sector of industry and the resulting losses.

The choice of industries in the private sector was made on the basis of empirical data from CMI and the outcome of the study of public sources. The selection of businesses within those sectors of industry was made so as to be representative for the industry. Existing contacts of CMI and of PwC were also consulted.

The second part of the study involved our own investigation into the scale of the number of victims of identity fraud among individuals in the Netherlands, and the financial losses they have suffered as a result. This investigation was conducted by analysing incident reports to CMI by individuals, as well as through an extensive online survey of individuals.

It would be an impossible task to precisely ascertain the scale of identity fraud. The iceberg metaphor is often used in connection to the scale of identity fraud: only the tip – the known cases – is visible. However, this metaphor does not quite hold true because it is possible to work out fairly accurately how much of the iceberg is below the surface by measuring the tip. It is not that simple with identity fraud: a lack of reliable research over a sustained period and a lack of reference points (willingness to report identity fraud and the chance of being caught) mean that it

is difficult to make any watertight statement on the total scale of fraud or the losses incurred based on the established cases of identity fraud and the established losses.

In addition to this, we can often distinguish two types of victims in cases of identity fraud: the person whose identity has been abused, and the person or organisation that suffers a loss as a result of the abused identity. This can lead to duplication in the number of identity fraud *cases*, although not in the number of identity fraud *victims*: one case of identity fraud often has two victims, yet in many records this distinction in type is not made. But if both categories of victim do not consistently report or record the identity fraud and their loss suffered, only part of the picture of the total number of victims and the resulting loss emerges.

All of this means that a national picture of the scale of identity fraud and the resulting impact on society – in keeping with the objective of the study – can in the current situation never produce anything more than an *educated guess*. All outcomes of this study should therefore be regarded in that light.

Findings in the private sector

The outcomes of the study within the private sector shows that there is little known about the scale of identity fraud in the private sector and the resulting loss. This limited insight is due in part to the fact that identity fraud is not recognised by all parties as a separate category of ‘fraud’, and even where it is, not all parties use the same definition. Another problem in the private sector is that records of identity and other types of fraud are scarce. No records of identity fraud are kept, and in many cases no record is kept of fraud in general.

What remains are estimates that provide no basis on which to make reliable assertions about the scale of identity fraud and the resulting losses. Apart from the question of definitions and record-keeping, another factor at play in the private sector is that of commercial interests: reputational damage and competitive advantage prevent parties from being transparent about the scale of fraud to which they have fallen victim, including identity fraud, and the resulting losses. This applies to the banking industry in particular in view of the responses from individual banks, which refer to the Dutch Banking Association (NVB), while the NVB itself chooses to provide no further information.

The energy industry is clearly more active in mapping out the losses it suffers as a result of identity fraud. In several branches of industry, there are initiatives or ideas to start recording fraud in general, and identity fraud in particular (examples include the *Thuiswinkel.org* trustmark scheme and the *Covenant on Combating Insurance Fraud* in the insurance sector). These initiatives or ideas indicate that, although there is no overview of the scale of identity fraud and the resulting losses within these industries, the problem is considered serious enough to warrant the gathering of more information or insight.

Findings in the public sector

Just as with most businesses in the private sector, most public sector organisations have little or no insight into the scale of identity fraud and the resulting losses. The reasons are generally the same also: there is as yet no clear registration of cases of fraud, let alone of identity fraud (Immigration & Naturalisation Service (IND), Road Transport Directorate (RDW), Tax & Customs Administration, Employee Insurance Agency (UWV) and

Social Insurance Bank (SVB)). Most of these organisations suspect that identity fraud does occur and that the number of cases is increasing rather than decreasing. Some of the organisations mentioned have plans to start recording cases of identity fraud in the near future.

The National Police Services Agency (KLPD), the police, the Royal Military Constabulary (KMar) and the Identity Fraud and Documents Expertise Centre (ECID) are struggling with the problem that there is a lot of information in their systems on cases of identity fraud as well as the losses that these have caused, but that this information is extremely difficult to extract from these systems: identity fraud is not a simple search term, and the search terms that can be used generate a mass of cases that then need to be filtered almost by hand to find the smaller number of cases involving identity fraud.

Only a few organisations are able to present statistics: the Social Intelligence and Investigation Service (SIOD) and local authorities (and NVVB, the national association of civil affairs departments). It is impossible to draw conclusions from these figures on the scale of identity fraud in the public sector and the resulting losses. At best, we can conclude from this information that the annual number of cases is small.

Scale of identity fraud among individuals and resulting loss

CMI reports show that banks, telecoms companies, online shops and energy companies are the primary types of business where identity fraud is reported. The findings of CMI emphasise that not all cases of identity fraud result in a financial loss for the victims. These two findings are backed by the extensive online survey.

The average loss suffered by those who also reported a financial loss to CMI as a result of identity fraud is higher than the average loss reported in the extensive survey: an average of €8,800 was reported to CMI compared to €2,800 in the survey. The extensive online survey makes it clear that this discrepancy could be explained by the fact that identity fraud involving a financial loss is not always reported to the police, and reported to CMI even less. At the same time, it also emerges that the greater the loss, the more inclined victims will be to report it to the police and to CMI. This could explain why the reports made to CMI often involve a larger amount than the average, so that the average loss reported to CMI is higher as well.

The extensive online survey showed that around 5.6% of the Dutch population have fallen victim to identity fraud. The outcome of the survey tells us that around 60% of this group have suffered a financial loss as a result of the identity fraud. This means that between 3.08% and 3.64% of the Dutch population have encountered identity fraud resulting in a financial loss.

Around 60% of respondents to the survey stated that they had suffered a loss from the identity fraud that happened to them, ranging from €10 to €50,000. Around 40% of respondents say that they did not suffer any financial or other loss as a result of the identity fraud, which largely corresponds to the results from the analysis of the CMI reports made by individuals.

Around 77% of the identity fraud cases that individuals claimed to have fallen victim to between 2007 and May 2011 involved an average loss of around €2,800. This figure is high because of the small number of large amounts; overall, more than half of all respondents reported a loss of less than €1,000. If these figures are extrapolated to the entire Dutch population of 16.5 million

people, it results in a total loss of between €1.09 billion and €1.29 billion for the period from 2007 to 2011.

The expected number of victims of identity fraud in 2011 is between 127,000 and 150,000 people. The expected loss involved in these cases in 2011 will be between €0.35 billion and €0.42 billion.

Bijlagen

A. Respondenten

Private sector

Sector/Instelling	Aantal	Response rate
Banken (inclusief de NVB)	7	3
BKR	1	1*
Centrum bestrijding Verzekeringsfraude	1	1
Detailhandel	1	0
Energie	5	5
Groothandel	1	1
Horeca	1	0
ICT	1	1*
Kabel	2	0
KvK	1	1
Payment Processor	1	1*
Post	1	1
Rekenkamer	2	1*
Telecom	2	1
Thuiswinkel	2	1
Vastgoed	2	2*
Verzekeraar	6	5
Financieringsondernemingen	1	1
Voertuigenbranche	2	2
Totaal	40	28 (70%)

*) respons bevatte geen cijfers of concrete informatie omtrent die zicht geeft op omvang en schade van identiteitsfraude.

Publieke sector

Instelling	Response rate
Arbeidsinspectie	0
Belastingdienst	1
CMI	1
HBO-Raad	1*
IND	1
JUSTID	0
KLPD	1
KMar	1
Logius	1*
NVvB	1
Gemeenten	3
Openbaar ministerie	1*
RDW	1
SIOD	1
SVB	1
UWV	1
Totaal	16 (89%)

*) respons bevatte geen cijfers of concrete informatie omtrent die zicht geeft op omvang en schade van identiteitsfraude.

B. Analyse CMI-meldingen

Kenmerken

Interne nummer CMI

Slachtoffer 1 (melder)

Specificatie slachtoffer 1

Financiële schade slachtoffer 1

Schadeloos gesteld J/N

Slachtoffer 2 (schade)

Specificatie slachtoffer 2

Financiële schade slachtoffer 2

Slachtoffer 3 (schade)

Specificatie slachtoffer 3

Financiële schade slachtoffer 3

Aangifte J/ N

Melding bij instantie J /N

Melding bij instantie 2 J / N

Verkrijging externe identiteit

Beschrijving misbruik externe identiteit

Dader bekend J / N

Indirecte schade

Verhaalde schade

C. Burgerpoll vragen

Vraag 1) Bent u wel eens slachtoffer geweest van één van de volgende vormen van identiteitsfraude?

1. Financiële identiteitsfraude: skimmen van uw pinpas, automatische incasso's op naam, diefstal van creditcard gegevens.
2. Criminele identiteitsfraude: bedoeld om de eigen identiteit te verhullen wanneer men wordt aangehouden of vervolgd.
3. Medische identiteitsfraude: bedoeld om medische hulp te verkrijgen.
4. Identiteitsfraude op het web: iemand heeft uw identiteitsgegevens gebruikt om op het internet producten aan te schaffen of te publiceren.
5. Geen van bovenstaande, ik ben er nog nooit mee in aanraking gekomen.

Vraag 2) Hoe is men aan uw identiteitsgegevens gekomen?

6. Via skimming; kopiëren van bankpas of creditcard.
7. Via e-mail of het internet.
8. Via dumpsterdiving; het doorzoeken van afvalcontainers, prullenbakken of andere afvalplaatsen naar persoonlijke documenten met identiteitsinformatie.
9. Posthengelen; het ontvreemden van persoonlijke gegevens uit de brievenbus.
10. Weet niet.

Vraag 3) Wat was de totale financiële schade voor u als gevolg van de identiteitsfraude (mag schatting zijn)?

1. Tussen de €0 en de €200.
2. Tussen de €200 en €500.
3. Tussen de €500 en €750.
4. Tussen de €750 en de €1.000.
5. Meer dan €1.000.

Vraag 4) Heeft u aangifte van de identiteitsfraude gedaan bij de politie?

1. Ja
2. Nee

D. Enquête – slachtoffers identiteitsfraude

Introductie

Dank voor het deelnemen aan deze enquête. De enquête zal ongeveer 10 minuten duren. Per pagina krijgt u uitleg over het onderwerp van de enquête en welke vragen u kunt verwachten.

In de media en de politiek wordt steeds vaker aandacht besteed aan identiteitsfraude. Identiteitsfraude is – vrij vertaald – het met opzet en zonder toestemming gebruikmaken van de identiteit van iemand anders (of van een valse identiteit) om daarmee een handeling uit te voeren die in strijd is met de wet en schade toebrengt aan de eigenaar van de identiteit en/of aan anderen. Identiteitsfraude komt in heel veel verschillende vormen voor. Op dit moment ontbreekt het aan een betrouwbaar beeld van het aantal slachtoffers van identiteitsfraude en de schade die dit teweeg brengt voor burgers, bedrijven en overheid. De Tweede Kamer heeft daarom gevraagd om geïnformeerd te worden over het aantal malen dat identiteitsfraude plaatsvindt bij bedrijven, overheden en burgers en de maatschappelijke schade van deze vorm van criminaliteit. Dit onderzoek is bedoeld om in kaart te brengen of burgers in Nederland zich bewust zijn van het gevaar van identiteitsfraude en wat omvang en schade van identiteitsfraude is onder burgers.

Alvorens de enquête van start gaat krijgt u eerst enkele achtergrondvragen.

1. In welke provincie woont u?

- Drenthe
- Flevoland
- Friesland
- Gelderland
- Groningen
- Limburg
- Noord-Brabant
- Noord-Holland
- Overijssel
- Utrecht
- Zeeland
- Zuid-Holland

2. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

3. Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Lager onderwijs (basisschool)
- Middelbaar onderwijs (mavo, havo, vwo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- Hoger beroepsonderwijs (HBO)
- Universiteit

Vragenlijst

Identiteitsfraude is – vrij vertaald – het met opzet en zonder toestemming gebruikmaken van de identiteit van iemand anders (of van een valse identiteit) om daarmee een handeling uit te voeren die in strijd is met de wet en schade toebrengt aan de eigenaar van de identiteit en/of aan anderen.

1. Gegeven deze omschrijving - bent u ooit slachtoffer geweest van identiteitsfraude?

- Nee, ik ben nog nooit slachtoffer geweest van identiteitsfraude -> exit vragenlijst.
- Ja, ik ben ooit slachtoffer geweest van identiteitsfraude -> doorgaan.

2. Van welke vorm van identiteitsfraude bent u ooit slachtoffer geweest?

- Van financiële identiteitsfraude: bijvoorbeeld skimmen van uw pinpas, automatische incasso's op naam, diefstal van creditcard gegevens, aankoop van

spullen op uw naam, huren van voertuigen of spullen met gebruik van (een kopie van) uw paspoort of rijbewijs.

- Van criminele identiteitsfraude, bedoeld om de eigen identiteit te verhullen: bijvoorbeeld gebruik van uw identiteit bij een aanhouding, opgeven van uw identiteit bij zwartrijden in openbaar vervoer, gebruik van uw identiteit bij een rechtszaak.
- Van misbruik van uw naam en BSN bij een huisarts of ziekenhuis: bijvoorbeeld gebruik van uw naam (en BSN) door iemand anders bij de huisarts op in het ziekenhuis om medische hulp te krijgen.
- Van identiteitsfraude op het web: bijvoorbeeld gebruik van uw naam gebruikt om op het internet producten aan te schaffen, gebruik van uw identiteit om een website of e-mailadres aan te vragen, publicatie van een bericht op een site onder uw naam zonder toestemming.
- Van een andere vorm van identiteitsfraude, namelijk [...].

3. In welk(e) ja(a)r(en) vond deze identiteitsfraude plaats?

- 2011
- 2010
- 2009
- 2008
- 2007
- Voor 2007

4. Heeft dit incident van identiteitsfraude in Nederland of in het buitenland plaatsgevonden (bijv. tijdens vakantie, werkbezoek)? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude beschrijf dan alleen het meest recente incident.

- Nederland
- Buitenland, namelijk in [...]

5. Hoe ging de identiteitsfraude in zijn werk (graag zo volledig mogelijk omschrijven)? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude beschrijf dan alleen het meest recente incident.

- [...].

6. Weet u hoe men aan uw identiteitsgegevens is gekomen? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude heeft deze vraag alleen betrekking op het meest recente incident.

- Ja, via skimming: het kopiëren van een bankpasje of creditcard via gemanipuleerde kaartlezers in geldautomaten, winkels of tankstations.
- Ja, via phishing: het via e-mail of vervalste website ontfutselen van iemands identiteitsgegevens.
- Ja, via harvesting: het afschuimen van websites (vooral vriendsites en social networks) naar bruikbare identiteitsinformatie zoals e-mailadressen.
- Ja, via pharming: het met speciale technieken omleiden van een slachtoffer naar een vervalste website om zo identiteitsinformatie zoals inlogcodes, van diegene te verkrijgen.
- Ja, via spyware/malware: speciale software (zoals een Trojan Horse of een keylogger) waarmee heimelijk vertrouwelijke gegevens zoals gebruikersnamen en wachtwoorden op iemands computer afgevangen kunnen worden.
- Ja, via dumpsterdiving: het doorzoeken van afvalcontainers, prullenbakken of andere afvalplaatsen naar documenten die waardevolle identiteitsinformatie kunnen bevatten.

- Ja, via shouldersurfing: stiekem meekijken over de schouder van iemand die achter een computer zit of bij een geldautomaat staat om zo de inlogcode of pincode van diegene te weten te komen.
- Ja, via social engineering: het ontfutselen van identiteitsinformatie (meestal een gebruikersnaam en wachtwoord) door zich voor te doen als een bekende instantie of vertrouwenspersoon zoals een contactpersoon of helpdeskmedewerker.
- Ja, anders namelijk [...].
- Nee.

7. Weet u wat de totale financiële schade voor u was als gevolg van de identiteitsfraude? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude dan heeft deze vraag alleen betrekking op het meest recente incident.

- Ja, ik weet (ongeveer) wat de schade is geweest namelijk [...].
- Nee, dit weet ik niet.

8. Hebt u nog andere schade (behalve financiële schade) als gevolg van de identiteitsfraude? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude dan heeft deze vraag alleen betrekking op het meest recente incident.

- [...].

9. Hebt u een schadevergoeding of compensatie ontvangen voor de geleden schade? Indien u meerdere keren slachtoffer bent geweest van identiteitsfraude dan heeft deze vraag alleen betrekking op het meest recente incident.

- Ja, namelijk [...].
- Nee

10. Hebt u aangifte van de identiteitsfraude gedaan bij de politie?

- Ja
- Nee

11. Hebt u de identiteitsfraude gemeld bij het Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten?

- Ja
- Nee

12. Hebt u nog ergens anders melding gedaan van de identiteitfraude?

- Ja, namelijk [...].
- Nee

13. Is de identiteitsfraude nu opgelost?

- Ja
- Nee

14. Stond u door de identiteitsfraude verkeerd of onterecht in registraties van bedrijven en/of overheidsorganisaties? (Denk aan BKR, politie en justitie, telecombedrijven, Belastingdienst, pensioenfondsen, bank, creditcardmaatschappij, etc.)

- Ja
- Nee
- Weet ik niet.

15. Zijn de foute of onterechte registraties door de identiteitsfraude nu hersteld en staat u overal weer correct geregistreerd?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet.

16. Hebt u hulp gehad bij het herstellen van de foute of onterechte registraties?

- Ja, namelijk van [...].
- Nee

17. Hebt u hulp ingeschakeld om te zorgen dat de foute of onterechte registraties worden hersteld?

- Ja, namelijk bij [...].
- Nee

18. Is de dader (of dadergroep) die deze fraude heeft gepleegd opgepakt?

- Nee.
- Weet ik niet.
- Ja, met straf.
- Ja, zonder straf.
- Ja, maar ik weet niet of de dader een straf opgelegd heeft gekregen.

E. Enquête – algemeen identiteitsfraude

Introductie

Dank voor het deelnemen aan deze enquête. De enquête zal ongeveer 10 minuten duren. Per pagina krijgt u uitleg over het onderwerp van de enquête en welke vragen u kunt verwachten.

In de media en de politiek wordt steeds vaker aandacht besteed aan identiteitsfraude. Het is echter onduidelijk in hoeverre burgers kennis hebben van identiteitsfraude en hoe zij zich hier tegen beschermen. Dit onderzoek is bedoeld om in kaart te brengen of burgers in Nederland zich bewust zijn van identiteitsfraude en welke maatregelen zij treffen om zich hier tegen te beschermen.

Alvorens de enquête van start gaat krijgt u eerst enkele achtergrondvragen.

4. In welke provincie woont u?

- Drenthe
- Flevoland
- Friesland
- Gelderland
- Groningen
- Limburg
- Noord-Brabant
- Noord-Holland
- Overijssel
- Utrecht
- Zeeland
- Zuid-Holland

5. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

6. Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Lager onderwijs (basisschool)
- Middelbaar onderwijs (mavo, havo, vwo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)
- Hoger beroepsonderwijs (HBO)
- Universiteit

Vragenlijst

De volgende vragen gaan over uw kennis met betrekking tot identiteitsfraude en welke maatregelen u kent en treft ter bescherming hiervan. De meeste vragen kennen een lange lijst van keuzes, waarbij wellicht sommige termen en definities u onbekend zijn. Echter, selecteer alleen de keuzes waarmee u daadwerkelijk bekend bent.

19. Heeft u wel eens gehoord van identiteitsfraude?

- Ja
- Nee

20. Van welk van de onderstaande methoden om achter de identiteitsgegevens van anderen te komen heeft u wel eens gehoord?

- Ik ken geen methoden van identiteitsfraude.
- Van financiële identiteitsfraude: bijvoorbeeld skimmen van uw pinpas, automatische incasso's op naam, diefstal van creditcard gegevens, aankoop van spullen op uw naam, huren van voertuigen of spullen met gebruik van (een kopie van) uw paspoort of rijbewijs.

- Van criminele identiteitsfraude, bedoeld om de eigen identiteit te verhullen: bijvoorbeeld gebruik van uw identiteit bij een aanhouding, opgeven van uw identiteit bij zwartrijden in openbaar vervoer, gebruik van uw identiteit bij een rechtszaak.
- Van misbruik van uw naam en BSN bij een huisarts of ziekenhuis: bijvoorbeeld gebruik van uw naam (en BSN) door iemand anders bij de huisarts op in het ziekenhuis om medische hulp te krijgen.
- Van identiteitsfraude op het web: bijvoorbeeld gebruik van uw naam gebruikt om op het internet producten aan te schaffen, gebruik van uw identiteit om een website of e-mailadres aan te vragen, publicatie van een bericht op een site onder uw naam zonder toestemming.
- Van een andere vorm van identiteitsfraude, namelijk [...].

21. Welke maatregelen past u daadwerkelijk toe om identiteitsfraude te voorkomen?

- Documenten die persoonlijke informatie bevatten, zoals rijbewijs, paspoort, geboorte- en trouwakten, op een veilige plaats bewaren.
- Terughoudend zijn als iemand u via telefoon, fax, post, internet of e-mail om gegevens vraagt.
- Nooit wachtwoorden en persoonlijke gegevens (ook geen adressen en telefoonnummers) aan onbekenden of bedrijven geven die zich onverwacht bij u melden.
- Persoonlijke gegevens afschermen op netwerksites zoals Hyves en Facebook.
- Nooit gegevens zoals pincodes of wachtwoorden met anderen delen.
- Niet zomaar een kopie van uw paspoort of rijbewijs afgeven.
- Goed op bankpasjes en creditcards letten.
- Bij verhuizing alle relevante organisaties op de hoogte stellen van uw nieuwe adres om te voorkomen dat uw post naar het oude adres wordt gestuurd en in verkeerde handen valt.
- Altijd direct na ontvangst uw bank- en creditcardafschriften controleren.
- Alle papieren met persoonlijke gegevens versnipperen voordat u ze weggooit.
- Regelmatig wachtwoorden, pincodes, DigiD en dergelijke wijzigen.
- Uw brievenbus beveiligen om te voorkomen dat uw post gestolen wordt.
- Anders, namelijk [...].

22. Weet u waar u informatie kunt vinden over identiteitsfraude?

- Nee
- Ja, namelijk [...].

23. Heeft u gehoord van de bij vraag 24 vermelde instanties om melding te doen als u slachtoffer bent geworden van identiteitsfraude?

24. Ik ben niet bekend met instanties waarbij identiteitsfraude kan worden gemeld.

- Politie
- Centraal Meld- en Informatiepunt Identiteitsfraude en -fouten
- Fraudehelpdesk
- Anders, namelijk [...].

25. Hebt u wel eens ergens een kopie van paspoort of rijbewijs achtergelaten?

- Nee, dit heb ik nog nooit gedaan.
- Ja, voor autoverhuur.
- Ja, voor sportvereniging.
- Ja, voor (hobby)club.
- Ja, voor (telefoon)abonnement.
- Ja, voor accommodatie (hotel, etc).
- Ja, voor [...].

26. Hebt u toen gevraagd of het wettelijk toegestaan was om een kopie van uw paspoort of rijbewijs te vragen?

- Nee
- Ja

27. Hebt u wel eens persoonsgegevens, kopieën/scans van (identiteits-)documenten met persoonsgegevens (per post, via e-mail of op andere wijze) verstuurd aan een onbekende persoon of onbekende organisatie?

- Nee.
- Ja, ten behoeve van het huren van accommodatie (hotelkamer, etc).
- Ja, omdat u een prijs zou hebben gewonnen, maar u eerst enkele gegevens moest opsturen.
- Ja, omdat u e-mail kreeg om uw bankrekeningnummer en/of pincode te controleren.
- Ja, omdat u het verzoek kreeg uw bankrekening tegen betaling te mogen gebruiken.
- Ja, omdat [...].

28. Hebt u gevraagd of het wettelijk toegestaan was om uw persoonsgegevens of (identiteits-)document te vragen?

- Nee
- Ja

29. Hebt u een pagina op een of meer sociale netwerksites (bijvoorbeeld Facebook, Hyves)?

- Nee
- Ja

30. Welke persoonsgegevens/identiteitsgegevens heeft u op die pagina(s) geplaatst?

- Naam
- Adres
- Woonplaats
- Geboortedatum
- Telefoonnummer
- Foto met gezicht
- Bankrekeningnummer
- BSN/SOFI-nummer
- Andere gegevens, namelijk [...].

31. Hebt u uw pagina's/de persoonsgegevens afgeschermd voor onbevoegden?

- Nee
- Ja

32. Tot slot, bent u ooit slachtoffer geweest van identiteitsfraude?

- Nee, ik ben nog nooit slachtoffer geweest van identiteitsfraude.
- Ja, van financiële identiteitsfraude. Hier onder valt: skimmen van pinpas, automatische incasso's, diefstal van creditcard gegevens, aankoop van spullen op uw naam, huren van voertuigen of spullen met gebruik van (een kopie van) uw paspoort of rijbewijs.
- Van criminele identiteitsfraude, bedoeld om de eigen identiteit te verhullen: bijvoorbeeld gebruik van uw identiteit bij een aanhouding, opgeven van uw identiteit bij zwartrijden in openbaar vervoer, gebruik van uw identiteit bij een rechtszaak.
- Van misbruik van uw naam en BSN bij een huisarts of ziekenhuis: bijvoorbeeld gebruik van uw naam (en BSN) door iemand anders bij de huisarts op in het ziekenhuis om medische hulp te krijgen.
- Van identiteitsfraude op het web: bijvoorbeeld gebruik van uw naam gebruikt om op het internet producten aan te schaffen, gebruik van uw identiteit om een website of e-mailadres aan te vragen, publicatie van een bericht op een site onder uw naam zonder toestemming.
- Van een andere vorm van identiteitsfraude, namelijk [...].

F. Literatuurlijst

Boeken

U.R.M.Th. de Vries et al., *Identiteitsfraude: een afbakening, een internationale begripsvergelijking en analyse van nationale strafbepalingen*, Den Haag 2007.

P. van Schijndel, *Identiteitsdiefstal*, Leiden 2008.

R. van der Staaij, *Identiteitsmanagement: het beheersen van identiteiten*, Tutein Nolthenius, 's-Hertogenbosch 2008.

C.W. Wong, *Identiteitsfraude in Nederland: Een onderzoek naar de kennis, houding en het gedrag van burgers ten aanzien van de voorkoming van identiteitsfraude*, Leiden 2010.

Rapporten

'Nationaal Trendrapport Cybercrime en Digitale Veiligheid 2010', onder redactie van GOVCERT.nl, oktober 2010, beschikbaar via <http://www.govcert.nl/binaries/live/govcert/hst%3Acontent/dienstverlening/kennis-en-publicaties/trendrapporten/trendrapport-2010/trendrapport-2010/govcert%3AdocumentResource/govcert%3Aresource>.

'Preventieve maatregelen horizontale fraude', N. Tromp et al., Intraval, mei 2010.

'Illegaal aan de slag: Onderzoek naar illegale tewerkstelling in Nederland', onder redactie van Research voor Beleid, onderzoek in opdracht van ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid, december 2010,

beschikbaar via <http://cdn.ikregeer.nl/pdf/blg-105677.pdf>, week 20/2011.

'Het rijbewijs als sleutel tot de overheid', onder redactie van RDW, juni 2009, beschikbaar gesteld aan PwC door de RDW.

'Het topje van de ijsberg? Advies over het tegengaan van identiteits-endocumentfraude in de vreemdelingenketen', Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ), mei 2010.

Artikelen

J. Barenzen en J.A. Eijkelenboom, 'Identiteitsfraude op de arbeidsmarkt en in de sociale zekerheid', *Justitiële Verkenningen*, jrg. 32, nr. 7, 2006.

'Bedrijven slordig met digitale persoonsgegevens', *Volkskrant* (Jonathan Witteman), 14/01/2010.

W. Wensink en M. van de Velde, 'Identiteitsfraude: de snelst groeiende vorm van criminaliteit', *Security Management*, nummer 1/2, januari/februari 2010.

'Fraude op hogeschool simpel', *De Telegraaf* (Claudie Bolster), 02/02/2011.

'Verzekeringsfraude harder aangepakt', *ANP*, 08/02/2011.

Jaarverslagen

Thuiswinkel.org, Jaarverslag 2008.

Thuiswinkel.org, Jaarverslag 2009.

Thuiswinkel.org, Jaarverslag 2010.

SVB Jaarverslag 2008, maart 2009, beschikbaar via http://www.svb.nl/Images/SUWI_%20Jaarverslag%202008.pdf, week 20/2011.

KLPD Jaarverslag 2009, april 2010, beschikbaar via http://www.politie.nl/KLPD/Images/klpdjaarverslag%202009lr_tcm35-566893.pdf, week 20/2011.

SVB Jaarverslag 2009, mei 2010, beschikbaar via <http://www.svb.nl/Images/SVB%20jaarverslag%202009.pdf>, week 20/2011.

SIOD Jaarrapportage 2009, augustus 2010, beschikbaar via www.siod.nl/images/web/jaarverslagen/jaarverslag-siod-2009.pdf, week 20/2011.

SVB Jaarverslag 2010, april 2011, beschikbaar via <http://www.svb.nl/Images/SVB%20extern%20jaarverslag%202010.pdf>, week 20/2011.

Tv-fragmenten

NOVA, 'Identiteitsfraude', uitgezonden op 25/10/2008, beschikbaar via www.uitzendinggemist.nl, week 20/2011.

Zembla, 'We weten alles van u', uitgezonden op 09/11/2008, beschikbaar via www.uitzendinggemist.nl, week 20/2011.

De Ombudsman, 'ID-fraude', uitgezonden op 22/10/2010, http://ombudsman.vara.nl/Fragment-detail.8315.0.html?&tx_ttnews%5Btt_news%5D=33923&cHash=9c5aa06e4d6fcc8ee68e296e88d7d542, week 2011.

Kamerstukken

Wet elektronische dienstverlening burgerlijke stand Kamerstuknummer 32444, nr. 7, Nota naar aanleiding van het verslag, 06/12/2010.

Vragen van het lid Van der Ham (D66) aan de staatssecretaris voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over **fraude op de Hogeschool Zwolle**, beantwoord op 02/03/2011, Tweede Kamer, vergaderjaar 2010–2011, Aanhangsel van de Handelingen, 1599.

Websites

http://www.security.nl/artikel/35453/1/Ombudsman%3A_bewijslast_identiteitsfraude_weg_bij_burger.html, week 20/2011

http://www.currence.nl/NL/NieuwsArchief/Pages/20110519_Elektronisch_betaalen_groter_dan_ooit_in_Nederland.aspx

<http://www.thuiswinkel.org/leden-lidmaatschap>, week 20/2011

<http://www.thuiswinkel.org/20110104161443/over-thuiswinkel.org>, week 20/2011

<http://www.stavc.nl/overavc/overavc.asp?Lan=&id=6>, week 20/2011

<http://www.bovemij.nl>, week 20/2011

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kamer-van-koophandel/wat-doet-de-kvk>, week 20/2011

http://www.fraudehelpdesk.nl/campaign/hosting.nl/fraude_abc/O, week 20/2011

<http://www.nvvb.nl/>, week 20/2011

<http://www.defensie.nl/marechaussee>, week 20/2011

http://www.defensie.nl/marechaussee/service/expertisecentra/expertisecentrum_identiteitsfraude, week 20/2011

<http://www.immigratiedienst.nl>, week 20/2011

http://www.rdw.nl/nl/over_de_rdw/watisherdw/Pages/default.aspx, week 20/2011

<http://bedrijf.rdw.nl/informatie/rbc/Pages/default.aspx>, week 20/2011

Overig

Handreiking politie identiteitsfraude, augustus 2008, ministerie Justitie en Veiligheid.

Council conclusions on preventing and combating identity related crimes and on identity management, including the establishment and development of permanent structured cooperation between the Member States of the European Union, 3051st JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting Brussels, 2 and 3 December 2010, beschikbaar via

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/jha/18173.pdf, week 20/2011.

Contact

PricewaterhouseCoopers Advisory N.V.
Thomas R. Malthusstraat 5
1066 JR Amsterdam
Postbus 9616
1006 GC Amsterdam
Telefoon: 088 792 00 20
Telefax: 088 792 96 40
www.pwc.nl

Aan het onderzoek naar omvang van identiteitsfraude & maatschappelijke schade in Nederland hebben meegewerkt:

Janneke Barnes
Eelke Mol
Margreet Strijbos
Michael van de Velde
Otto Vermeulen
Wim Wensink

'PwC' is het merk waaronder member firms van PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL) handelen en diensten verlenen. Samen vormen deze firms het wereldwijde PwC-netwerk. Elke firm in het netwerk is een afzonderlijke juridische entiteit en handelt voor eigen rekening en verantwoording en niet als vertegenwoordiger van PwCIL of enige andere member firm. PwCIL verricht zelf geen diensten voor klanten. PwCIL is niet verantwoordelijk of aansprakelijk voor het handelen of nalaten van welke van haar member firms dan ook, kan geen zeggenschap uitoefenen over hun professioneel oordeel en kan hen op geen enkele manier binden.

